

«Nærhet, autonomi og demokratisering»

- Evaluering av direktekommuneordningen i Den kulturelle skolesekken

Evaluering av direktekommuneordningen i Den kulturelle skolesekken

Oppdragsgiver
Kulturtanken

Prosjektleder
Elisabet S. Hauge

Forfattere
Elisabet S. Hauge, Vegard Solhjem Knutsen,
Marthe Rosenvinge Ervik

Fageksperter
Professor Trine Bille og Professor Catharina
Christophersen

Om Oxford Research Knowledge for a better society

Oxford Research er et nordisk analyseselskap. Vi dokumenterer og utvikler kunnskap gjennom analyser, evalueringer og utredninger slik at politiske og strategiske aktører kan få et bedre grunnlag for sine beslutninger.

Vi kombinerer vitenskapelige arbeidsmetoder med kreativ idéutvikling for å tilføre våre kunder ny kunnskap. Vårt spesialfelt er analyser og evalueringer innen nærings- og regionalutvikling, forskning og utdanning samt velferds- og utdanningspolitikk.

Oxford Research ble grunnlagt i 1995 og har selskaper i Norge, Danmark, Sverige, Finland og Latvia. Oxford Research er en del av Oxfordgruppen og retter sitt arbeid mot det nordiske og det europeiske markedet.

Oxford Research AS
Østre Strandgate 1
4623 Kristiansand
Norge
(+47) 40 00 57 93
post@oxford.no
www.oxford.no

Forord

Denne rapporten viser resultater fra en evaluering av direktekommuneordningen i Den kulturelle skolesekken.

Oppdraget innebar en kartlegging av realiseringen av Den kulturelle skolesekken i direktekommunene. Hovedfokus har vært på å synliggjøre konsekvenser for grunnskolene, hvilke kvalitetsbegrep og -dimensjoner som vektlegges i forvaltningen, kvalitetssikring og suksessfaktorer. For å inkludere et læringsperspektiv i evalueringen har evalueringen også et formativt element, og i kapittel 7 presenteres evalueringsteamets konklusjoner og anbefalinger for veien videre.

Konklusjonene fra evalueringen kan i hovedsak knyttes til tre områder; nærhet, autonomi og demokratisering – derav tittelen på rapporten.

Evalueringsteamet i Oxford Research har bestått av prosjektleder og senioranalytiker Elisabet S. Hauge, samt analytiker Vegard Solheim Knutsen og analytiker Marthe Rosenvinge Ervik. Vi vil også rette en stor takk til professor Trine Bille og professor Catharina Christophersen, som har bidratt som diskusjonspartnere og gitt innspill på rapportutkast.

Evalueringsteamet takker også for god hjelp og nyttige innspill fra Kulturtanken, og da særlig Jon Egil Brekke og Øyvor Sekkelsten. Vi har også hatt stor nytte av innspillene fra informanter i ulike deler av forvaltningen, en stor takk til dere.

Kristiansand, onsdag, 20. september 2017

Elisabet S. Hauge

Prosjektleder, Oxford Research AS

Rune Stiberg-Jamt

Adm. Dir, Oxford Research

Innhold

Sammendrag	1
1. Innledning	3
1.1 Forvaltningen av Den kulturelle skolesekken	3
1.2 Den kulturelle skolesekken - mellom kultur og utdanningspolitikk	5
1.3 Om direktekommuneordningen	8
2. Om evalueringsoppdraget	10
2.1 Faglig ståsted for evalueringen	10
2.2 Evalueringens avgrensning og problemstillinger	12
2.2.1 Avgrensning	12
2.2.2 Problemstillinger	13
2.3 Metodisk tilnærming	14
2.3.1 Gjennomgang av eksisterende dokumenter og statistikk	14
2.3.2 Kvalitative intervjuer	14
2.3.3 Kartleggingseskjemaer	15
2.3.4 Analyse	15
3. Tolv unike direktekommuner	17
3.1.1 Direktekommunene etablert før 2005	18
3.1.2 Direktekommuner etablert i perioden 2005 – 2014	21
3.1.3 Direktekommuner etablert etter 2015	27
4. Skolesekken i direktekommuner	30
4.1 Kjennetegn ved direktekommunene	30
4.1.1 Innbyggertall og antall elever	30
4.1.2 Geografisk lokasjon	31
4.2 Organisering av Skolesekken i direktekommuner	32
4.2.1 Mål, tidspunkt og motivasjon for å bli direktekommune	33
4.2.2 Ansvar og politikk	34
4.2.3 Samhandling og samarbeid	36
4.2.4 Økonomi	37
4.2.5 Dedikert stillingsprosent	41
4.3 Utarbeiding av program og kunstnerisk tilbud	43
4.3.1 Valgfritt eller obligatorisk program?	43
4.3.2 Lokal forankring	43
4.3.3 Verksted	45
4.4 SWOT-analyse	46
4.4.1 Styrker	47
4.4.2 Svakheter	49
4.4.3 Muligheter	50
4.4.4 Trusler	50
4.5 Evalueringsteamets vurdering	51
5. Kvalitetsbegrepet	53
5.1 Kvalitetsbegrepet og kvalitetsdimensjoner	53
5.1.1 En varig ordning for alle elever	54

5.1.2	Kvalitet, mangfold, bredde og variasjon	56
5.1.3	Mål knyttet til læreplanen	66
5.1.4	Lokal forankring og eierskap	68
5.2	Kvalitetssikringsrutiner	74
5.2.1	Hvem bestemmer hva som er god kvalitet?	75
5.2.2	Skolers og elevers innflytelse i programmet	77
5.3	Evalueringssteamets vurdering	79
6.	Suksesskriterier	83
6.1	Nærhet til skolene	83
6.2	Tilgang til kunst og kultur	84
6.3	Kompetanse	84
6.4	Økonomi	85
6.5	Evalueringssteamets vurdering	86
7.	Konklusjoner og anbefalinger	87
7.1	Konklusjon	87
7.2	Anbefalinger	89

Figurliste

Figur 1: Overordnet evalueringsmodell	11
Figur 2: Den kulturelle skolesekken i direktekommuner.....	12
Figur 3: Oversikt over direktekommuner per 1. august 2017	17
Figur 4: Oversikt over antall elever i direktekommuner	31
Figur 5: Oversikt over sentralitet i direktekommuner (basert på sentralitetsmålet til SSB)	32
Figur 6: Oversikt over tidspunkt for innlemming i direktekommuneordningen.....	34
Figur 7: Oversikt over totalt budsjett i Den kulturelle skolesekken	37
Figur 8: Oversikt over totalt budsjett per elev	39
Figur 9: Andel egeninnsats av totalbudsjettet i direktekommuner.....	40
Figur 10: Oversikt over utgifter til transport i direktekommuner	41
Figur 11: Oversikt over stillingsprosent dedikert til skolesekken per elev	42

Tabelliste

Tabell 1: Oversikt over direktekommuner per 1. august 2017	9
Tabell 2: Hvordan fungerer en SWOT-analyse? En forklaring	16
Tabell 3: Plassering i organisasjonen av kulturtilbud for unge i direktekommunene.....	35
Tabell 4: Andel hendelser over 90 minutt og antall tilbud per elev.....	45
Tabell 5: Overordnet SWOT-analyse for direktekommuneordningen	47
Tabell 6: Obligatorisk, delvis obligatorisk eller valgfritt program på skolene	54
Tabell 7: Mangfold i direktekommunene 2017.....	58
Tabell 8: Eksempler fra produksjonene i programmet 2016/2017	62
Tabell 9: Den kulturelle skolesekken i læreplanen.....	67

Tabell 10: Kommuner som særlig prioriterer lokale utøvere eller produksjoner i programmet	71
Tabell 11: Ansvarlig for programmering og ansvar	75
Tabell 12: Evalueringsrutiner til bruk internt i kommunen.....	76
Tabell 13: Skolene og elevenes innflytelse i utformingen av programmet for Den kulturelle skolesekken	77

Sammendrag

Den kulturelle skolesekken er en særnorsk ordning som skal gi alle elever et profesjonelt kunst- og kulturtilbud. Skolesekken er dermed et sentralt virkemiddel for kulturformidling til barn og unge. Skolesekken har som mål å utruste barn og unge med kulturell kapital og kompetanse som gjør dem bedre i stand til å møte utfordringene i samfunnet. Satsingen finansieres av Tippemiddeloverskuddet. Direktekommuneordningen er en ordning hvor kommuner på visse betingelser får ansvaret for hele tilbudet i Den kulturelle skolesekken for sine grunnskoleelever. I dag finnes det 12 «direktekommuner» i Norge. Disse mottar spillemidlene direkte og uten å gå igjennom fylkeskommunen, slik som de andre «abonnementskommunene» gjør.

Formålet med evalueringen har vært å innhente kunnskap om konsekvenser av direktekommuneordningen, belyse kvalitet og kvalitetssikringsrutiner, og til sist diskutere hva som er forutsetningene for at en direktekommune lykkes. Evalueringen er avgrenset til å gjelde premissleverandørene for Den kulturelle skolesekken, som her er Kulturtanken, direktekommunenes, og grunnskolenes erfaringer.

Overordnet sett er det evalueringsteamets vurdering at direktekommuneordningen slik målet for ordningen er formulert i ordningens styringsdokument på mange måter "fungerer etter hensikten". For de av kommunene som har erfart en overgang til direktekommuneordningen har organiseringen av den lokale skolesekken forbedret seg. Videre er samarbeidet koordinatoren i kommunen har med skolene, både mot rektorer og kulturkontakter, blitt vesentlig bedre. Direktekommunene har også fått mer lokal kunst og kultur på programmet gjennom bruk av lokale kunstnere, arenaer og institusjoner. Kommune opplever også å ha fått mer å ha fått større økonomisk handlingsrom for å utvikle egen skolesekk. En uheldig konsekvens av direktekommuneordningen er at abonnementskommunene, altså andre kommuner i samme fylke som direktekommunen, vil kunne oppleve et tilbud av lavere kvalitet.

Målet og prinsippene for Den kulturelle skolesekken er ambisiøse og romslig utformet. Denne romsligheten åpner opp for mange forståelser, hvilket gjør det vanskelig å vurdere hvorvidt de ulike direktekommunene leverer i henhold til de nasjonale forventningene.

Direktekommunene har svært ulike kvalitetssikringssystemer og -rutiner, som gjør det utfordrende å sammenligne kvalitet. Evalueringen viser at hva som er kvalitet og hvem som har definerer kvalitet er avgjørende for hvordan Den kulturelle skolesekken realiseres og presenteres for elevene. Evalueringsteamets vurderer at flere kommuner i direktekommuneordningen vil være tjent med bedre inkludering av skoler og elever i utviklingen av skolesekkens kvalitet. Det vil bidra til å demokratisere innflytelsen i skolesekken i form av utvidet medbestemmelse og råderett.

Evalueringsteamet konkluderer med at de kommunene som har utstrakt samarbeid med skolene på plass, både når det gjelder elevinvolvering, organisering og programmering, er de som leverer best i henhold til målsettingene. Dette er kommuner som i stor grad har satset på unges kunst og kultur gjennom finansiering av Den kulturelle skolesekken over egne kommunebudsjetter og stillingsprosent.

Datamaterialet peker også i retning av at små og desentraliserte direktekommuner får mindre «skolesekk» for pengene. Evalueringsteamets konklusjon er at det er en forutsetning at direktekommuner har ett visst innbyggertall og sentralitet.

Foto: Lars Opstad

1. Innledning

Den kulturelle skolesekken er en unik satsning i nordisk og europeisk sammenheng gjennom at ordningen omfatter samtlige elever i grunnskolen i hele landet. Den kulturelle skolesekken skal gi alle elever et profesjonelt kunst- og kulturtilbud og er dermed et helt sentralt virkemiddel for kulturformidling til barn og unge. Skolesekken har som fremste mål å utruste barn og unge med kulturell kapital og kompetanse som gjør de bedre i stand til å møte utfordringene i samfunnet. Satsingen finansieres av Tippemiddeloverskuddet og forutsetter et samarbeid mellom kultur- og skolesektoren.

1.1 Forvaltningen av Den kulturelle skolesekken

Kulturtanken har det nasjonale ansvaret for Den kulturelle skolesekken. Kulturtanken ble etablert som en etat under Kulturdepartementet i 2016, og var et resultat av en sammenslåing mellom Rikskonsernene og sekretariatet for Den Kulturelle skolesekken. Forvaltningen skjer i tett samarbeid med Kunnskapsdepartementet som er eier av skolearenaene hvor Den kulturelle skolesekken utøves, og Den kulturelle skolesekken-partnerne som fylkeskommuner og kommuner. Den kulturelle skolesekken er et samarbeidsprosjekt mellom kultur og opplæringssektoren på både nasjonalt, regionalt og lokalt nivå og omfatter alle skoler i Norge. Kulturtanken har det nasjonale ansvaret for Den kulturelle skolesekken, fylkeskommunen er ansvarlig for koordinering og iverksetting regionalt, men kommuner har også mulighet til å utvikle sine egne program.

Mandatet til Kulturtanken er å forvalte, kvalitetssikre og utvikle Den kulturelle skolesekken på nasjonalt nivå, samt å fordele spillemidler¹ etter en fordelingsnøkkel som tar hensyn til geografi, demografi og infrastruktur (ibid). Normalt sett går en tredel av midlene som fordeles, til kommunene, til lokale aktiviteter, en tredel forvaltes av fylkeskommunene til produksjon, innkjøp av produksjoner og formidling av tilbudet. Den siste tredelen står fylkeskommunen fritt til å benytte etter egne vurderinger (etter årlig politisk behandling)².

Den kulturelle skolesekken er et viktig virkemiddel for å oppnå politiske idealer om demokratisering av kultur, lik tilgang til kulturtilbud og økt velferd blant den oppvoksende generasjon i Norge. Det er en utbredt oppfatning blant kulturforskere i Norge at den sosiale velferden står mye sterkere i den norske kulturpolitikken, enn i mange andre europeiske land^{3,4,5}. Med andre ord er kulturpolitikken i Norge i stor grad velferdsstyrt. Kultur blir sett på som et offentlig ansvarsområde på lik linje med andre sosiale velferdsordninger som skole og helse, og de strukturelle rammene som har blitt bygget opp rundt norsk kulturliv. At kultur er et offentlig ansvar er tydelig dersom vi ser på de omfattende

¹ <http://www.denkulturelleskolesekken.no/om-skolesekken>

² Heian, Haugseve og Hylland (2016) Telemarksforskning

³ Mangset, P, Kangas, A, Skot- Hansen, D & Vestheim, G (2008). Editors' introduction: Nordic Cultural Policy. *The International Journal of Cultural Policy*. Vol. 14, 1, s1-5

⁴ Bakke, M (2002) Cultural Policy in Norway. Duelund, Peter (red). *The Nordic Cultural Model*. København: Nordic Cultural Institute

⁵ Vestheim, G (1995). *Kulturpolitikk i det moderne Norge*. Oslo: Det Norske Samlaget

og velferdsorienterte støttestrukturene for visning av kunst av høy kvalitet^{6,7}. Holdningen til at kultur og kunst er et offentlig ansvar kan også til en viss grad sees i den lave andelen private subsidier, sponsorater og annet type privat samarbeid i kulturen i Norge⁸. Fokuset på barns tilgang til kultur har vokst frem som et resultat av dette.

Det er vanlig å dele opp Norges kulturpolitiske historie i tre perioder⁹. Tiden mellom 1945-60 er bredt omtalt som perioden der demokratisering av kulturen sto sentralt. Denne perioden hadde fokus på *tilgang* til kultur. Målet var å sørge for at kulturen ble brakt til folket, og bosted og bakgrunn ikke skulle være et hinder for å delta i eller oppleve kultur. Ifølge Vestheim (1995) var formålet å spre den såkalte «høykulturen» til folket, og det var lite rom for distriktene og regionene til å påvirke hva slags kultur dette skulle være. Definisjonsmakten var sentralisert i denne perioden. Fokus var nå på produksjon og formidling av «kunst av høy kvalitet». Viktige institusjoner som ble etablert i denne tiden var blant annet Norsk bygdekino i 1948, Riksutstillingene (etablert i 1952) og Rikskonsertene (etablert i etterkant i 1968).

Mellom 1960- og 70- tallet kom utviklingen mot et kulturelt demokrati som en respons til kritikken av den sentraliserte definisjonsmakten av kultur. Fokuset ble etter hvert rettet mot desentralisering og deltakelse¹⁰. Frykten var at inntoget av internasjonale inntrykk og påvirkning fra særlig den amerikanske kulturen skulle svekke den nasjonale kulturarven. Dermed ble det igangsatt kulturpolitiske initiativ både på regionalt og lokalt nivå for å styrke nasjonale og regionale kulturuttrykk. Kultur ble dermed også et regionalt ansvarsområde. Målene med kulturpolitikken blir nå rettet mot individet og det sosialpolitiske feltet. Nye kulturelle uttrykk inkluderes og høykulturen får konkurranse av amatørkulturen, idrett og andre fritidsaktiviteter som blir en del av et bredere kulturbegrep i den norske kulturpolitikken. Det er nå en endring i kulturforståelsen fra passivt kulturkonsum til aktiv deltakelse. At kultur handler om deltakelse er et prinsipp som fortsatt står sterkt i dagens kulturpolitikk, og viser at demokratiseringsprosjektet er like aktuelt i dag som på 1960- og 70- tallet. Etableringen av Ung Kultur Møtes (UKM), Kulturskolen og Den Kulturelle Skolesekken er konkrete initiativ som viser hvordan kulturpolitikken i dag bærer sterke preg av disse tidligere fasene i den norske kulturpolitikken¹¹.

Siden 1970- 80 tallet bærer kulturpolitikken preg av instrumentalisering – at kultur skal ha en nytteverdi utover sin egen verdi. Kultur skulle være veien til bedre utdanning, bedre helse, mer integrering og mangfold osv¹². Nå kom kravene om økonomisk måloppnåelse for alvor inn i kulturpolitikken. Kulturen skulle vise at den kunne stå på egne ben og at offentlige investeringer i kultur skulle gi

⁶ Hauge, Solhjem og Meltevik (2017). Mer enn penger. Evaluering av Arrangørstøtte Scenekunst. Kulturrådet.

⁸ Referanse til Forprosjektordningen

⁷ Hauge, Solhjem og Meltevik (2017). Et forsøk verdt. Evaluering av Forprosjekt Scenekunst. Kulturrådet.

⁸ Mangset, P, Kangas, A, Skot- Hansen, D & Vestheim, G (2008). Editors' introduction: Nordic Cultural Policy. *The International Journal of Cultural Policy*. Vol. 14, 1, s1-5

⁹ Nilsen, A C & Lind, E. (2013) Barns kulturbruk i Nordisk kulturpolitisk tidsskrift, Vol. 2 s. 294- 314.

¹⁰ Meisinget, K F, Matre, A K & Horrigmo, Aa M (2012). *Kultur for kulturens skyld? Skisse til en liberal kulturpolitikk*. Oslo: Civita

¹¹ Bjørnsen, E (2009). *Norwegian Cultural Policy: A Civilising Mission?* Centre for Cultural Policy Studies. Warwick: University of Warwick.

¹² Vestheim, G (1995). *Kulturpolitikk i det moderne Norge*. Oslo: Det Norske Samlaget.

avkastning tilbake i form av økonomisk verdiskapning. I dag er kultur fremdeles brukt som et verktøy for blant annet regional utvikling og verdiskapning. Kulturhusboomen som preger store deler av distriktene i Norge får støtte av lokalpolitikere på grunnlag av antatt attraksjonsverdi og jobbskapningsverdi slike bygg kan ha¹³.

Utviklingen av kulturtilbud for barn ble stadig utviklet mot en nasjonal ordning. Allerede i Stortingsmelding nummer 61 (1991–1992)¹⁴ ble det understreket som et viktig prinsipp at barn og unge på den ene siden må få opplevelser med profesjonell kunst, og på den andre siden at barnas egne kulturelle ressurser blir tatt i bruk. Samtidig som at kulturtilgangen skulle være opplevelsesbasert, ble det scenen utvidet til å også inkludere ideer om at barn og unge selv besitter kulturell kapital som de har stor nytte av å realisere. I handlingsplanen Broen og den blå hesten¹⁵ fra 1995, ble det lagt vekt på at barn må få opplevelser med profesjonell kunst av høy kvalitet, samtidig som de får utfolde seg med egne kulturelle aktiviteter.

Dagens kulturelle skolesekk er en videreutvikling av kommunale og fylkeskommunale ordninger som kom til på 1990-tallet, blant annet i Sandefjord kommune og Møre og Romsdal og Hedmark fylkeskommuner (Kulturutredningen 2014¹⁶). Den kulturelle skolesekken ble etablert som en nasjonal ordning i 2001 og har blitt bygget opp med spillemidler fram mot midten av 2000-tallet (Emblem m. fl. 2013¹⁷). Fra 2003 fikk Den kulturelle skolesekken tilført midler fra overskuddet til Norsk tipping, i 2015 utgjorde denne summen 210 millioner kroner¹⁸. I tråd med Den kulturelle skolesekkens målsettinger skal tilbudene være av høy kvalitet og omfatte hele bredden av kulturuttrykk, fra scenekunst, visuell kunst, musikk, film- og litteratur til kulturarvsprosjekter. Fra 2008 er ordningen utvidet til også å gjelde videregående skole. Ifølge Kulturutredningen (2014)¹⁹ blir Den kulturelle skolesekken av flere beskrevet som et av de viktigste kulturpolitiske tiltakene i Norge på 2000-tallet. Samtidig har ordningen en desentralisert organisasjonsstruktur, og det legges vekt på at fylker og kommuner skal utforme et tilbud som er tilpasset lokale forhold.

1.2 Den kulturelle skolesekken - mellom kultur og utdanningspolitikk

I artikkelen «Barns kulturbruk» i Nordisk kulturpolitisk tidsskrift problematiserer Nilsen og Lind²⁰ begrepet *barnekultur*. Forfatterne beskriver barnekultur som kultur som dreier seg om kultur *for, med* og *av barn*. Kultur *for* barn er ofte produsert av voksne, med barn som mottakere. Det dreier seg både

¹³ Horigmo, Aa M (2011). Kulturhus er ikke næring. *Stat & Styring*, nr.3, s30-32

¹⁴ St. meld nr. 61 (1991-92). Kultur i tiden. Kulturdepartementet.

¹⁵ Kulturdepartementet, Kyrkje-, Utdannings- forskingsdepartementet og Handlingsplan (1995). Broen og den blå hesten. Handlingsplan for dei estetiske faga og kulturdimensjonen i grunnskolen.

¹⁶ NOU 2013: 4. Kulturutredningen 2014. Utredning fra utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 18. mars 2011. Avgitt til Kulturdepartementet 4. mars 2014.

¹⁷ Emblem, A. W., Sivesind K. H., Horigmo, AA., M., J., Viblemo, T. E., Braastad, B. og Hansen, T. B. (2013). Fordeling av Norsk Tippings overskudd øremerket samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner. Oxford Research 2013.

¹⁸ <http://www.denkulturelleskolesekken.no/om-skolesekken>

¹⁹ NOU 2013: 4. Kulturutredningen 2014. Utredning fra utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 18. mars 2011. Avgitt til Kulturdepartementet 4. mars 2014.

²⁰ Nilsen, A C & Lind, E. (2013) Barns kulturbruk. Nordisk kulturpolitisk tidsskrift, Vol. 2 s. 294- 314.

om etablert barnekultur, som ligner den klassiske dannelseskulturen som teater, litteratur, film og musikk, og markedsorientert masse- og populærkultur som manifesteres i kommersielle kulturprodukter. Kultur *med* barn er kulturuttrykk som skapes i samspill med barn, men innenfor rammer som er definert av voksne, som for eksempel barneteater. Kultur *av* barn dreier seg om kulturelle uttrykk som oppstår i spillet mellom barn, som regel spontant, og ofte manifestert i lek. I motsetning til kultur for og med barn skaper sjelden kultur av barn produkter, men oppstår snarere flyktig og i situasjoner. Den kulturelle skolesekken har rom for programmeringer som både er for, med og av barn.

I den samme artikkelen diskuterer Nilsen og Lind barns kulturbruk. I deres datamateriale er det ni arenaer som betegnes som kulturelle arenaer: kino, svømmehall, bibliotek, teater, konsert, museum, sirkus, sportsarrangement og fornøylespark. Resultatene fra studien viser at barn ikke er utstrakte kulturkonsumenter. Felles for disse er at de er offentlige arenaer som må oppsøkes på eget initiativ. Variabelen som har størst innflytelse for hvor ofte og hvilke kulturtilbud som barn møter, er mors utdanningsnivå. Økonomi har mindre betydning enn forventet. Biblioteket er den av disse tre arenaene som barn besøker oftest. Dette er også den eneste av arenaene som ikke koster noe. At barn likevel er en viktig målgruppe for det kulturelle demokratiseringsprosjektet er det liten tvil om. Per Mangset hevder i rapporten «Demokratisering av kulturen?» at de norske demokratiseringstiltakene ikke har vært helt uten effekt, men konstaterer likevel at demokratiseringsprosjektet ikke har lyktes²¹. De sosiale forskjellene fremdeles er til stede, samtidig som at flere benytter seg av det offentlige finansierte kunsttilbudet nå enn før.

Som formalisert samarbeid mellom Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet er Den kulturelle skolesekken i et krysspunkt mellom kultur- og utdanningspolitikk. I dette krysspunktet ligger en grunntanke om at kunst og kultur inngår som en viktig del av menneskets opplysning, utvikling og livskvalitet, som har klare fellestrekk med skole og utdanning. Samtidig trekkes det gjerne frem at tilgang til kunst og kulturliv for alle skaper sosial utjevning og bidrar til demokratisering²². Kunst og kultur i skolen blir dermed en viktig del av en personlig og kollektiv «dannelsesreise». I Den kulturelle skolesekkens styringsdokument St.meld. 8 (2007-2008, s. 7)²³ gis et bilde på hvordan kultur og utdanning er tett forbundet;

Kunst og kultur kan utfordre etablerte tankemonster og gi ei alternativ forståing av verda. Kunst og kultur gjev opplevinga som kan vere avgjerande for å utvikle det enkelte menneske sin personlegdom og livskvalitet. Kunst, kultur og kulturarv er identitetsskapande, og medverkar til å gjere oss medvitne om kven vi er og kvar vi kjem ifrå. Dette har verdi for enkeltindividet, men det har òg kraft til å forme samfunnsutviklinga.

I denne evalueringen har evalueringsteamet tatt utgangspunkt i St. meld 8 (2007-2008) når kvalitet og suksess for Den kulturelle skolesekken utforskes og analyseres. Stortingsmeldingen diskuterer hva som

²¹ Per Mangset (2012). Demokratisering av kulturen? Om sosial ulikhet i kulturbruk og -deltakelse. TF-notat nr. 7/2012. Telemarksforskning

²² Breivik og Christophersen (2013). *Den kulturelle skolesekken*. Kulturrådet.

²³ St.meld. 8 (2007-2008). Kulturell skolesekk for framtida. Kultur- og kyrkjedepartementet.

er viktig for å oppnå en vellykket satsning på Den kulturelle skolesekken på nasjonalt, regionalt og lokalt plan. I Stortingsmeldingen fremheves det blant annet at Den kulturelle skolesekken skal være en del av skolens arbeid med kunst og kultur, men skal ikke omfatte alt av kulturaktiviteter i skolehverdagen. Den kulturelle skolesekken skal altså ikke erstatte de estetiske fagene eller andre fag, men komme i tillegg til de estetiske fagene i læreplanverket. Det understrekes at lærere har pedagogisk kompetanse, mens kunstnere og kulturarbeidere har en særlig kompetanse i å presentere kunsthaget. Det er viktig at det legges til rette for et godt samarbeid mellom disse aktørene. Det er skolens og lærernes hovedansvar at Den kulturelle skolesekken inngår i og blir tilpasset skolens planer. Tilbyderne av Den kulturelle skolesekken må sørge for å gi skolene god informasjon om tilbudene og slik bidra til at disse kan settes i sammenheng med skolens virksomhet.

Ambisjonene nasjonalt for realiseringen av Den kulturelle skolesekken er store og gjenspeiles i den nasjonale målsetningen. Målene for Den kulturelle skolesekken er skissert i Stortingsmelding nr. 8 (2007-2008): Kulturell skolesekk for framtida. Den kulturelle skolesekken skal bidra til;

- Å medvirke til at elever i skolen får et profesjonelt kunst- og kulturtilbud
- Å legge til rette for at elever i skolen lettere skal får tilgang til, gjøre seg kjent med og utvikle forståelse for kunst og kulturuttrykk av alle slag
- Å medvirke til å utvikle en helhetlig innlemmelse av kunstneriske og kulturelle uttrykk i realiseringen av skolens læringsmål

Med dette som formål er det videre blitt utformet ti prinsipper for hvordan satsningen skal realiseres og vurderes²⁴. For det første skal ordningen være **en varig ordning** som skal være **for alle elever** i grunnskolen og i den videregående skolen uavhengig av hvilken skole de går på og hva slags økonomisk, sosial, etnisk og religiøs bakgrunn de måtte ha. Den kulturelle skolesekken skal videre bidra til å **realisere målene i læreplanverket** slik at innholdet i kunst- og kulturtilbudene medvirker til å realisere skolens mål slik de kommer til uttrykk i den overordnede delen i læreplanverket og i de ulike lærerplanene. Ordningen skal ha **høy kvalitet** som sikrer at elevene skal møte et profesjonelt kunst- og kulturtilbud med høy kunstnerisk kvalitet. **Kulturelt mangfold** skal vektlegges, noe som innebærer at skolesekken skal omfatte kunst- og kulturuttrykk fra et mangfold av kulturer og fra ulike tidsperioder. **Bredde og variasjon** skal også sikres med hensyn til både sjangre og formidlingsmåter. Både musikk, scenekunst, visuell kunst, film, litteratur og kulturarv skal være representerte i Den kulturelle skolesekken. Tilbudet skal være preget av **regelmessighet** på tvers av alle klassetrinn. Den kulturelle skolesekken skal forstås som et **samarbeidstiltak mellom kultur og skole** på alle nivåer; lokalt, regionalt og nasjonalt. Arbeidet med Den kulturelle skolesekken skal skje i et godt samarbeid mellom kultur- og opplæringssektoren på alle nivå. Det skal sikre at man får god forankring og tid til planlegging i skolen. I **rollefordelingen mellom kultur og skole** vektlegges det at opplæringssektoren har ansvaret for å legge forarbeid og etterarbeid pedagogisk til rette for elevene, mens kultursektoren har ansvaret for kulturinnholdet og for å informere om innholdet i god tid. Ordningen skal styrkes gjennom **lokal forankring og eierskap**. Det skal sikre at lokal entusiasme gir rom for mange lokale varianter slik at alle skal kunne kjenne eierskap til Den kulturelle skolesekken.

²⁴ Stortingsmelding nr. 8 (2007-2008): Kulturell skolesekk for framtida s. 22

Hvordan de overordnede målene for Den kulturelle skolesekken og de ti prinsippene forstås, prioriteres og vektlegges varierer mellom ulike aktører nasjonalt og regionalt, så vel som lokalt i kommuner, i skoleledelse og blant lærere. Innholdet til skolesekken som vurderes, selekteres og overleveres til elevene er dermed flerfoldige og svært variert både nasjonalt, regionalt og lokalt. Hva som vurderes og erfares som en suksessfylt satsning på Den kulturelle skolesekken vil dermed være kontekstavhengig og basert på et subjektivt erfaringsgrunnlag i de enkelte fylkene, kommunene, skolene og for utøvere, lærere og ikke minst elevene²⁵.

1.3 Om direktekommuneordningen

Direktekommuneordningen er en ordning hvor en kommune på visse betingelser får ansvaret for hele tilbudet i Den kulturelle skolesekken i grunnskolen (videregående skoler er fylkeskommunale). I dag finnes det 12 direktekommuner i Norge²⁶. Direktekommunene har gjennom søknad og tilsagn fra departementet selv valgt å ta hele ansvaret for administrering av egen skolesekk-satsing og tilhørende aktiviteter. Disse kommunene mottar derfor tilskuddene fra spillemidlene til Den kulturelle skolesekken uten å gå igjennom fylkeskommunen²⁷. Kommunene tar da selv ansvar for å organisere tilbudet og aktiviteten til sine elever i grunnskolen. Direktekommunene vurderer selv hvilke internasjonale, nasjonale og regionale produksjoner og tilbud det er aktuelt å programmere. Ved direkte tildeling har kommunene god mulighet til å utvikle skolesekken i samarbeid med kommunenes skoler og kulturskole. I mange direktekommuner er det nettopp kulturskolen som administrerer ordningen lokalt²⁸.

Vilkårene for å bli en direktekommune er at kommunen er i stand til å sikre at de ti prinsippene for Den kulturelle skolesekken blir innfridd. Kommuner som ønsker å være direktekommune må utarbeide en plan for hvordan arbeidet med Skolesekken skal gjennomføres. Planen må inneholde følgende²⁹:

- Redegjørelse for hvordan kommunen vil sikre prinsippene for ordningen, slik det fremgår av Stortingsmeldingen.
- Vise til et etablert samarbeid mellom kultur- og opplæringssektoren.
- Gjøre greie for hvordan kommunen vil ivareta de ulike kunst- og kulturuttrykkene, og hvordan kommunen vil møte kravene om nyskaping og kvalitetssikring.
- Redegjøre for hvordan en vil sikre den formidlingsmessige kvaliteten på innholdet og vise hvordan Den kulturelle skolesekken er tenkt forankret i skolene med hensyn til organisering og tilknytning til den faglige virksomheten i skolen.
- Vise til egen ressursbruk i kommunen, til administrasjon og til kompetansehevende tiltak.
- Vise til deltakelse i nettverk, både innenfor fylket og nasjonalt.
- Redegjøre for hvordan krav om kulturelt mangfold er ivaretatt.

²⁵ Breivik og Christophersen (2013). Den kulturelle skolesekken: Kunst, kvalitet og kontrovers. I: Breivik og Christophersen (red) 2013: Den Kulturelle skolesekken. Kulturrådet.

²⁶ <http://www.denkulturelleskolesekken.no/om-skolesekken>.

²⁷ <http://www.denkulturelleskolesekken.no/om-skolesekken>

²⁸ Brev fra KUD og KD 05.06.2015

²⁹ Tildelingsbrev fra KUD til Akershus fylkeskommune 2012

Tidligere var det fylkeskommunene som vurderte om planene til kommunene var tilfredsstillende og dermed om kommunene innfridde vilkårene for å bli direktekommune. Fra 2017 er det Kulturtanken som behandler søknader om å bli direktekommune. Tabellen viser en oversikt over direktekommuner og når de fikk denne statusen.

Tabell 1: Oversikt over direktekommuner per 1. august 2017

Direktekommune og årstall for etablering	
Bergen	2001
Tromsø	2001
Karmøy	2003
Lørenskog	2005
Bodø	2007
Trondheim	2008
Alta	2009
Stavanger	2009
Eidsvoll	2009
Asker	2016
Bærum	2016
Ås	2016
Kilde: Oxford Research /Kulturtanken	

2. Om evalueringsoppdraget

Formålet for evalueringen av direktekommuneordningen er å belyse hvordan forutsetninger og forventninger i direktekommunene er oppfylt. Videre skal evalueringen vise hva som har vært suksesskriterier eller negative faktorer i den enkelte kommune, og hvordan ordningen eventuelt har bidratt til å styrke eller svekke tilbudet i Den kulturelle skolesekken totalt sett.

Oxford Research vil i de kommende avsnittene konkretisere formålet ytterligere gjennom å presentere evalueringens faglige ståsted, avgrensing av målgruppe og spissing av problemstillinger. Til sist i kapitlet gjør vi rede for evalueringens metodiske fremgangsmåte og viser hvilke metoder som er valgt for å sikre en evaluering som bidrar med ny og relevant kunnskap om ordningen.

2.1 Faglig ståsted for evalueringen

En evaluering er «*en systematisk datainnsamling, analyse og vurdering av en planlagt, pågående eller avsluttet aktivitet, virksomhet, et virkemiddel eller en sektor.*»³⁰ For å kunne gjennomføre en systematisk, grundig og relevant evaluering, er det viktig at en benytter en tilnærming som dekker et bredt spekter av dimensjoner. Gjennom det blir en i stand til:

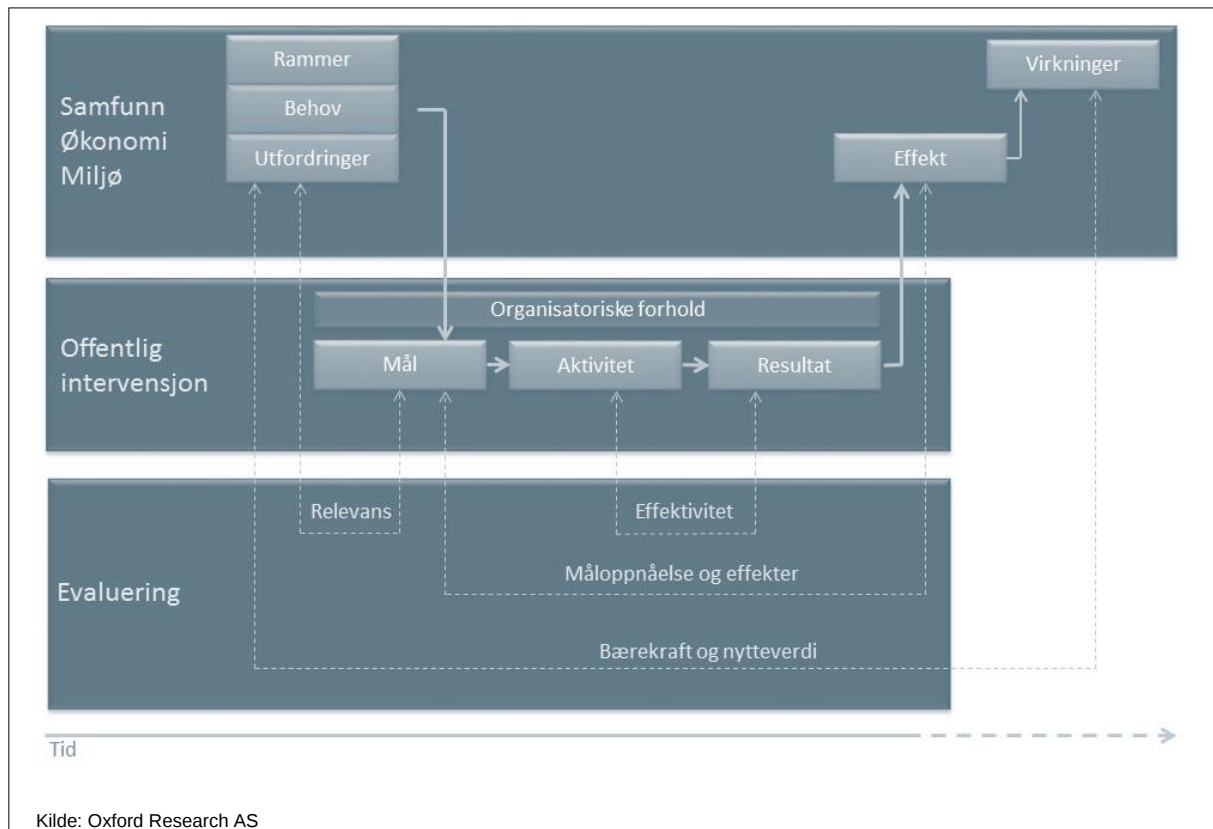
- Å belyse sentrale sammenhenger som må være til stede for at direktekommuneordningen skal kunne lykkes.
- Å si noe om hvordan direktekommunene lykkes i å nå de nasjonale målene for Skolesekken.
- Å kunne gi velbegrunnede innspill til hvilke strategiske og administrative grep som kan tas for å skape en enda bedre måloppnåelse for Den kulturelle skolesekken i direktekommuner.

Basert på en modifisert versjon av OECD sine DAC-kriterier,³¹ har Oxford Research utviklet en evalueringsmodell som gjør oss i stand til å dekke disse. Denne evalueringen er inspirert av denne evalueringsmodellen og illustreres i figuren nedenfor.

³⁰ <http://www.dfo.no/no/Styring/Evalueringer/>

³¹ The DAC Principles for the Evaluation of Development Assistance, OECD (1991), Glossary of Terms Used in Evaluation, in 'Methods and Procedures in Aid Evaluation', OECD (1986), and the Glossary of Evaluation and Results Based Management (RBM) Terms, OECD (2000).

Figur 1: Overordnet evalueringsmodell

Figuren viser at en evaluering forholder seg til en sosial virkelighet og en faktisk kontekst. Gitt dette, er det fire dimensjoner/kriterier som ordningen må vurderes i forhold til; relevans, måloppnåelse og effekt, effektivitet og bærekraft:

- **Relevans.** I hvilken grad er målsetningene for direktekommuneordningen relevante? Er aktivitetene og tiltakene konsistente med hva en ønsker å oppnå av resultater og effekter?
- **Måloppnåelse og effekt.** I hvilken grad nås direktekommuneordningens målsetninger, og i hvor stor grad skyldes de oppnådde resultatene direktekommuneordningen og ville ikke ha blitt oppnådd uten den.
- **Effektivitet.** Hvor kostnadseffektiv er ordningen? I hvilken grad er direktekommuneordningen organisert på en hensiktsmessig måte og har en fornuftig rolleavklaring og samarbeid med andre aktører på området?
- **Bærekraft.** Direktekommuneordningens bærekraft må også vurderes. Dette handler først og fremst om hva ordningen bidrar med på lang sikt knyttet til de overordnede samfunnsmessige

målsetningene? Hvilken nytteverdi har direktekommuneordningen for de kommunene som deltar i ordningen?

Samlet bidrar dette til en helhetlig evaluering og en fyllestgjørende diskusjon av de ulike problemstillingene som det gjøres rede for i neste kapittel.

2.2 Evalueringens avgrensning og problemstillinger

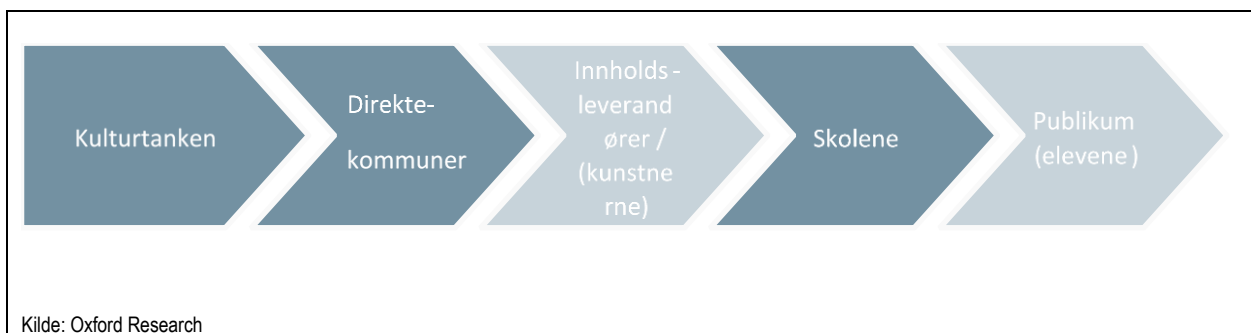
Oxford Research tar utgangspunkt i at evalueringen skal være et bidrag til forvaltningen av Den kulturelle skolesekken i direktekommuner. Kunnskapsgrunnlaget som utvikles skal fungere som styringsverktøy for Kulturtankens videre satsning på direktekommuneordningen.

2.2.1 Avgrensning

Figuren under viser en oversikt over aktørene i Den kulturelle skolesekken fra politisk forankring i Kulturtanken til elevenes møte med kunst og kultur som tilbys. Som figur 1 illustrerer er evalueringen avgrenset til utforsking og evaluering av forvaltning og organisering av Den kulturelle skolesekken i direktekommunene, konsekvenser av å være direktekommune, kvalitetssikring og suksessfaktorer for å oppfylle departementets forutsetninger og kommunenes egne forventninger til ordningen. Evalueringen er derfor avgrenset til å gjelde premissleverandørene for Den kulturelle skolesekken, som her er Kulturtanken, direktekommunene, og tilretteleggere (det vil si skolene) sine erfaringer.

Elevenes opplevelse av Skolesekken er altså utenfor rammen av evalueringen. Den kulturelle skolesekken og utøvende kunstnere forstås som en annen side av kulturpolitikken og er derfor heller ikke en del av dette oppdraget.

Figur 2: Den kulturelle skolesekken i direktekommuner

Videre tar evalueringen for seg utviklingstendenser og opplevelser av suksessfaktorer for direktekommuneordningen. Problemstillingene for evalueringen presenteres i punkt 2.2.2.

2.2.2 Problemstillinger

Kulturtanken ønsker et bredt evalueringsfokus som omfatter flere sentrale temaer rundt organisering og måloppnåelse av Den kulturelle skolesekken i direktekommuner. Evalueringen fokuserer på hvordan forutsetninger og forventninger blir oppfylt, hva som er suksessfaktorer eller fallgruver for Den kulturelle skolesekken i direktekommunene, og hvordan direktekommuneordningen har bidratt til å styrke eller svekke tilbudet for elever i Den kulturelle skolesekken. Oxford Research har strukturert formålet i fire hovedproblemstillinger. De tre første problemstillingene er utarbeidet på basis av oppdragsgivers forventninger til evalueringen som beskrevet i evalueringens utlysningstekst, samt diskusjon i prosjektets oppstartsmøte med oppdragsgiver. Disse problemstillingene er av en summativ karakter, det vil si problemstillinger med formål om å dokumentere erfaringer om Den kulturelle skolesekken i direktekommunene. Problemstillingene er som følger:

- **Problemstilling 1:** Hvilke konsekvenser har direktekommuneordningen i Den kulturelle skolesekken for grunnskolene i direktekommunene, og for Den kulturelle skolesekken tilbudet til grunnskolene i fylket som helhet?
- **Problemstilling 2:** Hvilke kvalitetsbegrep og -dimensjoner vektlegges i forvaltningen av Den kulturelle skolesekken i kommuner og fylker, og hvordan sørger direktekommunene for kvalitetssikring av tilbudet i Den kulturelle skolesekken sammenlignet med tilsvarende kvalitetssikring hos de respektive fylkeskommuner?
- **Problemstilling 3:** Hva er erfarte suksessfaktorer og nødvendige betingelser for at direktekommuner skal oppfylle departementets forutsetninger og direktekommunenes egne forventninger til Den kulturelle skolesekken?

For å inkludere et læringsperspektiv i evalueringen har Oxford Research også inkludert en formativ problemstilling:

- **Problemstilling 4:** Hvilke anbefalinger for videreutvikling av Den kulturelle skolesekken fremkommer av analysene om erfaringer fra Den kulturelle skolesekken i direktekommuner?

Med denne siste problemstillingen er formålet å øke evalueringens kvalitet og nytteverdi for Kulturtanken og andre involverte aktørers arbeid med Den kulturelle skolesekken i fremtiden. Hvordan Den kulturelle skolesekken forvaltes og organiseres varierer i de ulike direktekommunene. Kunnskapsoverføring og læring mellom forvaltere av aktiviteter i Den kulturelle skolesekken, er derfor et viktig bidrag for å styrke Den kulturelle skolesekken i direktekommuner. Anbefalinger og innspill er også viktig for kommuner som søker om å bli en del av ordningen. En evaluering som også inkluderer et læringsperspektiv har videre som mål å diskutere suksesskriterier og betingelser for økt måloppnåelse i Den kulturelle skolesekken.

2.3 Metodisk tilnærming

Datainnsamlingen til denne evalueringen har blitt gjennomført i perioden mai til august 2017. Data-materialet bygger på kvalitative intervjuer med aktører som har en sentral rolle i utvikling og gjennomføring av Den kulturelle skolesekken på tvers av de tre forvaltningsnivåene; stat, fylke og kommune. Hovedvekten av datagrunnlaget bygger imidlertid på kvalitative intervjuer med sentrale aktører i direktekommunene. I dette avsnittet gis en gjennomgang av datainnsamlingsprosessen og de metoder som er benyttet i arbeidet. I sum er det Oxford Researchs vurdering at datatilfanget er av høy validitet for å svare på evalueringens problemstillinger.

2.3.1 Gjennomgang av eksisterende dokumenter og statistikk

Evalueringsteamet har gjennomgått en rekke dokumenter i forbindelse med arbeidet med evalueringen. Dokumentstudier har vært viktig både som selvstendig informasjonskilde for å få en overordnet kunnskap og forståelse for direktekommuneordningens utforming, forvaltning og iverksetting i kommunene. Samtidig har dokumentstudier tjent som et viktig verktøy for videre utvikling av undersøkelsesopplegget, herunder utarbeidelse av intervjuguider. Dokumentene som prosjektteamet fikk tilgang til har således vært et viktig kunnskapsgrunnlag og bidrag til utforming av intervjuguider til de kvalitative intervjuene.

Kulturtanken har vært behjelpelig og stilt til disposisjon aktuelle retningslinjer, praksisdokumenter, rapporter og tallmaterialet som er av relevans for evalueringsarbeidet. Blant sentrale dokumenter som har inngått i arbeidet er:

- Direktekommunenes rapportering til Kulturtanken
- Fylkenes rapportering til Kulturtanken
- Kulturtankens planer og strategier
- Referater fra brukermøteutvalg
- Tildelingsbrev
- Relevant forskningslitteratur

2.3.2 Kvalitative intervjuer

Kvalitative intervjuer er evalueringens viktigste datakilde og har bidratt til å belyse samtlige av oppdragets problemstillinger. Intervjuene har gitt både bredde og dybdeinnsikt. Bredde ved at alle de tre styringsnivåene; Kulturtanken, fylkeskommuner og kommuner er dekket, samt andre interessenter med kunnskap og oppgaver knyttet til Den kulturelle skolesekken. Dybde ved at det har blitt gjort et videre utvalg av fem kommuner som har blitt studert i mer detalj. Disse kommune er Karmøy, Alta, Bergen, Lørenskog og Ås. I disse kommunene har vi fulgt opp med flere intervjuer av kulturkontakt, fylke og innholdsleverandører. Datamaterialet fra dybde-kommunene presenteres løpende i teksten, og brukes til å underbygge funn. Dette presenteres som sitater og tekstbokser.

Forslag til hvilke informanter som skulle inngå i de kvalitative intervjuene ble beskrevet allerede i tilbudsprosessen. I denne evalueringen er, som nevnt, det gjort et utvalg av fem direktekommuner som er gjenstand for mer dyptgående undersøkelser. Det har vært vesentlig med fleksibilitet i utvalgsmetodikken for å kunne identifiserer de mest relevante kommunene som skulle inngå i denne delen av arbeidet.

De kvalitative intervjuene ble gjennomført ved bruk av en gjennomarbeidet semi-strukturert spørreguide tilpasset den aktørgruppen den aktuelle informanten tilhørte (se spørreguide vedlagt). Det ble samtidig vektlagt å utfordre informantene til å fortelle om konkrete eksempler på deres erfaringer med Den kulturelle skolesekken.

Intervjuene ble gjennomført per telefon og varte vanligvis et sted mellom 40 minutter og en og en halv time. Samlet sett har Oxford Research gjennomført 26 intervjuer. I enkelte av intervjuene var det flere personer som deltok som informanter. Følgende informanter ble intervjuet:

- A. Ett eksplorativt intervju med leder i Kulturtanken
- B. Tolv intervjuer med kommuner (koordinatorene i Den kulturelle skolesekken og andre med overordnet ansvar for Den kulturelle skolesekken i kommunene)
- C. Fem intervjuer med skoler i direktekommuner (kulturkontakter)
- D. Seks intervjuer med ansvarlige koordinatorene i Den kulturelle skolesekken i seks fylkeskommuner
- E. Tre intervjuer med ansatte i kunst og- kulturinstitusjoner som har levert innhold til Den kulturelle skolesekken

2.3.3 Kartleggingsskjemaer

Basert på kvalitative intervjuer med de 12 direktekommunene og dokumentstudier, utarbeidet Oxford Research et kartleggingsskjema for hver enkelt kommune. Kartleggingsskjemaene er av deskriptiv karakter og ble utarbeidet for å få en systematisk oversikt over viktige variabler i kommunenes historikk, ressursbruk og arbeid med Den kulturelle skolesekken. Etter at kartleggingsskjemaene var utarbeidet av Oxford Research, ble de oversendt kommunene, slik at kommunene kunne kvalitetssikre innholdet, eventuelt også gi supplerende informasjon. Det har bidratt til å gi pålitelig informasjon og god datakvalitet. Kartleggingsskjemaene inneholder informasjon om organiseringen av Skolesekken, om prosessen frem mot å bli direktekommune, beskrivelse av kommunens satsning, programmering og kvalitetssikring. Resultatet av kartleggingen blir presentert i kapittel 3.

2.3.4 Analyse

De kvalitative intervjuene representerer en bredde blant aktører med en relasjon og kunnskap om Den kulturelle skolesekken. Evalueringsteamet har vektlagt en rapport med betydelige deskriptive eksempler på hvordan direktekommunene forvalter sin skolesekk. Dette studiet har vist at forvaltningen av Skolesekken har stor grad av variasjon og at kommunene velger unike løsninger. Det har derfor vært helt sentralt å danne et bredt grunnlag for sammenligning som analysen bygger på. I presentasjonen

av data er informantene i hovedsak anonymisert. Som tidligere påpekt er de 12 direktekommunene unike. Denne unikheten er transparent. Noen av sitatene som brukes for å illustrere sammenhenger og kommuners ulike tilnærminger i realiseringen av Skolesekken er derfor mulig å knytte direkte til informantene i de 12 direktekommunene. Disse informantene har derfor fått forelagt de aktuelle sitatene og godkjent dem. I sitatsjekken fikk informantene mulighet til å justere eller klargjøre egne utsagn.

Kvalitativ analyse starter allerede i selve intervjusituasjonen, og har dermed vært en prosess som har foregått kontinuerlig gjennom hele evalueringsarbeidet. Evalueringsteamet har videre gjennomført en rekke analysemøter for å bygge en forent forståelse og tolkning, samtidig som det har bidratt med flere perspektiver. Intervjuene har gitt en betydelig datamengde og gir dermed et solid grunnlag for fortolkninger.

Som en sentral del av analysearbeidet, har det blitt gjennomført en workshop med evalueringsteamets faglige eksperter Trine Bille og Catharina Christophersen. I workshopen ble funn fra datainnsamlingen presentert og diskutert, hvor fagekspertene bidro med viktige tilbakemeldinger og perspektiver. Det har gitt seg uttrykk i konkrete innspill som har blitt benyttet i rapporteringsarbeidet. Temaene som ble diskutert i workshopen knytter seg til hele datamaterialet, men har vært særlig viktig for å svare på problemstilling 3 og 4.

Evalueringsens utlysningstekst presiserte at det skulle utarbeides en SWOT-analyse. En SWOT er et anerkjent analytisk rammeverk som kan hjelpe ordninger og virksomheter i arbeidet med å bli bevisst på sine styrker og svakheter. SWOT-analysen blir presentert i kapittel 4.4 og består av en gjennomgang av interne og eksterne ressurser og trusler. Analysen skiller videre mellom styrker, svakheter, muligheter og trusler (tabell 2).

Tabell 2: Hvordan fungerer en SWOT-analyse? En forklaring

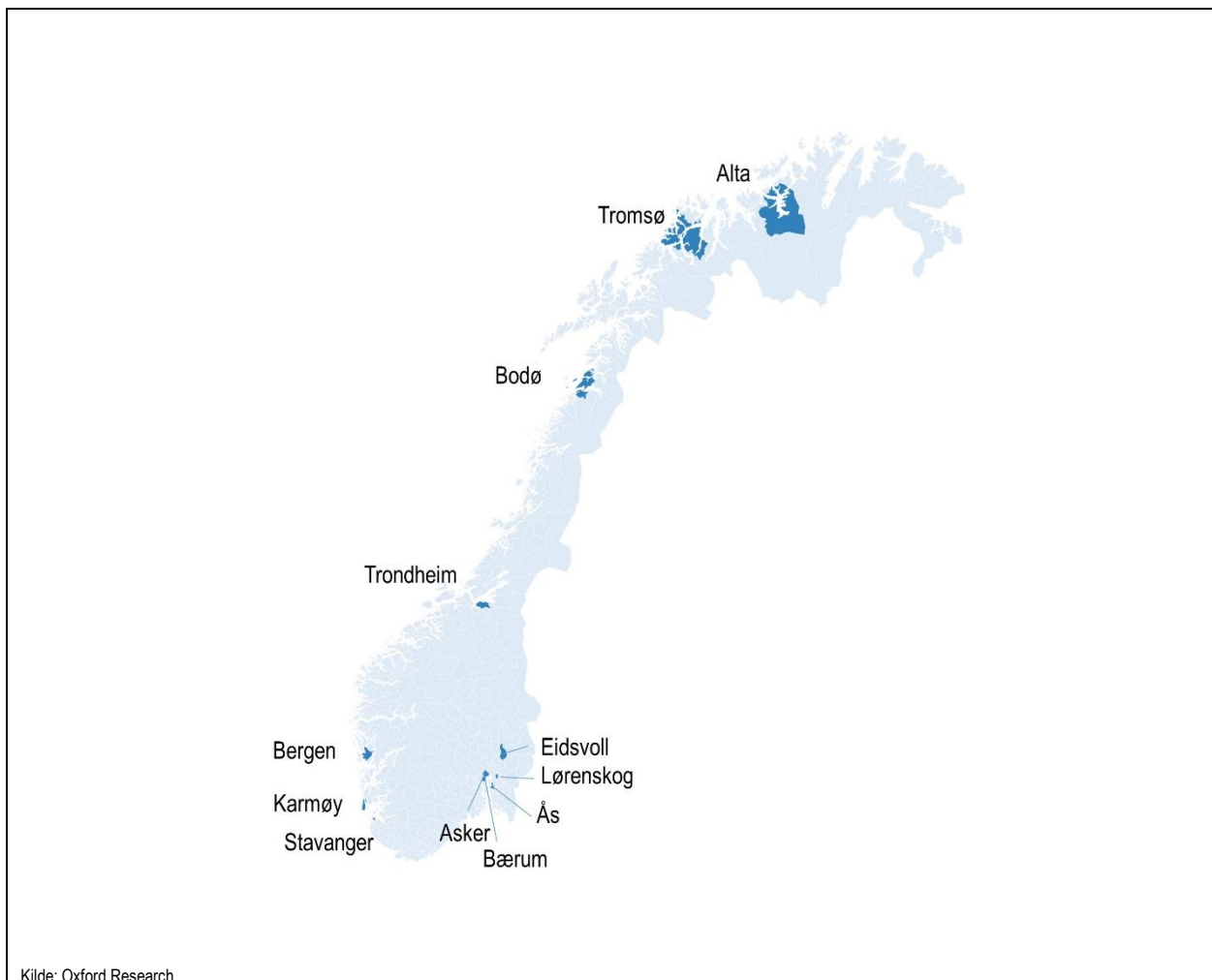
	Formålstjenlig	Skadelig
	- Bidrar til måloppnåelse	- Motvirker måloppnåelse
Intern opprinnelse (kan tilskrives 100 %ordningen selv)	Styrker	Svakheter
Ekstern opprinnelse (kan tilskrives omgivel-sene)	Muligheter	Trusler
Kilde: M. Porter / tilpasset av Oxford Research AS		

SWOT-analysen er hovedsakelig basert på datainnsamlingen som beskrevet i de tidligere fasene – kvalitative intervjuer, dokumentstudier, og workshops. Slik sett blir SWOT-analysen både basert på innsamlet data, men også kvalifiserte synspunkter fra ressurspersoner.

3. Tolv unike direktekommuner

Per dags dato er det 12 direktekommuner i Norge (se figur 3). Tilbudet i kommunene er ulikt utformet, og kommunene har forskjellige begrunnelser for å velge å bli direktekommune, praksis, elevtilbud og forvaltning. Dette kapitlet inneholder en kartlegging av direktekommunenes ulike praksiser av forvaltningen av Den kulturelle skolesekken. Utfallet av kapitlet er et kunnskapsgrunnlag over direktekommunenes karakteristikk.

Figur 3: Oversikt over direktekommuner per 1. august 2017

Kapitlet er i hovedsak utarbeidet med data fra kartleggingen som er gjennomført i direktekommunene; dette innebærer blant annet kvalitative intervjuer, dokumentstudier og analyse av registerdata. Kapitlet er deskriptivt og er en første introduksjon av direktekommunene. Beskrivelsene av kommunene danner grunnlaget for analyser og konklusjoner i de senere kapitlene.

3.1.1 Direktekommunene etablert før 2005

Tromsø kommune			
Direktekommune siden	2001	Stillingsprosent per 1000 elev	29 %
Antall elever i grunnskolen	8490	Egeninnsats³² (2016)	2 988 000 kr
Antall møter pr. elev årlig	2,6 + 2,0 (skolekonsert)	Egeninnsats per elev	351 kr
Andel møter over 90 min	58 %	Andel egeninnsats av total ramme (2016)	55 %
Organisering			
Den kulturelle skolesekken er sammen med UKM og Kulturskolen organisert under en felles etat i kommunen; Kultur og Idrett. Tromsømodellen der Den kulturelle skolesekken, UKM og kulturskolen er organisert i en felles etat har fem fagsentre, en for hver kunststart som det tilbys aktiviteter innenfor. Det har vært viktig for kommunen at kulturskolen og Den kulturelle skolesekken skal være to atskilte aktiviteter innenfor Kultur- og idrettsetaten. Den kulturelle skolesekken skal for eksempel ikke benytte tilbud fra kulturskolen: Skolesekken nyttiggjør seg likevel kompetansen i kulturskolen gjennom å bruke ansatte i Den kulturelle skolesekkens fagråd. Hvert av fagsentrene har en 20 prosent stilling knyttet til Den kulturelle skolesekken.			
Oppstart og motivasjon			
Tromsø er en av direktekommunene som ble etablert allerede i 2001. I vedtaket fra 2001 heter det seg at tromsømodellen skal jobbe etter følgende mandat; «Å prøve ut en storbymodell for Den kulturelle skolesekken basert på å ta i bruk det profesjonelle kulturlivet i Tromsø for å gi ungdom en rikere skolehverdag med vekt på å oppleve, skape, lære i samsvar med intensjonene i læreplanverket (L98).»			
Utarbeiding av program og kunstnerisk tilbud			
Kommunen har faste tilbud knyttet til hvert trinn, og med noen trinn som får fordypning (trinn 2,4,6,7,8,9). Inntrykket er at fordelingen mellom kunststartene er jevnt fordelt.			
I Tromsø er man veldig opptatt av at Den kulturelle skolesekken skal være en lokal og regional ordning. Derfor har kommunen en modell som man har valgt som utgangspunkt, hvor man skal velge lokale kunstnere dersom de har tilstrekkelig kvalitet. Det er mer byutviklingspolitikk å bruke lokale kunstnere. Kommunen ønsker å minimalisere ressurser til overnatting og reise.			
Egenart/særlig fokus			
Fagsentermodell.			

³² Kommunenes egeninnsats er her inkludert alle inntekter utover spillemidler og tildelinger fra fylkeskommunen. Dette er fordi kommunene har ulike måter å rapportere egeninnsats i Den kulturelle skolesekken på. Det er derfor utfordrende å sammenligne dette punktet. Enkelte kommuner har inkludert lønnskostnader og transportkostnader, andre ikke. Dataene er hentet fra rapportering til Kulturtanken for 2016.

Bergen kommune			
Direktekommune siden	2001	Stillingsprosent per 1000 elev	19 %
Antall elever i grunnskolen	30 587	Egeninnsats (2016)	2 132 000 kr
Antall møter pr. elev årlig	1,6 + 2,0 (skolekonsert)	Egeninnsats per elev	70 kr
Andel møter over 90 min	65 %	Andel egeninnsats av total ramme (2016)	30 %
Organisering			
Bergen kommune er organisert i byrådsavdelinger. Den kulturelle skolesekken hører inn under Byrådsavdeling for klima, kultur og næring, og er faglig og forvaltningsmessig plassert i Fagavdeling for Kunst og kulturutvikling. Fagavdelingen har en styringsgruppe som består av leder for fagavdelingen, samt leder for skole, sammen med et sekretariat som jobber med Den kulturelle skolesekken. Bergen har, i likhet med Asker, også en "barnehagesekk" (Den kulturelle bæremeisen).			
Oppstart og motivasjon			
Bergen kommune har vært direktekommune siden oppstarten av Den kulturelle skolesekken i 2001. Kommunen har dermed over lang tid utviklet en storbymodell der byen og byens kulturelle ressurser skal benyttes i skolens undervisning med mål om å utvikle et levende miljø for kunst og kultur for barn. Gjennom modellen skal elevene bli deltakere i byens kunst- og kulturliv gjennom å bli kjent med byens kulturarenaer. Det er derfor tett samarbeid mellom byens kunstmiljø. I modellen er det en forutsetning at Den kulturelle skolesekken utvikles med vekt på lokal forankring og at kommunen som lokal skoleeier tar ansvaret for realiseringen av strategien. Den kulturelle skolesekkens administrasjon er derfor tett på både skoleledelse og lærere.			
Utarbeiding av program og kunstnerisk tilbud			
Kommunen har faglig ansatte innenfor alle kunsthaglige felter. Det kommer årlig inn rundt 150 søknader fra innholdsleverandører til Den kulturelle skolesekken. Av denne listen blir det valgt ut innholdsleverandører for neste skoleår. Det er kommunens rådgivere som velger ut og kvalitetssikrer programmet. Utvalget av innholdsleverandører er basert på nasjonale føringer og det er et mål om at det skal være et tilbud til alle elevene fra første til tiende klasse innenfor alle fagområder. Det er et viktig kriterium at aktiviteten skal være dialogbasert. Utøver/kunstner og institusjon skal være i dialog med skolen før, under og etter forestilling/aktivitet. I tillegg har kommunen organisert og gjennomført egne evalueringer om organisering og innhold orientert mot skolene og innholdsleverandører. Skolen deltar i programmeringen gjennom fast representant fra skoleseksjonen i programgruppen, som velger nyskapende kvalitetsprogram og som er tilpasset lokale læreplaner. Skolene har videre innflytelse i programmet og på aktivitetene gjennom at de selv avgjør hvilke av tilbudene de ønsker å delta på. Skolene blir presentert for neste års program gjennom «Den Kulturelle Markedsplassen» som arrangeres hver august. Markedsplassen består av faglige innslag, gruppediskusjoner og stands av utøvere for kommende skoleår. Her velger skolene hvilke aktiviteter de ønsker for sine elever. Det er kulturkontaktene som deltar på markedsplassen.			
Egenart/særlig fokus			
Kommunen har fokus på deltakende formidlingsformer der elevene møter profesjonelle kunstnere både på skolen og i byens kunst- og kulturinstitusjoner og arenaer. For å komme seg til kunst og kulturarenaene har en av kommunens viktigste strategiske satsninger vært Kulturbilletten. Kommunen har en avtale med busselskapet om at alle skoleelever reiser gratis i skoletiden for å besøke institusjonene og kulturarenaene.			

Karmøy kommune			
Direktekommune siden	2003	Stillingsprosent per 1000 elev	36 %
Antall elever i grunnskolen	5605	Egeninnsats (2016)	1 036 000 kr
Antall møter pr. elev årlig	2,6 + 2,0 (skolekonsert)	Egeninnsats per elev	185 kr
Andel møter over 90 min	50 %	Andel egeninnsats av total ramme (2016)	47 %
Organisering			
På Karmøy har arbeidet med Den kulturelle skolesekken fått navnet «Kulturskrinet». Kulturskrinet er organisert innenfor oppvekst- og kulturretaten med en daglig ledelse som er lagt til rådgiver i kulturavdelingen. Pedagogisk veileder og fagstab har hovedansvar for kontakt mot skolene, og er med og planlegger programmet. Til sammen er det satt av en 100% stilling til planlegging og gjennomføring av programmet for skoler og barnehager. Kulturskrinet har en styringsgruppe som består av representanter fra skole- og kulturmiljøet. Denne gruppa trekker opp linjer for utviklingen, kvalitetssjekker og godkjenner program og budsjett.			
Oppstart og motivasjon			
I Karmøy ble direktekommuneordningen etablert ved Skolesekkens oppstart allerede i 2000, med inspirasjon fra Sandefjord sin forsøksordning, og Karmøy mottok midler allerede i 2001. Fra skoleåret 2003-04 fikk Karmøy formelt tildelt direktekommunestatus fra fylket i en forsøksordning. Hovedutvalget for oppvekst og kultur i Karmøy vedtok i 2008 at Karmøy skulle søke om å videreføre ordningen med direkte tildelte spillemidler. Til grunn for vedtaket lå Utviklingsplan for Kulturskrinet for 2008-2011. Motivasjonen for å søke som direktekommune var med utgangspunkt i Opplæringslova §1, der skolen sitt ansvar for å gi elevene kulturell innsikt og forankring blir slått fast. Kulturskrinet vil bidra til å utvikle elevenes skaperglede, læringslyst og nysgjerrighet. Å benytte det lokale kulturlivet var en annen viktig faktor.			
Utarbeiding av program og kunstnerisk tilbud			
Aktivitetene skal være forankret i gjeldende læreplan, integrert i skolens undervisning og ha et obligatorisk, planlagt og variert tilbud for 1 til 10 klasse med basis i lokalt kulturliv, men og med innslag fra nasjonale og internasjonale elementer. Kulturskrinets program går inn som en del av undervisningstilbudet. Den kulturelle skolesekken er inspirert av modellen som ble brukt av Rikskonsertene, ispedd en «learning by doing»-tilnærming i tråd med Kulturskrinets satsning på aktive elever. Elevene skal selv være delaktige når Den kulturelle skolesekken-tilbudene realiseres i skolene. Det betyr at Den kulturelle skolesekken åpner for et program der elever selv skal for eksempel skrive, delta på filmverksteder, uttrykke seg gjennom visuell kunst og så videre, og det skal åpnes opp for at elevene skal selv kunne påvirke innholdet i «produktet» som er under utvikling ved hver av aktivitetene som igangsettes. I denne modellen skal elever opplæres som arrangører og selv være kulturverter i Den kulturelle skolesekken.			
Egenart/særlig fokus			
Fokus på verksteder og elevinvolvering. Blant annet har kommunen en egen elevreferansegruppe, som er utvalgte elever som har gjennomgått «Elever som arrangører»-kurs, og som er elevverter ved sin skole. Denne gruppen møtes en gang i året og velger ut 1/3-del av programmet til Kulturskrinet, og evaluerer opplegget.			

3.1.2 Direktekommuner etablert i perioden 2005 – 2014

Det har ikke blitt etablert noen direktekommuner i perioden 2010 – 2015. Derimot var det seks kommuner som ble etablert som direktekommuner i perioden 2005 – 2009.

Bodø kommune			
Direktekommune siden	2007	Stillingsprosent per 1000 elev	17 %
Antall elever i grunnskolen	6036	Egeninnsats (2016)	1 026 000 kr
Antall møter pr. elev årlig	2,7 + 2,0 (skolekonsert)	Egeninnsats per elev	170 kr
Andel møter over 90 min	0 %	Andel egeninnsats av total ramme (2016)	43 %
Organisering			
Den kulturelle skolesekken i Bodø ligger organisert under avdeling for skole, men rektor i kulturskolen er også involvert i driften av Den kulturelle skolesekken. Det er også en egen styringsgruppe for Den kulturelle skolesekken. I Bodø har Den kulturelle skolesekken et programråd, hvor man i hovedsak har en person på hvert kunstuttrykk som velger ut visse produksjoner. I tillegg er fire elever og to kulturkontakter en del av programarbeidet. Man har også en dialog opp mot fylkeskommunen angående samarbeid om produksjoner.			
Oppstart og motivasjon			
Fra skoleåret 2007 var Bodø kommune en av fem kommuner som hadde prøvedrift med å ha egne lokalt drevne «skolesekken» i Den kulturelle skolesekken. Siden har Den kulturelle skolesekken vært et fast tiltak i kommunen som skal inngå i skoleeiers strategi for å nå målene i Kunnskapsløftet. Kommunen har utarbeidet en egen «handlingsplan for Den kulturelle skolesekken i Bodø», som er vedtatt politisk.			
Utarbeiding av program og kunstnerisk tilbud			
Enhetstankegangen har vært tydelig i utviklingen av Den kulturelle skolesekken i Bodø. Målet er at alle elever på samme trinn skal ha fått delta i samme produksjon. Tilbudet som gis skolene er følgelig obligatorisk. Dette er fordi kommunen har dårlige erfaringer fra tiden med abonnementsordning hvor enkelte lærere sjelden meldte på sine elever. Bodø ønsker selv å sikre at alle elevene kommer igjennom alle kunstuttrykkene. Det kunstneriske mangfoldet favnes ved at man har ulike tilbud på hvert klassetrinn. I programmeringen har man særlig fokus på verksted.			
Den kulturelle skolesekken i Bodø legger også vekt på å være en oppsøkende og proaktiv virksomhet i programarbeidet. Det samarbeides med lokale, regionale og nasjonale aktører. Det programmeres flest lokale produksjoner. Man er opptatt av å skape et forhold mellom elevene og kulturtilbudene og institusjonene som finnes lokalt, og skape en stolthet omkring Bodø som by. Eksempelvis samarbeides det lokalt med Bodø kulturskole, og man har alltid minimum én produksjon med i programmet med kulturskolelærere. Man er likevel opptatt av at det lokale ikke skal velges på bekostning av kvalitet, og henter inn nasjonale aktører der man ikke har god nok kompetanse lokalt. I 2016/17 hentet man inn dans, teater, forfattere og film utenfra.			
Egenart/særlig fokus			
Elever en del av programarbeidet og fokus på stolthet til det lokale. Fokus på verksted.			

Lørenskog kommune			
Direktekommune siden	2005	Stillingsprosent per 1000 elev	21 %
Antall elever i grunnskolen	4778	Egeninnsats (2016)	655 081 kr ³³
Antall møter pr. elev årlig	2,4 + 2,0 (skolekonsert)	Egeninnsats per elev	137 kr
Andel møter over 90 min	38 %	Andel egeninnsats av total ramme (2016)	34 %
Organisering			
Den kulturelle skolesekken er et felles ansvar mellom kultursektoren og oppvekst og utdanningssektoren (Kultur og skole er skilt, men samarbeider). Det er én koordinator fra hver sektor (tot. 100 prosent).			
Oppstart og motivasjon			
Lørenskog kommune var en av fem kommuner som var med i en prøveordning om å være direktekommune. Utviklingsplanen ble utarbeidet høsten 2003 og den ble vedtatt av daværende kultur- og oppvekstutvalget. Tidlig på 2000-tallet hadde Lørenskog kommune allerede en rekke fagavdelinger og partnere som samarbeidet om Den kulturelle skolesekken. Dette gjorde at kommunen mente at man hadde ressurser til å kunne organisere tilbudet selv. Det var et ønske om å styre hva som kom til skolene og til hvilket trinn. Det var viktig for kommunen å skape en kommunal identitet (Nye Lørenskog). Dette har sammenheng med stor tilflytting til kommunen. Man ønsket også å i større grad tilrettelegge for minoritetsgrupper enn tidligere.			
Utarbeiding av program og kunstnerisk tilbud			
Den kulturelle skolesekken i Lørenskog har gjennom årene hatt ulike grupper som involveres ved utvelgelse og kvalitetssikring av program. De siste årene har man brukt den eksisterende programgruppen for Lørenskog hus (rommer kulturhus, kino, bibliotek, aktivitetshus for ungdom, musikk- og kulturskole etc). Etter visse utfordringer med denne løsningen har man nå gått tilbake til å benytte et eget programmeringsråd. Programmeringsrådet inkluderer fagfolk fra ulike kunstretninger for å vurdere kvaliteten i det kunstneriske.			
I programmet er det lagt vekt på lokal kultur, både i form av kulturhistorie og innsikt i nye Lørenskog. Omtrent halvparten av tilbudene har en form for lokal tilknytning. Lørenskog har valgt en ordning med klassetrinnvise produksjoner hvor flere av produksjonene gjentas over flere år. Dette gjør at skolene er forberedt og lettere kan bruke tilbudet i sammenheng med læreplanen. Alle elever på samme trinn får samme tilbud. Kommunen har valgt en obligatorisk løsning. Noen sjangre er underrepresentert i søknadsmassen, og i disse tilfellene går man ut i markedet selv eller hører med andre aktører. Her nyter man godt av nærheten til Oslo, som gjør at man har stor tilgang på produksjoner. Det hender også at Den kulturelle skolesekken i Lørenskog i perioder deltar i større kommunale prosjekter. For eksempel skal Lørenskog ha en utstilling på Kulturhuset om Martin Luther King, som også er en produksjon i Den kulturelle skolesekken.			
Egenart/særlig fokus			
Fokus på lokal identitet			

³³ Lørenskog har også flere ansatte ved f.eks. bibliotek og musikk- og kulturskole som bidrar til produksjoner innenfor sin vanlige lønn, og dette kommer ikke med i regnskapet. I tillegg kommer administrative utgifter til nettside, elevvertkurs o.l. og utgifter til deltagelse på nettverksmøter.

Trondheim kommune			
Direktekommune siden	2008	Stillingsprosent per 1000 elev	10 %
Antall elever i grunnskolen	20 086	Egeninnsats (2016)	3 900 000 kr ³⁴
Antall møter pr. elev årlig	2,5 + 2,0 (skolekonsert)	Egeninnsats per elev	194 kr
Andel møter over 90 min	100 %	Andel egeninnsats av total ramme (2016)	51 %
Organisering			
I Trondheim er Den kulturelle skolesekken er del av kulturskolens organisasjon. Skolen ligger under etat for oppvekst og utdanning, som også grunnskolen gjør. Den kulturelle skolesekken har en egen styringsgruppe bestående av representanter fra kultur og oppvekst i kommunen, kunstnere/formidlere og elevrepresentant fra ungdommens bystyre. Da Trondheim ble direktekommune la man Den kulturelle skolesekken inn i lederavtalen/ rektoravtalene. Det ble rektors ansvar å få på plass en kulturkontakt ved skolen, og dermed forpliktet seg til at elevene fikk oppleve skolesekk-produksjonene. Kommunen er også opptatt av å ta med rektor og skoledirektør i kommunikasjonen for å sikre at Den kulturelle skolesekken har en plass i skolen.			
Oppstart og motivasjon			
Bystyret behandlet i sak 54/2008 plan for Den kulturelle skole- og barnehagesekken, og vedtok rådmannens forslag til ny organisering av Den kulturelle skolesekken. Den kulturelle skolesekken er en del av Kommuneplanens samfunnsdel 2009-2020, og har en rullerende plan for Den kulturelle skolesekken 2013-2016. Motivasjonen for å bli direktekommune var at Trondheim kommune som skoleeier så en mulighet til å kunne sikre forankringen av Den kulturelle skolesekken i grunnskolen bedre.			
Utarbeiding av program og kunstnerisk tilbud			
Programrådet skal ivareta utvelgelsen av programmeringen, og kvalitetssikre tilbudene som sendes ut. Ansatte besitter kunstfaglig og pedagogisk skolefaglig kompetanse. I tillegg har Trondheim kommune også et samarbeid med det kunstfaglige miljøet, institusjoner og produsenter i utarbeiding av program. Dette samarbeidet sikrer at Skolesekken benytter høy kompetanse innenfor alle kunstfaglige felt. Det er særlig film hvor man henter inn ekstern kompetanse, men også innenfor kulturarv, visuelle uttrykk og litteratur. I programmet fokuserer man både på bruk av institusjonsbesøk og kunstnerbesøk/forestillinger på skoler, med og uten verksted. Den kulturelle skolesekken i Trondheim har lagt vekt på et nært samarbeid med byens største og viktigste kulturinstitusjoner. Målet er at alle elever i løpet av skoletiden kjenner til og har besøkt de store museene, teateret, symfoniorkesteret, biblioteket og Nidarosdomen. De skal ha vært innom alle de seks kunstuttrykkene. Tilbudet er obligatorisk, men med noen valgfrie elementer. Kommunen tar utgangspunkt i et fast (obligatorisk) program. Skolene kan også velge blant et bestillingstilbud hvis man mangler kompetanse på et kunstuttrykk i læreplanen.			
Egenart/særlig fokus			
Fokus på Den kulturelle skolesekken gjennom etatsstyring av skolene og rektoravtalen. Den kulturelle skolesekken i Trondheim drar nytte av kommunens egne avtaler med busselskapet, som gir alle elever i Trondheim gratis busstransport mellom kl 09-14.00, samt avtaler som gir gratis inngang for elever på en del av museene. Det betyr at skolene kan bruke institusjonene som alternativ læringsarena.			

Stavanger kommune			
Direktekommune siden	2009	Stillingsprosent per 1000 elev	11 %
Antall elever i grunnskolen	15 123	Egeninnsats (2016)	1 775 000 kr
Antall møter pr. elev årlig	2,4 + 2,0 (skolekonsert)	Egeninnsats per elev	117 kr
Andel møter over 90 min	58 %	Andel egeninnsats av total ramme (2016)	22 %
Organisering			
Styringsgruppen, bestående av direktør for oppvekst og levekår, skolesjef, kultursjef og koordinator for Den kulturelle skolesekken legger overordnede føringer og gjør prinsippvedtak. Arbeidsgruppen, bestående av koordinator, en rektor, kulturskolen, rådgiver i kulturavdelingen, samt en representant fra kommunens barne- og ungdomsbibliotek, lager en innstilling vedrørende program og budsjett. Innstillingen blir så behandlet av styringsgruppen. Koordinator legger turnéer (sammen med kulturskolens representant) og koordinatoren følger opp det løpende arbeidet. Stavanger kommune har ellers et tett samarbeid med kulturskolen, som og utvikler produksjoner som tilbys Den kulturelle skolesekken.			
Oppstart og motivasjon			
Bakgrunnen for at Stavanger kommune ble direktekommune var at kommunen var kritisk til Rogaland fylkeskommunens kriterier og organisering av ressursfordeling/tildeling. Stavanger kommune mente videre at turnémodell ikke passet i en helhetlig tenkning ut fra L-97 og intensjonene med Den kulturelle skolesekken. Vurderingen var at direkte tildeling av midlene ville styrke kommunen sitt målrettede arbeid med Den kulturelle skolesekken, at kommunen ville stå friere til å legge premissene for Den kulturelle skolesekken-arbeidet, og at elevene ville få mer ut av «skolesekk»-kronene dersom de ble disponert direkte fra kommunen. Overgangen til direktekommuneordningen er forankret gjennom kommunalstyret for oppvekst og kommunalstyret for kultur og idrett.			
Utarbeiding av program og kunstnerisk tilbud			
Programmet er valgfritt, ikke obligatorisk. Man vurderer å endre dette noe nå som tilbudet via Rikskonsertene forsvinner. Målet er at alle elever skal ha et bredt tilbud. Skolene kan ikke velge om de vil søke, men de kan velge hvilke tilbud de skal søke på. Tilbudet er målrettet mot ulike trinn. I løpet av ti år skal alle elevene ha vært igjennom alle sjangrene. Særlig verksted er populært. Man har også ønsket å være et supplement til Rikskonsertene som har en helt annen form enn verksted. De fleste produksjonene gjøres ute på skolene med mindre de holdes av kunstinstitusjonene. Programmet dekker alle de seks kunstuttrykkene. Programmet har en overvekt av lokal kunst og kultur. Dette er fordi byen har et rikt kulturliv med god tilgang på kompetente lokale utøvere innen de fleste kunstuttrykk. Det hentes også inn en del produksjoner fra resten av landet, og også noen internasjonalt. Det man har savnet noe er teatergrupper og scenekunst i det frie feltet.			
Egenart/særlig fokus			
Frivillig tilbud, fokus på verksted og bruk av et sterkt kulturliv i byen. Også i Stavanger har kommunen en avtale med busselskapet i byen, som gir elevene mulighet til å reise gratis med buss mellom kl. 09.00 og kl. 14.00. Imidlertid er det ikke vesentlige kostnader til skyss på grunn av kommunens kompakte utforming. Stavanger var for noen år siden en Europeisk kulturhovedstad, noe som medførte større satsing på kultur. Den kulturelle skolesekken nøt også stort av dette, og satsingen har fungert som en døråpner i kommunen.			

Eidsvoll kommune			
Direktekommune siden	2009	Stillingsprosent per 1000 elev	16 %
Antall elever i grunnskolen	3061	Egeninnsats (2016)	406 212 kr
Antall møter pr. elev årlig	1,7 + 2,0 (skolekonsert)	Egeninnsats per elev	133 kr
Andel møter over 90 min	44 %	Andel egeninnsats av total ramme (2016)	40 %
Organisering			
I Eidsvoll er Den kulturelle skolesekken, UKM og Kulturskolen organisert under kulturseksjonen. Den kulturelle skolesekken styres av en arbeidsgruppe og en styringsgruppe. Arbeidsgruppen innehar ulike typer kompetanse, slik at man kan vurdere relevansen i programmet. Styringsgruppen består av blant kultursjefen og skolesjefen, og gruppen brukes til å formidle informasjon inn i rektorkollegiet. Kommunen vurderer det som sentralt at informasjonen kommer fra høyeste hold inn i skolen. Eidsvoll har også fokus på å involvere mange aktører i arbeidet med utvikling og gjennomføring av Den kulturelle skolesekken. Kommunen selv mener at dette fører til sterk lokal forankring, eierfølelse og stolthet. Eidsvolls skolesekk blir trukket frem i så vel politiske sammenhenger som i kommunebesøk. Skolesekken er derfor en fanesak for kulturvirksomheten. Kommunen oppgir selv at Skolesekken som en konsekvens, sjelden er utsatt for drøftinger når nedskjæringer skal foretas.			
Oppstart og motivasjon			
Eidsvoll kommune har vært direktekommune siden 2009. Motivasjonen for overgang til direktekommuneordning i Eidsvoll var at kommunen selv ønsket å velge hvilke produksjoner som blir gitt til elevene. Kommunen var og er også opptatt av å kunne kvalitetssikre det som presentertes gjennom Den kulturelle skolesekken.			
Utarbeiding av program og kunstnerisk tilbud			
Programmet kommunen tilbyr skolene er obligatorisk. Kommunen får gode tilbakemeldinger fra skolene. I sammensettingen av program trekkes det på fagpersoner fra feltene dersom koordinator er i tvil. Kommunen har også i enkelte tilfeller benyttet seg av fylkeskommunens kompetanse. Eidsvoll har ingen bevisst fordelingsnøkkel mellom lokal og internasjonal kunst og kultur, men har fokus på gode produksjoner og god formidlingsevne til elevene. Programmet er delt inn etter klassetrinn. Det er en jevn fordeling mellom verksted og andre tilbud i programmet.			
Egenart/særlig fokus			
Kommunen benytter en betydelig del av Den kulturelle skolesekken-budsjettet til transportutgifter. Kommunen mener selv at dette er en utfordring å få ned transportutgiftene og lage gode produksjoner som kan gjennomføres på den enkelte skole.			

Alta kommune			
Direktekommune siden	2009	Stillingsprosent per 1000 elev	19 %
Antall elever i grunnskolen	2650	Egeninnsats (2016)	309 000 kr
Antall møter pr. elev årlig	2,5 + 2,0 (skolekonsert)	Egeninnsats per elev	117 kr
Andel møter over 90 min	55 %	Andel egeninnsats av total ramme (2016)	12 %
Organisering			
Alta kommune har organisert Den kulturelle skolesekken under oppvekst- og kulturseksjonen og kulturskolen. Koordinator forholder seg til en styringsgruppe som blant annet består av oppvekstsjef, kultursjef og kulturskolerektor. Rent fysisk sitter koordinator sammen med Alta kulturskole. Den kulturelle skolesekken Alta har et fagråd bestående av fagpersoner innenfor alle uttrykkene som er representert i Skolesekken. Fagrådet er rådgivende i programmering, og brukes også til oppfølging gjennom året ved behov.			
Oppstart og motivasjon			
Bakgrunnen for å bli direktekommune i Alta var et ønske om å få til bedre dialog mellom kommune, kunstner og skolen. En del av motivasjonen var å være forankret lokalt, og å bruke lokale krefter. Alta ønsket å få en mer lokal profil, og så samtidig muligheter til å skape kulturarbeidsplasser. Man hadde en helt klar plan på å få mer ut av pengene, og hver elev skulle få et bedre tilbud, et bredere tilbud, og mer for pengene til hver enkelt. Man så også en mulighet og fordel med å ha lokal styring.			
Utarbeiding av program og kunstnerisk tilbud			
Tilbudet som utformes er rettet mot hele klassetrinn, med faste uttrykk per trinn med noe variasjon. Alta lager ett uttrykk per trinn, slik at elevene gjennom et tiårig løp sikrer at alle har vært igjennom alle uttrykk flere ganger. Kommunen sier selv at dette er minstemålet, men at det blir som regel mer enn én gang per uttrykk.			
Alle elever er innom alle kunst- og kulturuttrykkene gjennom skolegangen. En del faste produksjoner fra år til år, og noe variasjon. Den kulturelle skolesekken i Alta kommune settes sammen av tilbud fra lokale aktører og institusjoner innenfor kunst og kulturfeltet, tilbud fra eksterne aktører, samt skolekonserttilbudet som ligger fra Scene Finnmark og Rikskonsertene. Gode formidlingsmetoder vektlegges.			
Alta er opptatt av å ha en god fordeling mellom mengde lokal versus nasjonal og internasjonal kunst og kultur. Samtidig er ønsket å gi elevene god kunnskap om å bruke kulturformidling og særlig kulturarven. For eksempel har man et helleristningsfelt ved Verdensarvsenteret for bergkunst lokalt som har vært viktig å implementere i programmet. Feltet er på Unescos verdensarvliste. Regionalt ligger Alta i et samisk område med flere samiske institusjoner som det også har vært viktig for Alta å benytte. Eksempler på dette er Det Samiske Nasjonalteateret Beauvås. Innen visuelle ting brukes det særlig lokale krefter. Alta har blant annet hatt et særlig hatt fokus på iskunst, som også andre kommuner og Finnmark fylkeskommunen har benyttet seg av.			
Egenart/særlig fokus			
Lokal kulturarv. Alta er lokalisert langt nord, og å hente inn kunstnere eksternt er dyrt og kostnadsdrivende og kan derfor ikke gjøres i utstrakt grad. Grunnet kommunens utforming har kommunen store kostnader knyttet til skyss og transport.			

3.1.3 Direktekommuner etablert etter 2015

Asker kommune ³⁵			
Direktekommune siden	2016	Stillingsprosent per 1000 elev	4 % (oppstartsår)
Antall elever i grunnskolen	8097	Egeninnsats (2016)	300 000 kr
Antall møter pr. elev årlig	1,7 + 2,0 (skolekonsert)	Egeninnsats per elev	37 kr
Andel møter over 90 min	0 %	Andel egeninnsats av total ramme (2016)	15 %
Organisering			
I Asker kommune er arbeidet med Den kulturelle skolesekken organisert under kulturavdelingen. Kommunen har en styringsgruppe der direktør for oppvekst, og direktør for teknikk og virksomhetsleder på kulturskolen sitter. Disse er nøkkelpersoner i budsjettprosessene, men gir ikke innspill på program. Man har også en referansegruppe bestående av koordinator, en lærer fra barnetrinnet, en lærer fra ungdomstrinnet, en representant fra Trafo kunsthall og en representant fra Kulturhuset/biblioteket.			
Oppstart og motivasjon			
Asker kommune ble en direktekommune i 2016. Overgangen til direktekommune ble vedtatt i kommunestyret 26.1.2016. Arbeidet er forankret politisk gjennom «Overordnet plan for Den kulturelle skolesekken i Asker 2016-2020». Motivasjonen bak overgangen var at man ønsker at tilbudet til den enkelte elev skal være lokalt forankret, og skape bedre sammenheng mellom Skolesekken og læreplanen i skolen. Kommunen har også en egen «barnehage-sekk». Samtidig opplevde kommunen at Akershus fylkeskommune for en tid siden endret fordelingen av midlene mellom kommunene og fylkeskommunen til fordel for fylkeskommunen. Asker gikk i dialog med Bærum og Ås, som alle bestemte seg for å ta initiativ til å forlate abonnementsordningen.			
Utarbeiding av program og kunstnerisk tilbud			
Kommunen har utarbeidet et obligatorisk opplegg for alle skolene. På sikt ønsker man seg også noen valgfrie elementer i tillegg til det obligatoriske, særlig med tanke på tilpasset undervisning.			
Fokuset i programmet er lokalt orientert, men trekker også på nasjonale aktører. Å gi elevene et tilbud med bredde er prioritert. Kommunen benytter både fri og institusjonalisert scenekunst aktivt, og har hatt stor nytte av Scenekunstbruket. Programmet inneholder større typer arrangement, som film og foredrag. Verksted brukes i liten grad. Kommunen opplever ikke at det er noen kunstrområder man sliter med å dekke. Asker kulturskoles egne ansatte har god kompetanse i kulturfagene, og har gode nettverk som kan bistå i programmering.			
Egenart/særlig fokus			
Asker har hatt et samarbeid om en produksjon med scenekunstkompaniet NIE som fikk tildelt Heddepris. NIE er også lokale i Asker. Forestillingen ble etter dette tatt inn som Asker kommunens egen teatergruppe, og kommunen støtter dem med noen midler hvert år. Den kulturelle skolesekken er på agendaen i kommunen, både politisk og i mediene.			

³⁵ Asker kommune fikk ny DKS-koordinator i august 2017.

Bærum kommune			
Direktekommune siden	2016	Stillingsprosent per 1000 elev	7 %
Antall elever i grunnskolen	16 742	Egeninnsats (2016)	1 564 000 kr
Antall møter pr. elev årlig	1,3 + 2,0 (skolekonsert)	Egeninnsats per elev	96 kr
Andel møter over 90 min	39 %	Andel egeninnsats av total ramme (2016)	30 %
Organisering			
Politisk er Den kulturelle skolesekken underlagt hovedutvalg for barn og unge og hovedutvalg for miljø, idrett og kultur. Den kulturelle skolesekken er et samarbeid mellom skole og kultur. Administrering og drift av Skolesekken er organisert under musikk- og kulturskolen. Kommunen har ansatt egne koordinatorene for programmering, tilrettelegging og gjennomføring av Den kulturelle skolesekken-aktiviteter. Det arbeides med å få opp en større referansegruppe for programmering. Referansegruppen fungerer som et organ som Den kulturelle skolesekken legger frem forslag for og diskuterer programmet med. Mandatet til gruppen er å være et rådgivende organ og et programråd. Den kulturelle skolesekken er også i dialog med skolesjefen når tilbudet sys sammen for kommende skoleår. Det at kommunen nettopp har blitt direktekommune gjør at kommunen mangler fagkompetanse og at det kommer inn få tilbud fra innholdsleverandører innenfor spesifikke kunstfelter. Film er et eksempel som kommunen nå bygger opp. Kommunen satser på økt samarbeid mellom kommuneadministrasjonen og skolene. Den kulturelle skolesekken har jevnlig møter med skolesjefen, skolene og kulturkontaktene på de enkelte skolene. Kommunen gjør en større innsats for å få samarbeidet med skolene velfungerende og gjøre dette til en norm for gjennomføring av aktiviteter og produksjoner.			
Oppstart og motivasjon			
Den politiske prosessen startet med fylkeskommunens vedtak om endret fordelingsnøkkel for de statlige skolesekk-midlene våren 2015, hvor kommunene mente at de kom dårlig ut. Som en konsekvens vurderte Bærum kommune å overta hele ansvaret for Den kulturelle skolesekken. Kommunen ser det som positivt at de selv har ansvaret for innholdet og ønsker å kunne gi Skolesekken økt lokal identitet, forankring og tilsnitt.			
Utarbeiding av program og kunstnerisk tilbud			
Kommunen gir tilbud innenfor de seks kunstområdene. Kvalitetssikring av Skolesekken skjer i diskusjoner med referansegruppen. I tillegg benytter Den kulturelle skolesekken seg av regionale kompetansesentre innenfor dans og visuell kunst. Kommunen har mål om mangfold og regelmessige tilbud i Skolesekken.			
Egenart/særlig fokus			
Institusjonsbesøk. Den kulturelle skolesekken samarbeider med kommunens og regionens kulturinstitusjoner slik at alle elever i løpet av skoletiden kjenner til og har besøkt de store museene, biblioteket og kulturhuset. I tillegg har enkelte kulturinstitusjoner samarbeidsavtale med Skolesekken for utvikling og leveranse av produksjoner. Dette gjelder spesielt for Bærum kulturhus innen scenekunst og Henie Onstad kunstsenter for visuell kunst.			

Ås kommune			
Direktekommune siden	2016	Stillingsprosent per 1000 elev	21 %
Antall elever i grunnskolen	2403	Egeninnsats (2016)	546 447 kr
Antall møter pr. elev årlig	0,7 + 2,0 (skolekonsert)	Egeninnsats per elev	227 kr
Andel møter over 90 min	80 %	Andel egeninnsats av total ramme (2016)	52 %
Organisering			
Ås kommune har i lengre tid hatt en omfattende egeninitiert satsing på kultur i skolen uavhengig av Den kulturelle skolesekken. Da Ås ble direktekommune ble mye av dette arbeidet videreført. Den uavhengige satsingen som ligger til grunn (som inkluderer stor egeninnsats) gjør at kommunen har en unik prosjektorganisering. I Ås er Skolesekken driftet av kulturskolen som igjen er organisert under kommunens Oppvekst- og kulturetat. I dette arbeidet har kulturskolerektor støtte av en koordinator og en prosjektansvarlig.			
Oppstart og motivasjon			
Bakgrunnen for å bli direktekommune var at Akershus fylkeskommune vedtok å endre tilbudet og kostnadsfordelingen mellom kommune og fylke. Dette førte til en massiv reaksjon blant kommunene. Ås kommune vurderte at de selv var godt nok skodd til å være direktekommune.			
Utarbeiding av program og kunstnerisk tilbud			
I Ås kommune er det utarbeidet en toårsplan for iverksetting av Den kulturelle skolesekken i kommunens skoler. I praksis har hver av skolene tilgang til skolesekk-aktiviteter hvert annet år. Aktiviteter tilbys elevene i 3.-7.trinn. Lærerne bidrar i realiseringen av prosjektet. Instruktørene fra kulturskolen blir i samarbeid med skolene og lærere enige om gruppeinndelinger og tilbud ved den enkelte skole, samt hvilke klassetrinn som tilbudet gis i gjeldende periode. I tillegg til prosjektmodellen leverer Skolesekken i Ås opplevelsesorienterte produksjoner innenfor alle de seks kunst- og kulturuttrykkene. Det er tett samarbeid mellom kulturskolen og Den kulturelle skolesekken. Alle lærerne som jobber som instruktører i Skolesekken er også lærere ved kulturskolen. I tilknytning til realisering av Skolesekken i skolen er det ansatt seks lærere fra kulturskolen og medieverkstedet fra ulike fagområder. Den prosjektbaserte modellen skal føre elevene gjennom en fullstendig skapende prosess sammen med profesjonelle utøvere innenfor de ulike fagområdene. Slik får elevene også en annen og nærmere relasjon til opplevelsesbaserte produksjoner og profesjonell kunst og kultur generelt. En målsetning er også å gi elever i grunnskolen i Ås opplæring, utfoldelse og skaperglede i estiske fag knyttet til dimensjonene, oppleve, skape og lære. Deler av Den kulturelle skolesekken leveres i et samarbeid med Ås bibliotek, mens prosjekter innenfor musikk fortsatt leveres fra fylkeskommunen.			
Egenart/særlig fokus			
Prosjektorientert. De seks instruktørene jobber innenfor sine respektive fagområder på kommunens grunnskoler. Det betyr at det er de samme personressursene som brukes inn, selv om prosjektene er annerledes fra gang til gang. Prosjektene gjennomføres over 6 til 7 uker. I perioden deltar elevene i verksteder der de går igjennom en kunstnerisk prosess fra en kunstnerisk idé, til utvikling, realisering og fremføring/visning av verket som i samarbeid med aktuell fagansvarlig fra Skolesekken/Kulturskolen. I den opplevelsesbaserte delen av Den kulturelle skolesekken tilbys det produksjoner uavhengig av dette. Det brukes lite til investeringer og til administrasjon av ordningen.			

4. Skolesekken i direktekommuner

Formålet med dette kapitlet er å gi svar på problemstilling 1: Hvilke konsekvenser har direktekommuneordningen for Den kulturelle skolesekken til grunnskolene i direktekommunene, og for tilbudet i Den kulturelle skolesekken til grunnskolene i fylket som helhet? Kapitlet utforsker forvaltningen av Den kulturelle skolesekken og sammenligner de 12 kommunene på tvers, altså en kontrast til kapittel 3 hvor kommunene ble presentert hver for seg. Ved å sammenligne kommunene gir kapitlet en oversikt over ordningen som helhet. Det er sentralt å undersøke nyanser og forskjeller mellom direktekommunene som vil være et kunnskapsgrunnlag for den videre diskusjonen om hvordan direktekommunene forstår og realiserer de ti prinsippene for utforming og vurdering av Den kulturelle skolesekken (kapittel 5) og for diskusjonene om viktige suksessfaktorer for å lykkes med egen skolesekk (kapittel 6).

Kapitlet er i hovedsak basert på kartleggingen som er gjennomført i direktekommunene og som inkluderer kvalitative intervjuer, dokumentstudier og registerdata. Funnene fra dette arbeidet blir videre brukt i en SWOT-analyse. Til sist i kapitlet oppsummerer vi funn om konsekvenser av en direktekommuneorganisering i delkapittel 4.5; Evalueringsteamets vurdering.

4.1 Kjennetegn ved direktekommunene

For å kunne si noe hva som er konsekvensene av å være direktekommune må vi først undersøke hva som karakteriserer kommunene i direktekommuneordningen. På hvilke områder er kommunene like eller ulike? Hvor kommer likheter og ulikheter til syne? Dette er også en viktig øvelse for å kunne sammenligne direktekommunene med abonnementskommunene. Finnes det for eksempel særtrekk ved direktekommunene, eller er disse som norske kommuner ellers?

4.1.1 Innbyggertall og antall elever

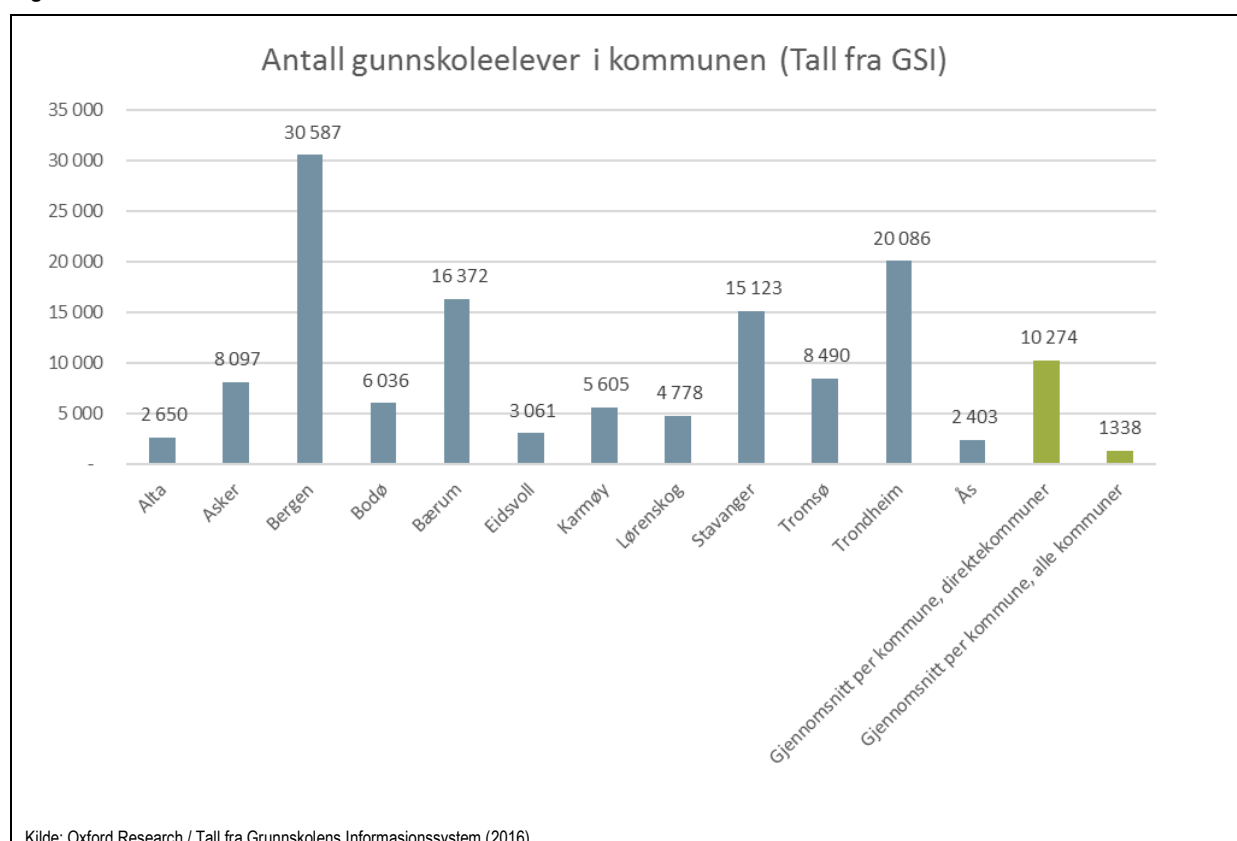
Innbyggertallet i direktekommunene varierer mye. Ås med sine rundt 19 000 innbyggere er den minste kommunen og Bergen med 278 500 innbyggere er den største. Felles for alle direktekommunene er at de er store kommuner sammenlignet med den norske gjennomsnittskommunen, som har rundt 12 250 innbyggere. Mange av direktekommunene er også den klart største kommunen i sitt fylke (for eksempel Bergen, Bodø, Tromsø og Stavanger), både innbyggertallmessig og elevmessig.

«Da skal vi være klar over at dette er en kommune der halvparten av innbyggerne bor. Det er en offensiv kulturpolitikk [i kommunen]. Vi snakker om en kommune med en stor stab og fagkunnskap på kulturfeltet. Det er en kommune som er unik i forhold til andre kommuner i vårt fylke.»

- Intervju med informant i fylkeskommune

Med varierende innbyggertall er det også, naturlig nok, variasjoner i antall elever i grunnskolen. Dette illustreres gjennom neste figur. Felles for alle direktekommunene er at de har et høyt antall elever sammenlignet med den norske gjennomsnittskommunen, som har omkring 1338 grunnskoleelever. Figuren viser også den betydelige forskjellen i antall elever i direktekommunene. Ås, Eidsvoll og Alta har desidert færrest elever med omkring 2000-3000 elever per kommune. Dernest følger Karmøy, Bodø, Asker, Tromsø og Lørenskog, som alle har mellom 4000-8000 elever. Til sist finner vi Bergen, Bærum, Stavanger og Trondheim, som har et betydelig høyere antall elever enn de andre kommunene.

Figur 4: Oversikt over antall elever i direktekommuner

4.1.2 Geografisk lokasjon

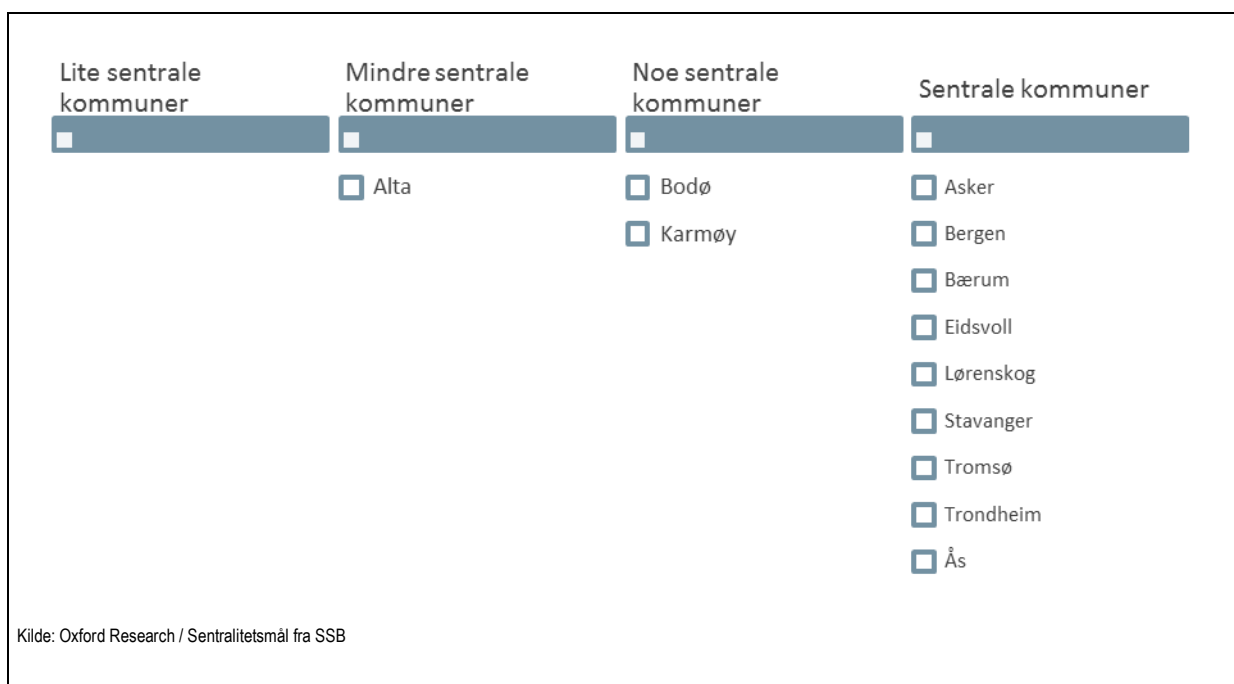
Direktekommunene er spredt over hele landet, men det er en opphopning med fem direktekommuner i Akershus. Sammen med kommunenes innbyggertall og størrelse er dette forhold som kan bidra til å si noe om blant annet tilgang på kunstnere, som igjen påvirker forutsetninger som må være tilstede for at direktekommuneordningen skal fungere etter hensikten.

Med sentralitet menes en kommunes geografiske beliggenhet i forhold til et senter hvor det er funksjoner av høy orden (sentrale funksjoner som post, bank). Sentralitet 1994 inngår som et av kriteriene

i Standard for kommuneklassifisering hos SSB³⁶. De sentrale funksjoner er først og fremst lokalisert til tettsteder. Ni av de 12 direktekommunene kan karakteriseres som sentrale kommuner. Kombinert med et stort elevtall gir dette indikasjoner på god tilgang på ulike kunstuttrykk og tilstedeværelse av kunst- og kulturinstitusjoner. To av de 12 kommunene er noe sentrale kommuner. Bare en kommune defineres som en mindre sentral kommune.

Sammenlignet med kommune-Norge ellers faller omkring halvparten av kommunene i kategorien (noe) sentrale kommuner. Det er altså en betydelig høyere grad av sentralitet blant direktekommunene enn det er ellers.

Figur 5: Oversikt over sentralitet i direktekommuner (basert på sentralitetsmålet til SSB)

4.2 Organisering av Skolesekken i direktekommuner

For å kunne si noe hva som er konsekvensene av å være direktekommune har vi undersøkt hva som karakteriserer organiseringen av Den kulturelle skolesekken i direktekommunene. Å organisere en skolesekk innebærer blant annet å utarbeide et ansvars- og oppgavesystem, koordinering, samhandling og samarbeid intern i kommunene og eksternt mot de andre forvaltningsnivåene for Den kulturelle skolesekken.

³⁶ SSB, Standard for sentralitet, hentet 30.08.17 <http://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/128/koder>

4.2.1 Mål, tidspunkt og motivasjon for å bli direktekommune

En utfordring ved Den kulturelle skolesekken er at ordningen både vokste frem fra lokale initiativ, samtidig som det kan ses på som en konkretisering av de styringssignaler som kom fra sentralt hold. I et utredningsnotat trekker Breivik og Christophersen fremveksten av Den kulturelle skolesekken frem som et dilemma som har eksistert fra Den kulturelle skolesekken begynnelse, og som fremdeles gjør seg gjeldene³⁷. De særegne regionale forutsetningene og fortolkningene gjenspeiler seg i et mangfold blant kommunene. Det gjør det utfordrende å snakke om en enhetlig kulturell skolesekk. En snakker snarere om en rekke «skolesekker» med lokale fortolkninger. Samtidig eksisterer det spenninger mellom ønskene om en sterkere nasjonal styring og ønsker om sterkere lokal/regional selvvråderett. I dette ligger kanskje noe av motivasjonen for at kommuner søker direktestatus.

Denne påstanden underbygges i stor grad av funn fra intervjuene Oxford Research har gjennomført med direktekommunene. Kommunene begrunner ønsket om å bli direktekommune med ønsker om økt grad av autonomi, medvirkning og innflytelse fra skolens egne aktører.

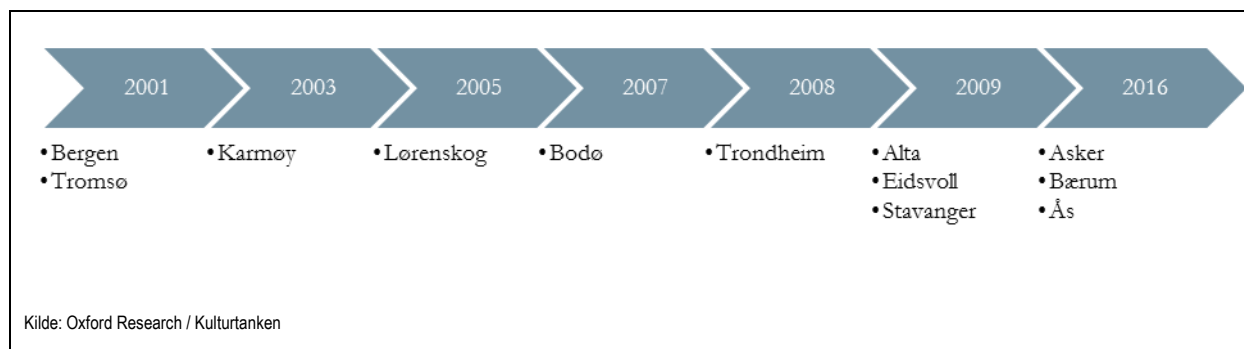
Argumenter for å bli direktekommune som trekkes fram i intervjuene:

- Kommunen får selv ansvaret for innholdet og vil kunne gi Skolesekken økt lokal identitet med større lokal forankring og tilsnitt
- Skolens læringsmål vil kunne følges bedre opp ved at tilbudet i større grad kan ta utgangspunkt i de lokale læreplaner
- Tettere og bedre dialog mellom administrasjonen av Den kulturelle skolesekken og den enkelte skole når det gjelder innhold, timeplan og logistikk
- Økt bruk av lokale kulturinstitusjoner og kulturarbeidere som produsenter og leverandører av forestillinger og produksjoner
- En mulighet til å utnytte ressursene/ midlene bedre gjennom stordriftsfordeler
- Mulighet til å sikre at alle elever nås – et bidrag til barnets kulturelle dannelsesreise og en del av demokratiseringsprosessen
- Uenighet med fylkeskommunen

Med andre ord har de 12 direktekommunene ulike grunner for hvorfor de har søkt om å få bli en del av ordningen. Begrunnelsen for hvorfor man har valgt å søke henger til en viss grad sammen med tidspunktet kommunen valgte å gjøre dette på. Kommunene som ble direktekommuner i ordningen i 2016 har alle til felles en viss utilfredshet med fylkeskommunen. Det samme er tilfelle for Stavanger, og til en viss grad Eidsvoll.

³⁷ Breivik og Christophersen (2012) Den kulturelle skolesekken – et utredningsnotat – for Kulturutredningen 2014

Figur 6: Oversikt over tidspunkt for innlemming i direktekommuneordningen

I prosessen mot å bli direktekommune skal kommunen selv vurdere hvorvidt de oppfyller kriteriene for å bli en direktekommune. Gjennom intervjuene som er gjennomført med de 12 direktekommunene har vi en viss innsikt i hva kommunene selv legger i dette. Funnene viser at kommunene særlig er opptatt av om de har tilstrekkelig kapasitet og kunstfaglig kompetanse i kommuneadministrasjonen. Tilgang på lokal kunst og kultur er et annet moment som også trekkes frem.

«Det er en demokratiseringsprosess, og uansett hvilken bakgrunn eller skole eleven har så skal han/hun ha vært på disse stedene. Programmet ivaretar den biten.»

- Intervju med informant i direktekommune

4.2.2 Ansvar og politikk

I Stortingsmelding 8 (2007-2008)³⁸ skisseres oppgave- og ansvarsfordeling for forvaltning av Den kulturelle skolesekken. Det er å forvente at Den kulturelle skolesekken har forskjellig organisatorisk utforming som er fylt med forskjellig innhold rundt om i landet. Selv om mål og prinsipper som er skissert i meldingen og fra sentrale myndigheter er viktige referanserammer og kan fungere som en felles plattform som regioner og kommuner arbeider ut fra, kan tolkning av begreper og prinsipper være høyst ulik, det vil kunne gi seg utslag i ulik forståelse, vektning og praksis³⁹. Dette fører til at Den kulturelle skolesekken forvaltes forskjellig fra fylke til fylke, fra kommune til kommune og fra skole til skole.

Som kapittel 3 viser er det stor variasjon i hvordan direktekommunene velger å organisere Skolesekken. Det er imidlertid visse fellestrekk som gjør seg gjeldene i mange kommuner. Det er gjerne opprettet et faglig råd og alle har en administrasjonskontakt (koordinator). Alle kommuner har minst en koordinator med ansvar for å utarbeide planer, og sørge for at disse blir vedtatt. Samtidig skal koordinatorene sørge for samarbeid og informasjonsflyt mellom kommunen og skolen. Videre har skolene en kulturkontakt med ansvar for å legge til rette og forberede besøk (ofte en rolle som delegeres fra rektor) og som skal samarbeide med kommunekontakten. Enkelte kommuner har i tillegg en egen

³⁸ St.meld. nr. 8 (2007-2008). Kulturell skolesekk for framtida. Kultur- og kirke departementet.

³⁹ Breivik og Christophersen 2013 Den kulturelle skolesekken. Kulturrådet

styringsgruppe. Men langt fra alle direktekommunene har elevutvalg, eller bruker elever inn i fagråd eller styringsgruppe.

Den kulturelle skolesekken er en del av kommuneplaner i samtlige kommuner. Den kulturelle skolesekken er imidlertid i liten grad på den politiske agendaen i direktekommunene. I de fleste kommunene har det foregått en viss debatt rundt prosessen mot å bli direktekommune i forbindelse med at søknaden kom opp i kommunestyret. Det er bare i et par kommuner hvor Skolesekken fremdeles kan sies å være på agendaen politisk. Dette er også kommuner hvor det å være direktekommune følges opp med en stor økonomisk egeninnsats.

Forskjellene mellom kommunene kan synliggjøres blant annet gjennom hvor man har valgt å plassere ansvaret for Skolesekken innad i kommunen, sett i sammenheng med hvor ansvaret for andre kulturtilbud for unge er plassert organisatorisk. Som vi ser i neste tabell, er det omkring like mange direktekommuner som har organisert Den kulturelle skolesekken under kulturavdelingen som under skole. På dette punktet er direktekommunene svært like abonnementskommunene, selv om disse har en svak overvekt av kommuner som har organisert Skolesekken under kultur. Tre kommuner oppgir at de har organisert Skolesekken som et felles ansvar mellom skole og kultur, mens én kommune har en annen modell.

Legg merke til hvordan nær samtlige av direktekommunene har valgt samme organisatoriske plassering både for Den kulturelle skolesekken og for kulturskolen. Dette er en organisering som ikke er unik for direktekommunene; abonnementskommunene har også i all hovedsak organisert Skolesekken og Kulturskolen i samme avdeling/etat.

Tabell 3: Plassering i organisasjonen av kulturtilbud for unge i direktekommunene

Kommune	Den kulturelle skolesekken	UKM	Kulturskolen
Alta	Felles	Felles	Felles
Asker	Kultur	Kultur	Kultur
Bergen	Kultur	Kultur	Kultur
Bodø	Skole	Kultur	Skole
Bærum	Skole	Kultur	Skole
Eidsvoll	Kultur	Kultur	Kultur
Karmøy	Felles	Kultur	Felles
Lørenskog	Annet	Kultur	Skole
Stavanger	Skole	Annet	Annet
Tromsø	Kultur	Kultur	Kultur
Trondheim	Skole	Kultur	Skole
Ås	Felles	Felles	Felles
Kilde: Oxford Research / rapportering til Kulturtanken – Rapportering for 2016			

4.2.3 Samhandling og samarbeid

Et annet viktig moment i organiseringen av Den kulturelle skolesekken er hvordan samhandling og samarbeid internt i direktekommunene og eksternt mot de andre forvaltningsnivåene foregår.

Involvering av skolene

Alle kommuner har minst en kommunekontakt, som skal sørge for samarbeid og informasjonsflyt mellom kommunen og skolen. Videre har skolene en kulturkontakt med ansvar for å legge til rette og forberede besøk og som skal samarbeide med kommunekontakten.

Kulturkontakten er ofte den mest kulturinteresserte på skolen, som er en fordel for å sikre forankringen av Skolesekken på skolene. Kommunekoordinatorene er veldig opptatt av at kulturkontaktene har en god arbeidssituasjon, og følger dem tett opp. Et eksempel er en kommune hvor praksis er å invitere kulturkontaktene til forestillinger ved kulturinstitusjonene, eller ta dem med på tur eller på andre måter inspirere og tilby faglig påfyll.

Gjennom intervjuene med direktekommunene kommer det frem at skolene har tett og nær dialog med rektorer og kulturkontakter ved skolene. Dette er en dialog og relasjon som verdsettes høyt. Kommunene er opptatt av å formidle at man er åpen for innspill, og å gjøre terskelen for å ta kontakt lav. I mange kommuner deltar ansvarlig kontaktperson for Den kulturelle skolesekken på rektormøter i kommunen, for å ha et fora i pedagogisk sammenheng hvor man kan nå alle rektorene på en gang og samtidig få innblikk i hva som beveger seg på skolene. Denne detaljkunnskapen betegnes som særlig viktig i arbeidet med å planlegge program, da kommunene mener at de både kan fange opp eventuelle ønsker fra skolene bedre og kan ta høyde for andre aktiviteter og arrangementer som for eksempel svømming og idrettsdager.

Som regel har skolene mulighet til å påvirke programmet, både i forkant og under programmeringen og gjennom tilbakemeldinger på produksjoner som pågår. Enkelte kommuner benytter seg ofte av pilotering, hvor lærere og i noen tilfeller også elever blir invitert til å se forestillinger før de er ferdig utarbeidet. På den måten kan kommunen og kunstnerne få konkrete tilbakemeldinger om relevansen for elevene, ordbruk, om man treffer aldersgruppen man sikter seg inn mot, med mer.

Mange kommuner benytter evalueringssystemet gjennom KSYS, som er et informasjons- og logistikk-system for kulturformidling. Enkelte kommuner har egne evalueringsmoduler i tillegg, da flere er misfornøyd med den manglende fleksibiliteten i denne delen av KSYS.

Eksternt samarbeid mot andre forvaltningsnivå

Direktekommunene samarbeider i stor grad med fylkeskommunene de tilhører. Selv om det har vært enkelte hendelser som har skapt utfordringer, for eksempel da en del kommuner valgte å bli direktekommune i Akershus i 2016, beskriver samtlige kommuner samarbeidet med fylkeskommunen som godt. Flere av direktekommunene kjøper inn hendelser og produksjoner fra fylkeskommunen, og vil trolig være avhengig av dette også i fremtiden.

Direktekommunene samarbeider i varierende grad med nabokommuner og andre kommuner i sitt fylke. Enkelte kommuner, som Karmøy, samarbeider i stor grad med enkelte mindre kommuner som nyter godt av at Karmøy har et langt større budsjett.

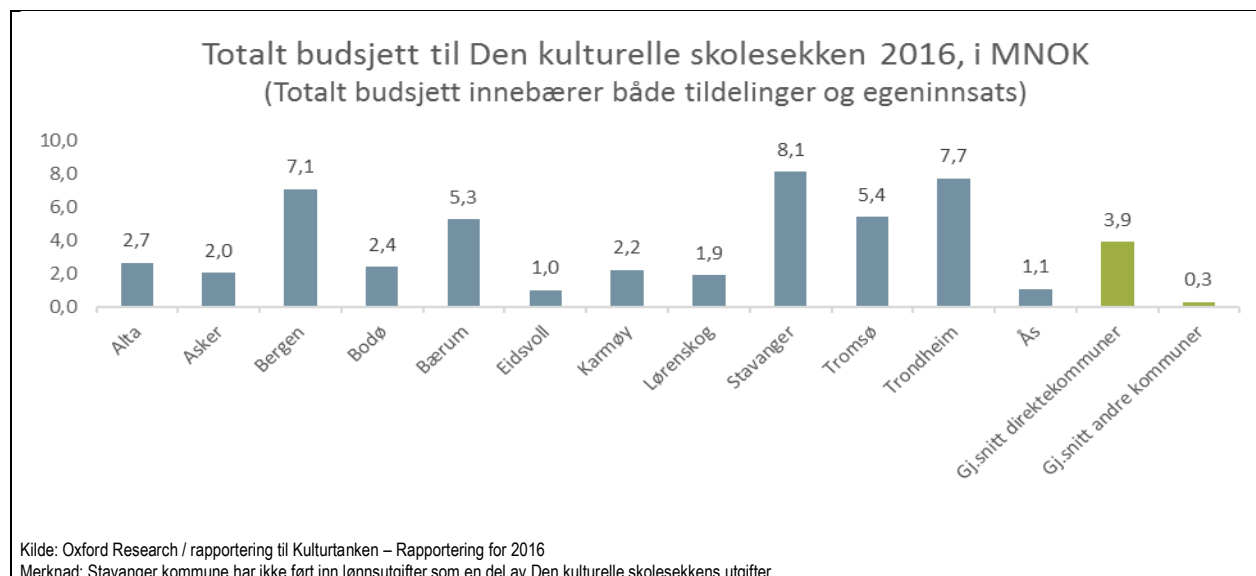
Direktekommunene opplever at de i liten grad får mulighet til å delta i nasjonale fora som bla fylkeskultursjefkollegiet, og etterlyser at de på dette punktet bør likestilles med fylkeskommunene ovenfor institusjoner og Kulturtanken.

4.2.4 Økonomi

Videre er det interessant å se nærmere på direktekommunenes egeninnsats når det kommer til finansiering av ordningen. Gjennom intervjuene som er gjennomført med direktekommunene er det tydelig at særlig egeninnsats er sentralt for å lykkes som direktekommune. Er det slik at kommunene bidrar mer eller mindre enn abonnementskommunene? Følges vedtaket om å bli direktekommune opp med tilsvarende innsatsvilje når det kommer til det økonomiske aspektet?

Finansiering er godt belyst gjennom kommunenes rapportering til Kulturtanken. Som vi ser av neste figur (Figur 7) er det store variasjoner mellom direktekommunene i deres totale budsjetter til Den kulturelle skolesekken. Figuren viser den samlede summen kommunene hadde tilgjengelig i 2016, og inkluderer både tildelinger (Spillemidler og fylkeskommunalt) og egeninnsats. Det inkluderer også utgifter til transport for de fleste kommunene. Det spriker fra Eidsvoll med et budsjett på 1 million kroner til Stavanger med 8,1 millioner kroner. Ikke uventet er det kommunene med høyt innbyggertall hvor det brukes mest. Noe overraskende ligger Stavanger og Trondheim omtrent på nivå med Bergen, selv om Bergen har langt flere elever.

Figur 7: Oversikt over totalt budsjett i Den kulturelle skolesekken

I gjennomsnitt disponerte direktekommunene et budsjett på 3,9 millioner kroner i 2016. Til sammenligning disponerte andre kommuner (abonnementskommuner) i gjennomsnitt et budsjett på 300 000 kroner. Direktekommunene har altså vesentlig mer å rutte med budsjettmessig. Dette forklares i stor grad av de økte tildelingene direktekommunene får. Dette kan imidlertid ikke bare tilskrives at de er direktekommune – mye av forskjellen kan også forklares av at direktekommunene er langt større enn gjengse norske kommuner.

Tekstboks: Alta kommune

Alta kommune ønsker å legge til rette for et lokalt eierforhold til Den kulturelle skolesekken i kommunen. Kommunen mener at et lokalt eierforhold til skolesekken åpner for entusiasme og gir rom for lokale tiltak og visjoner. Dette anses som viktige elementer i det som er grunnlaget for satsingen på den kulturelle skolesekken, å bidra til realisering av skolens læringsmål.

«Vi ser at vi har fått de resultatene som man ønsket seg. Ifht det med nærhet ... skal ikke være redd for å si at den nærheten er ganske viktig. Det å sitte i Vadsø og administrere et tilbud 50 mil unna, det er ikke så greit. Oppfølgingen av kulturutøvere på tur, det er en relativt stor jobb. Og Finnmark som fylke er ganske spesielt ... det er veldig store avstander og til dels utfordrende rent geografisk.»

Altas skolesekk er ikke en erstatter for det faglige i skolen, men skal brukes som et supplement og være nær til læreplanen slik at det oppleves som matnyttig.

Som vi var inne på ovenfor er det enda mer nyttig å se det totale budsjettet i sammenheng med antall elever i de ulike kommunene. Dette er illustrert i neste figur. Som figuren viser, er det stor variasjon også her. Kommunen som skiller seg vesentlig fra de andre på dette punktet er Alta. I Alta kommune disponerte i 2016 1000 kroner per elev i sitt skolesekkarbeid. Dette er vesentlig mer enn alle de andre direktekommunene. Trolig har dette til en viss grad sammenheng med Altas lokalisering, samt at kommunen er karakterisert som en mindre sentral kommune (SSBs sentralitetsmål). Disse faktorene for-dyrer innhenting av eksterne kunstnerne betydelig. Tendensen peker altså i retning av at det er dyrere å være direktekommune i mindre sentrale kommuner.

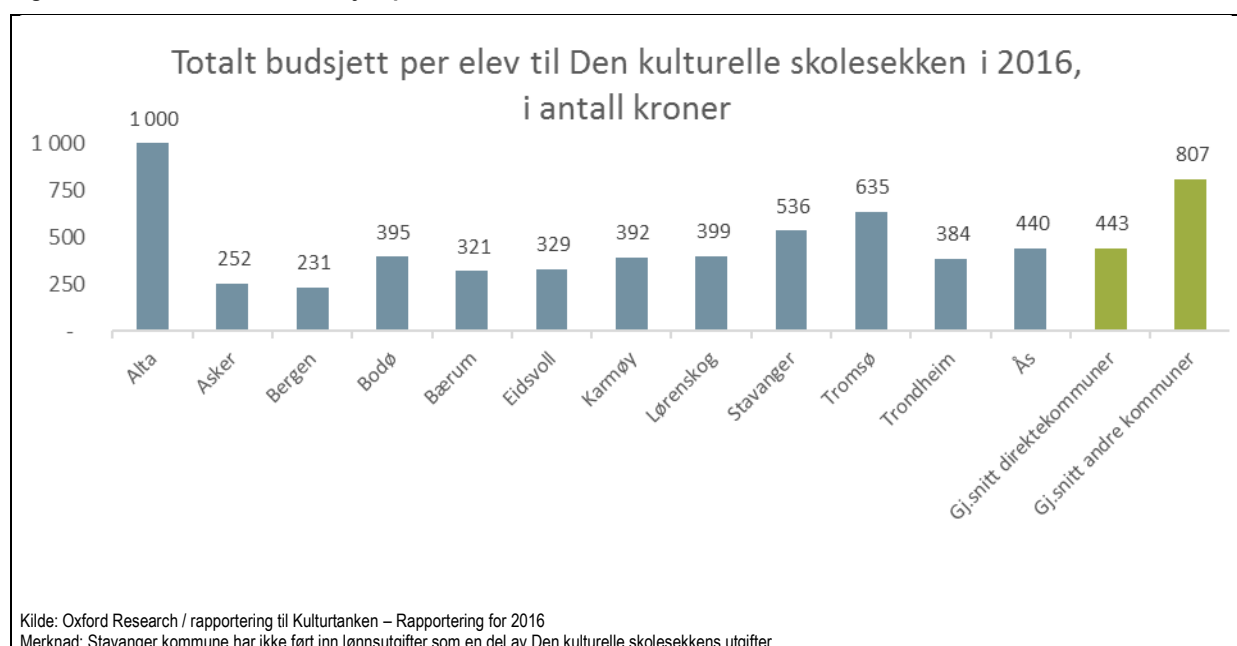
*«Det er klart at det er forskjell på en stor og en liten kommune. En stor kommune har bedre tilgang til institusjoner og kunstnere (...)
Distriktene har lang vei til alt og gjerne små stillinger.»*

- Intervju med informant i fylkeskommune

Sammenligner vi videre direktekommunene med andre norske kommuner (de grønne søylene til høyre i Figur 8) ser vi at direktekommunene i gjennomsnitt hadde et lavere budsjett per elev i 2016 enn abonnementskommunene (443 kr mot 807 kr). Det er viktig å påpeke at det er en rekke små kommuner med lavt elevtall som trekker opp gjennomsnittet blant abonnementskommunene betydelig. Medianen er 290 kroner per elev, og er antakelig mer reelt for abonnementskommuner.

Videre ser vi at kommunene Tromsø, Stavanger og Bodø også har relativt «dyre» skolesekker til direktekommune å være. Legg også merke til at Bergen kommune har vesentlig lavere budsjett per elev enn de andre kommunene.

Figur 8: Oversikt over totalt budsjett per elev

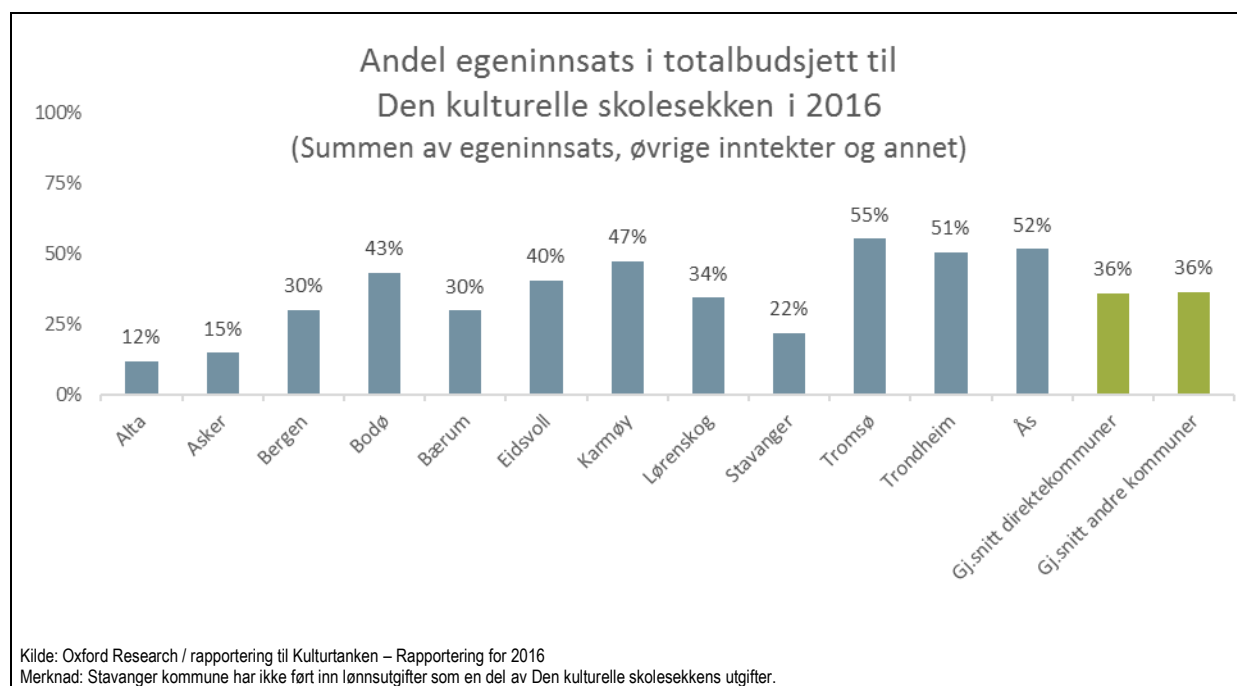
Egeninnsats

Det som virkelig er interessant her er hvorvidt det å være direktekommune følges opp med tilhørende tildelinger i kommunebudsjettet. Vi har derfor sett nærmere på hvor stor andel kommunenes egeninnsats utgjorde av det totale budsjettet i 2016, og hvor mye kommunenes egeninnsats er per elev. Egeninnsats er her definert som alle andre inntekter enn spillemidler og tildelinger fra fylkeskommunen.

Som neste figur viser (Figur 9), er det ikke alle kommunene som supplerer budsjettet til Skolesekken med egne midler i like stor grad. Kommunene Karmøy, Tromsø, Trondheim og Ås stod selv for omkring halvparten av budsjettet til egen skolesekk i 2016. Dernest følger Bergen, Bodø, Bærum og Lørenskog, som alle står for omkring 30 til 40 prosent. Nederst finner vi Alta, Asker og Stavanger.

I gjennomsnitt bevilger direktekommune 153 kroner per elev i egeninnsats. Til sammenligning har de andre kommunene et gjennomsnitt på 261 kroner, men med en median på 103 kr. Direktekommunene bevilger altså langt mer enn de andre kommunene per elev, til tross for høye elevtall i direktekommunene. Når det kommer til egeninnsats per elev er det særlig Tromsø kommune som skiller seg ut med skyhøye 351 kroner per elev. Legg også merke til hvordan Ås, som ble direktekommune i 2016, synes å ha hatt en omfattende budsjettmessig satsing på Den kulturelle skolesekken selv før de ble direktekommune. Det er også verdt å bemerke hvordan Bergen kommune skårer lavt her.

Figur 9: Andel egeninnsats av totalbudsjettet i direktekommuner

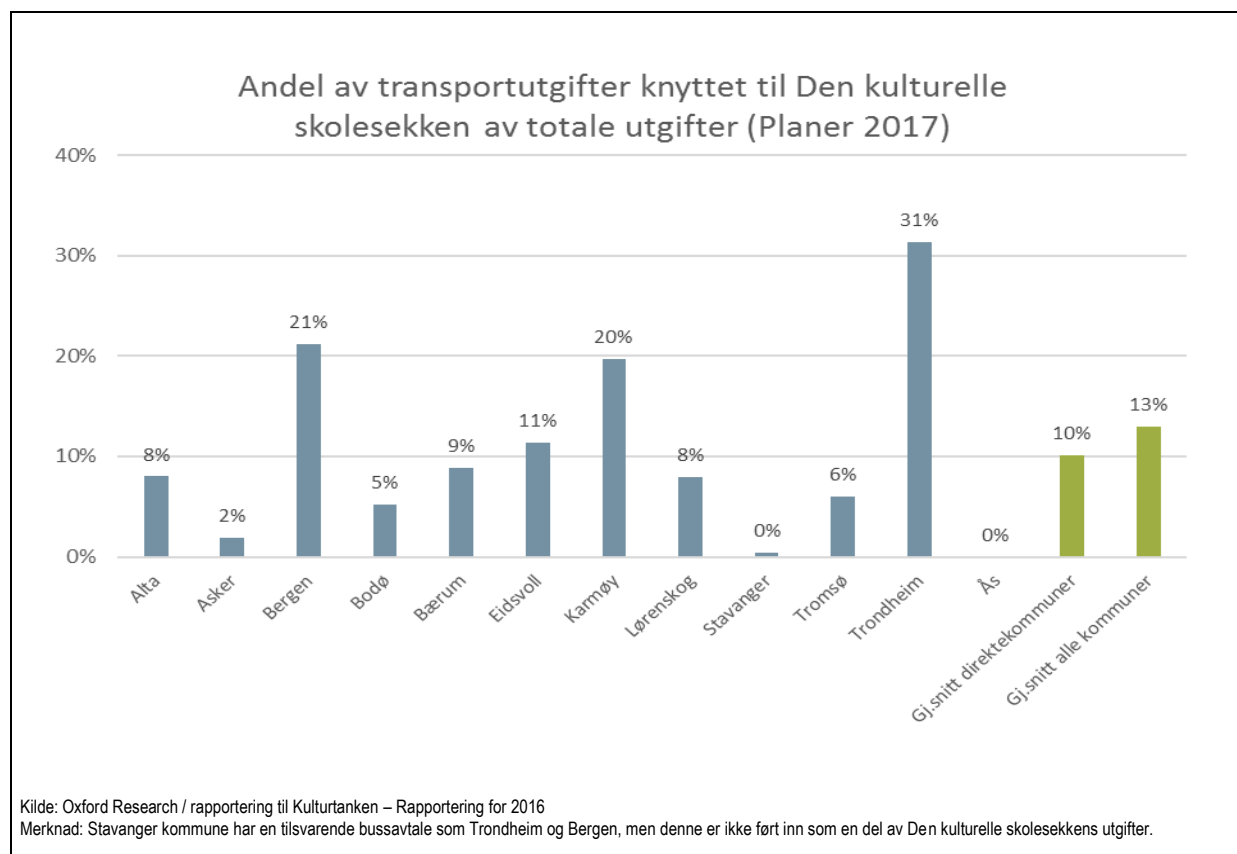
Kommunenes transportutgifter

Vi skal også se nærmere på direktekommunenes utgifter til transport i Den kulturelle skolesekken. Enda mer interessant blir det når direktekommunenes lokasjon kobles til utgifter til transport. I intervjuene som Oxford Research har gjennomført med direktekommunene har vi fått indikasjoner på at særlig langstrakte kommuner har utfordringer med å tilby en god skolesekk fordi det må settes av så betydelige kostnader til transport av elevene.

Utgifter i Den kulturelle skolesekken som er knyttet til transport er presentert i neste figur (Figur 10). Først legger vi merke til hvordan kommunene Bergen og Trondheim stikker seg ut med henholdsvis 21 og 31 prosent. Dette er kommuner som har egne avtaler med busselskapene i sin region, som gjør at elevene kan reise fritt i kommunene innenfor visse klokkeslett. Stavanger kommune har også en tilsvarende bussavtale. Dernest kommer Karmøy, Eidsvoll, Lørenskog og Alta som er langstrakte kommuner med store behov for skyss.

Sammenlignet med abonnementskommuner er gjennomsnittet som brukes på transport blant direktekommunene faktisk noe lavere enn blant abonnementskommunene (10 prosent mot 13 prosent). Trolig kan denne forskjellen forklares nettopp av sentralitet og kompakthet som illustrert i innledningsvis i kapittelet. Den typiske abonnementskommune er med andre ord likere kommunene Eidsvoll og Alta enn kommunene Bergen og Trondheim.

Figur 10: Oversikt over utgifter til transport i direktekommuner

4.2.5 Dedikert stillingsprosent

Et annet moment som synliggjør hvordan direktekommunene arbeider med Den kulturelle skolesekken er hvor stor stillingsprosent som er satt av i administrasjonen og hvilke arbeidsoppgaver denne er tillagt. Både rapportene til Kulturtanken og intervjuene som er gjennomført med direktekommunene viser at det er de færreste kommunene som har dedikert en person i en 100 prosent stilling. De aller fleste har en løsning hvor stillingsprosentene er fordelt på flere ansatte. Den vanligste formen for stilling er en koordinatorrolle, som alle kommunene har (med sprik fra 20 til 110 prosent). Andre stillingsformer kommunene har valgt i tillegg til koordinatoren er fagansvarlig, produsent, turnelegger og andre.

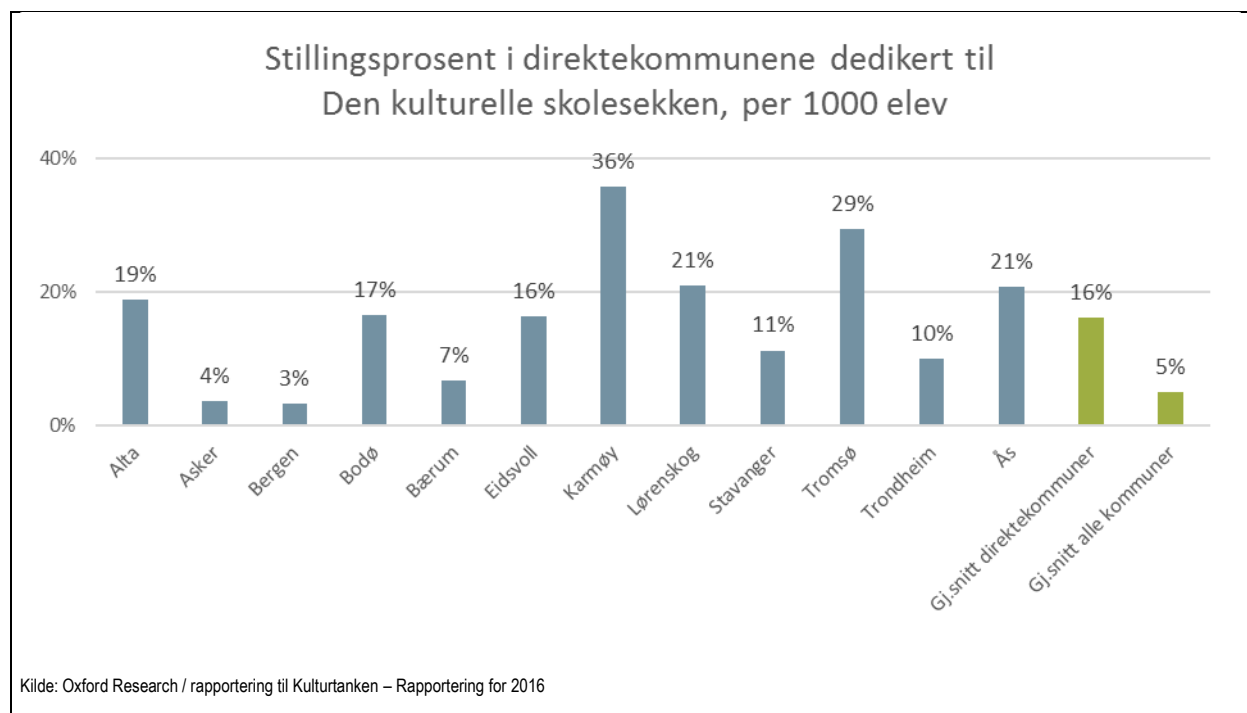
Den totale samlede stillingsprosenten i de ulike kommunene ser slik ut:

- Alta, Asker, Eidsvoll og Ås, har dedikert mellom 30 og 50 prosent
- Bergen, Bodø, Bærum og Lørenskog har dedikert mellom 100 og 110 prosent
- Karmøy, Stavanger, Tromsø og Trondheim har dedikert mellom 170 og 250 prosent

Disse prioriteringene gjenspeiles i stor grad av hvor mange elever de ulike kommunene har. Unntaket er Asker, hvor man hadde oppstart av ordningen i 2016 og ikke var ferdig med ansettelsesprosessene. Dette er illustrert i neste figur, som viser stillingsprosent per 1000 elev. Som vi allerede har vært inne på er det særlig Karmøy og Tromsø som relativt sett har dedikert mye ressurser til direktekommuneordningen. Tilsvarende er særlig Bergen en kommune som har satt av en liten stillingsressurs per elev.

Sammenligner vi direktekommunene med abonnementskommunene på dette punktet (se de grønne søylene helt til høyre i figuren) ser vi at direktekommunene i langt større grad har stillinger av en viss størrelse dedikert til sin skolesekk. Gjennomsnittet i direktekommuner er 16 prosent per 1000 elev. Den gjense abonnementskommune har 5 prosent per 1000 elev. Det reelle tallet i abonnementskommunene er faktisk nærmere 1 prosent, da det er enkeltkommuner med få elever som trekker snittet vesentlig opp. Forskjellen mellom direktekommunene og abonnementskommunene skyldes også at de tilsvarende stillingene er lokalisert i fylket i stedet for i kommunene.

Figur 11: Oversikt over stillingsprosent dedikert til Skolesekken per elev

4.3 Utarbeiding av program og kunstnerisk tilbud

For å kunne si noe hva som er konsekvensene av å være direktekommune tar vi videre for oss hva som karakteriserer utarbeidingen av program og kunstnerisk tilbud i Den kulturelle skolesekken i direktekommunene. Som nevnt er det stor variasjon i hvordan direktekommunene forvalter sin skolesekk, det gjelder også det som knytter seg til programmering av tilbudet, altså det som til slutt ender opp på «timeplanen». Det er imidlertid visse trekk som flere av kommunene har til felles og som vi skal trekke frem i det følgende.

4.3.1 Valgfritt eller obligatorisk program?

Det kan gjøres et skille mellom kommuner hvor aktivitetene i Den kulturelle skolesekken er obligatorisk, til dels obligatorisk eller frivillig. At tilbudet som gis er obligatorisk innebærer at det er utarbeidet en plan for hvilke aktiviteter som inngår i Skolesekken og hvilket klassetrinn som skal motta aktivitetene. Det gis samme tilbudet til alle skoler og elever. Blant kommunene som har en obligatorisk ordning er Karmøy, Tromsø, Lørenskog, Bodø, Eidsvoll og Asker. I andre kommuner er en del av programmet fast og obligatorisk, mens andre deler er valgfritt, slik at det vil variere hvilke aktiviteter som skoler og elever deltar på. Kommunene som oppgir å ha en dels obligatorisk ordning er Alta, Trondheim og Bærum, mens Asker som nå har en obligatorisk ordning, oppgir at de på sikt ønsker større innslag av valgfrihet for skolene.

I Bergen og Stavanger er tilbudet valgfritt. Bergen har en anbudsbasert ordning, hvor kommunens rådgivere gjør et utvalg av innholdsleverandører for hvert skoleår, basert på søknader som har kommet inn. Programmet presenteres på Den Kulturelle Markedsplassen, hvor kunstnere og skoler deltar og skolene selv velger ut aktiviteter til sin skole. I utvalgsarbeidet har kulturkontaktene en vesentlig rolle. I Stavanger er det en arbeidsgruppe som utformer programmet, bestående av Den kulturelle skolesekken-koordinator og aktører fra Kulturskolen, kulturavdelingen og biblioteket. Programmet er valgfritt for skolene, som søker på de aktivitetene som de ønsker til sin skole. Skolene kan ikke velge å ikke søke, men det opplyses om at enkelte skoler søker mer enn andre. Til slutt er det Ås kommune som har en særegen løsning. Her blir kulturskolen i samarbeid med skolene enig om aktivitetene ved den enkelte skole og hvilket klassetrinn som skal få aktiviteten.

4.3.2 Lokal forankring

At tilbudet som gis skal være lokalt forankret og ha en lokal identitet, trekkes frem av nær samtlige kommuner som en av de viktige årsakene for å velge å være direktekommune. For direktekommunene innebærer lokal forankring å ta i bruk den kompetansen som eksisterer blant kulturaktørene i kommunen. Når informantene snakker om kompetanse, virker det både å vise til kompetanse blant utøvere som har lokal tilknytning, kompetanse som finnes i de lokale kunst- og kulturinstitusjonene, men også kompetansen blant de som arbeider med utvikling og programmering av Skolesekken i kommunen. Det å kunne utnytte kompetansen som finnes lokalt er dermed en viktig faktor for mange direktekommuners arbeid med programmering.

Videre knytter informantene lokal forankring gjerne til kunstuttrykket kulturarv, ved at de tar i bruk historiske steder og kulturarenaer som man ønsker å vise frem til elevene. Det kan eksempelvis være

Nidarosdomen i Trondheim, helleristninger i Alta, eller Oslofjordmuseet i Asker. For flere av kommunene gjelder det også å ta i bruk lokale kunst- og kulturinstitusjoner, slik som scener og kunstmuseer. Et lokalt fokus i programmeringen ble også trukket frem som viktig for å skape identitet og for å inspirere elevene til å bli kjent med kulturlivet i kommunen slik at de også senere ønsker å benytte seg av tilbudet som finnes.

Når det gjelder lokal forankring i programmeringen kan det trekkes frem at Eidsvoll til en viss grad skiller seg fra de andre kommunene. Eidsvoll nevner eksplisitt at de ikke har et bevisst forhold til distinksjonen mellom lokale, nasjonale og internasjonale produksjoner, men at fokuset på kvalitet og formidlingsevne er styrende i programmeringsarbeidet. I Ås forklarer de på samme måte at fokuset ikke legges på den lokale kulturen i seg selv, men at lokal kultur formidles der det er relevant. I Bergen legges det vekt på å formidle det som finnes lokalt, men ikke med samme argumentasjon som andre direktekommuner. Bergen trekker frem at kommunens kunstliv har et internasjonalt preg og at kunstnere fra hele verden bor og besøker Bergen. Slik sett arbeides det lokalt, men med et betydelig internasjonalt bakteppe.

Tekstboks: Ås kommune

De fleste direktekommunene oppgir at de faglige satsingsområdene er koblet til de kunstneriske uttrykkene som skal inngå i Den kulturelle skolesekken. I tillegg vektlegger kommunene å vise frem lokal kunst og kultur. På kunstneriske uttrykk hvor man mangler egen kompetanse eller lokasjoner, kjøper man inn utenfra – kvalitet skal hele tiden være styrende. Ås kommune i Akershus skiller seg imidlertid radikalt fra de andre direktekommunene når det gjelder programmering for en stor del av tilbudet. I tillegg til et mer vanlig opplevelsestilbud gis et prosjektbasert tilbud til alle skolene som de får annet hvert år. Et år deltar halvparten av skolene, neste år deltar den andre halvparten. Seks utøvere og pedagoger innenfor ulike kulturuttrykk arbeider med hele klassetrinn en full skoledag i uken i 6-7 uker. De intensive verkstedene tar for seg hele den kunstneriske prosessen, hvor elevene eksempelvis lager en utstilling eller en oppsetning sammen med kunstneren som leder aktiviteten. Kulturskolen er ansvarlig for hele DKS-tilbudet i samarbeid med biblioteket (litteratur og kulturarv). Ås kommune lister nettopp høye ambisjoner og programmering blant de viktigste endringer og effekter som følger av at de er en direktekommune. Kulturskolerektor og koordinator i Ås forteller:

«Jeg vil si vi lykkes godt. Vi har vært et eksempel som stadig blir trukket fram. Skolene er så fornøyde fordi vi er involverende både for elever og skolene. Det hender ofte at vi presenterer modellen i inn og utland.»

4.3.3 Verksted

En gjennomgående tendens i intervjuene er at direktekommunene i økende grad fokuserer på verksted i programmet. Det er tydelig at kommunene har fått signaler fra styringshold, skoler og elever om at verksted er populært hos elevene. I Alta kommune for eksempel, har man bevisst valgt å fremme verksted som en direkte følge av tilbakemeldinger fra elever. Kommunene har også vært opptatt av å utgjøre et alternativ til skolekonserterne, som ofte er kortere.

For å måle omfanget av verksted har Kulturtanken introdusert et mål i rapporteringen på hvor lang hendelsene er (kortere eller lengre enn 90 minutter), mest for å fange opp om hendelsene som er vesentlig lengre enn en skoletime. Som neste tabell (Tabell 4) viser er det store forskjeller på hvor lange hendelsene er mellom kommunene. I de tre kommunene hvor andelen hendelser over 90 minutter er null prosent, gjennomføres det ikke verksted.

Tabellens høyre kolonne viser antall hendelser per elev. Tallet i parentes er Rikskonserternes skolekonserter. Ås kommune er i en særstilling med sin prosjektorganiseringsmodell. Her er hele 80 prosent av produksjonene over 90 minutter. Dette gjenspeiles også i antall hendelser per elev, hvor Ås har 0,7 hendelser i tillegg til skolekonserterne. Av produksjonene abonnementskommunene arrangerer er omkring halvparten over 90 minutter. Direktekommunene sett under ett skiller seg ikke vesentlig fra dette. Det som er interessant i denne sammenhengen er gjennomsnittet for hendelsene fra fylkeskommunene, hvor bare 10 prosent av hendelsene er over 90 minutter.

Tabell 4: Andel hendelser over 90 minutt og antall tilbud per elev

Kommune	Andel hendelser over 90 minutter	Totalt antall hendelser per elev
Alta	55 %	2,5 (+ 2,0 skolekonserter)
Asker	0 %	1,7 (+ 2,0 skolekonserter)
Bergen	65 %	1,6 (+ 2,0 skolekonserter)
Bodø	0 %	2,7 (+ 2,0 skolekonserter)
Bærum	39 %	1,3 (+ 2,0 skolekonserter)
Eidsvoll	44 %	1,7 (+ 2,0 skolekonserter)
Karmøy	50 %	2,6 (+ 2,0 skolekonserter)
Lørenskog	38 %	2,4 (+ 2,0 skolekonserter)
Stavanger	58 %	2,4 (+ 2,0 skolekonserter)
Tromsø	58 %	2,6 (+ 2,0 skolekonserter)
Trondheim	0 %	2,5 (+ 2,0 skolekonserter)
Ås	80 %	0,7 (+ 2,0 skolekonserter)
Gj. snitt direktekommuner	41 %	2,1 (+ 2,0 (skolekonserter)
Gj.snitt andre kommuner	51 %	4,5 (ink. skolekonserter)
Gj.snitt fylkeskommuner	10 %	4,5 (ink. skolekonserter)

Kilde: Oxford Research / rapportering til Kulturtanken – Rapportering for 2016

4.4 SWOT-analyse

Til nå i rapporten har vi i hovedsak tatt for oss direktekommunenes aktiviteter og diskusjonene har dreiet seg om hva det vil det si å være direktekommune. I dette delkapittelet ser vi nærmere på hvilke konsekvenser direktekommuneordningen har for tilbudet gjennom Den kulturelle skolesekken. Når vi så vet hva som kjennetegner direktekommunene som sådan, hvilken betydning har det? Og hvem har det en betydning for?

De kommende avsnittene presenterer en analyse av direktekommuneordningens styrker og svakheter (SWOT-analyse). I analysen gjør vi en systematisk gjennomgang av hvilke styrker og svakheter direktekommuneordningen har per i dag, samt hvilke muligheter og trusler en står overfor i framtidig utvikling og styring. Analysen er Oxford Researchs vurderinger. Analysene er oppsummert i neste tabell.

Foto: Lars Opstad

Tabell 5: Overordnet SWOT-analyse for direktekommuneordningen

Gjennomgang av styrker og svakheter/ SWOT-analyse	
Styrker	• Mer innsats politisk over kommunebudsjettet • Frihet til å velge faglig fokus og rammer for Den kulturelle skolesekken • Tettere forhold til skolene – en bedre organisert skolesekk • Tettere forhold til utøverne/ kunstnerne/institusjonene • Mer skole- og elevmedvirkning/ innflytelse • Bedre forutsetninger for å legge til rette for kunstproduksjoner i skolen • Strategi for mer kunsthaglig kompetanse i kommuneadministrasjonen • Økt lærerkontakt og dermed også økt elevkontakt • Geografisk lokalisering og tilgang • Mer lokale produksjoner - eleven blir kjent med lokale kunst og kulturinstitusjoner
Svakheter	• Avhengig av å kjøpe produksjoner av fylkeskommunen for å opprettholde kunstnerisk kvalitet på alle fagområder • Utdfordringer med å få til nasjonale og internasjonale oppsetninger • Lite dialog med Kulturtanken • Utdfordrende balansegang mellom oppsetninger og verksted • Ulike kvalitetssikringsrutiner mellom kommuner • Manglende kompetanse på de seks ulike fagområdene i kommuneadministrasjonen • Mange direktekommuner kan føre til utvanning av tilbudet i abonnementskommunene • Kan utfordre Den kulturelle skolesekken som demokratiseringsprosjekt • Redusert evne til å være nytenkende og produserende pga kompetanse- og produksjonsmiljøene som til vanlig ligger i fylkeskommunen spres utover
Muligheter	• Ved en eventuell åpning av ordningen for alle kommuner vil geografisk lokalisering og tilgang kunne være en mulighet
Trusler	• At kommunene ikke setter av nok ressurser i kommunebudsjettet • Kommune- og regionreformen – usikkert hvordan styrkeforholdene blir • Ved en eventuell åpning av ordningen for alle kommuner vil geografisk lokalisering og tilgang kunne være en trussel

Kilde: Oxford Research AS

4.4.1 Styrker

Intervjuene som er gjennomført med direktekommuner viser at kommunene selv er svært fornøyde med ordningen. Kommunene vurderer det slik at overgangen fra abonnementskommune til direktekommune utelukkende har vært til det bedre: både for kommunen selv, skolen og elevene. Oppfatningen illustreres gjennom følgene sitat:

«Erfaringen er at alt blir bedre [etter overgangen til direktekommune]. Tilbudet når alle skoler og alle elever. [Kommunen] har lagt et løp, og det er forutsigbart. 10. klasse har fokus

på film for eksempel. Det ligger tema klart. De vet hva de får. Bedre å være direktekommune fordi vi har system, bruke mer de lokale kunstnerne, tettere bånd med skoleeier, tette bånd til politikere. Alt blir nærmere.»

- Intervju med informant i direktekommune

Etter Oxford Researchs vurdering er den viktigste styrken ved direktekommuneordningen nærheten kommunene har til skolene. Gjennom intervjuene kommer det fram at kommunekoordinatorene har **tett og nær dialog** med skolene. Dette er en relasjon som verdsettes høyt, og den betegnes av mange som en forutsetning for at direktekommuneordningen skal fungere. Etter Oxford Researchs vurdering har dette sammenheng med og er en direkte konsekvens at Skolesekken i direktekommunene i mange tilfeller er **bedre organisert** enn den har vært tidligere.

At det eksisterer en relasjon gjør også at **terskelen for tilbakemeldinger lav**, og at man på den måten sikrer innflytelse fra skole, lærere og gjennom dette også elever.

Informanter i direktekommunene mener selv at **forankringen i skolen** er sterkere enn tidligere etter at kommunen ble en del av ordningen:

«Vi opplever en stadig sterkere forankring av Skolesekken i skolene. Dette tror vi både går på kulturkontaktene, der noen har gjort den jobben lenge og er godt etablert i kollegiet, og på organiseringen fra vår side som har hatt kontinuitet og vært forutsigbar med samme form, frister, nettsider og kontaktpersoner over flere år.»

- Intervju med informant i direktekommune

I mange av direktekommunene har det å være direktekommune medført **mer innsats politisk over kommunebudsjettet**. Kommunene selv vurderer det slik at de drar bedre nytte av midlene og kan lage et bedre tilbud for de samme pengene på grunn av kommunens avtaler med institusjonene i kommunen.

Frihet til å velge faglig fokus og rammer for egen «skolesekk» nevnes som viktige årsaker til at mange kommuner har valgt direktekommuneordningen fremfor andre alternativ.

Videre synes skolene å være bevisste på å legge til rette for kunstnere i skolen på en bedre måte. Direktekommunene har fått til en **effektiv kommunikasjon ut mot skolene**, som igjen også gir bedre forutsetninger for å legge til rette for kunstproduksjoner.

Direktekommunene mener selv at **skolene har fått et bedre tilbud** gjennom Den kulturelle skolesekken etter at man ble direktekommune. Fylkeskommunene er imidlertid uenige i dette. Den gjengse oppfatning i direktekommunen er også at elevene ser flere lokale produksjoner, og blir kjent med kunst og kulturinstitusjoner i nærmiljøet.

«Ført og fremst handler det om tilbudet til elevene – vi kan passe på at alle elevene er sikret å ha besøkt alle institusjonene ... men også dra nytte av kommunens egne avtaler.»

- Intervju med informant i direktekommune

4.4.2 Svakheter

En svakhet ved direktekommuneordningen er at flere direktekommuner fremdeles er **avhengig av fylkeskommunen sin for å få til et tilbud av høy faglig kvalitet** innen alle kunstuttrykkene. Denne avhengigheten til fylket blir særlig aktuell når Rikskonsertene faller bort, og viser en manglende evne til å realisere skolesekk av høy kvalitet i enkelte direktekommuner. Etter Oxford Researchs vurdering er dette den viktigste svakheten ved direktekommuneordningen.

I tillegg ser man i enkelte kommuner tendenser til **manglende fagmiljøer med høy kompetanse i kommuneadministrasjonen**. Et gjennomgående funn fra intervjuer vi har gjennomført med fylkeskommuner er at man er kritiske til direktekommuneordningen. Etter fylkeskommunenes vurdering er det flere kommuner som ikke leverer et tilbud til elevene av høy nok kvalitet. Fylkeskommunene påpeker at direktekommunene i større grad burde forholde seg til de nasjonale føringene og målene som er satt, og at det burde få konsekvenser for kommunene å la være.

Videre er det enkelte som mener at fylkeskommunene får redusert evne til å være til å være nytenkende og produserende fordi **kompetanse- og produksjonsmiljøene som til vanlig ligger i fylket spres** utover på kommunenivå. For hver ny direktekommune, får det konsekvenser for de øvrige kommunene i fylket som ikke er en del av ordningen. Noen fylkeskommuner mente at direktekommuneordningen altså fører til utvanning av tilbudet som de øvrige kommunene mottar. Enkelte har gått så langt som å si at direktekommuneordningen kan utfordre Den kulturelle skolesekken som **demokratiseringsprosjekt**.

«En eventuell innføring av flere direktekommuner er litt illojalt ovenfor andre kommuner. Jeg tenker egentlig at ordningen er en trussel for fellesskapet. En vil miste ambisjonen om kunst og kultur som et demokratiseringsprosjekt. Det er jo så mange små kulturstillinger rundt omkring i forhold til andre sektorer i kommunene. Kultur er sårbart. Jeg tenker at en oppsplitting av fylkeskommunens kompetansemiljø gjør at dette tilbudet blir enda mer sårbart.»

- Intervju med informant i fylkeskommune

En annen svakhet ved ordningen er at direktekommunene slik de er organisert i hierarkiet opplever at de har **lite dialog med Kulturtanken**. Flere i direktekommunene ønsker seg en økt kommunikasjon mellom disse nivåene. På lik linje etterlyser også fylkeskommunene at Kulturtanken i større grad bør involvere seg i å sette klare grenser for direktekommunene. Særlig etterlyser fylkene sterkere føring fra Kulturtanken når det kommer til direktekommuner som ikke tilfredsstiller de faglige kravene til innhold (mtp de ti bud, ref. innledningsvis).

4.4.3 Muligheter

Hvilke muligheter finnes for direktekommuneordningen i Den kulturelle skolesekken? Muligheter er definert som hendelser eller tilstander av ekstern opprinnelse som for eksempel kan tilskrives omgivelsene ordningen opererer i.

Oxford Research vil her fremheve den **pågående kommune- og regionreformen**.⁴⁰ Som nevnt ovenfor er det usikkert hvordan bildet vil bli seende ut etter at reformen er gjennomført. Slik det ser ut nå vil vi stå ovenfor sterkere kommuner og også et regionsnivå til fordel for et fylkesnivå. Dette gir muligheter for direktekommuneordningen. Funnene i dette kapittelet viser at direktekommuneordningen ser ut til å fungere best i større og sentrale kommuner med et rikt kunstnerliv. Når kommunene blir større, vil det være flere enn før som potensielt kan være aktuelle nye direktekommuner. Et av de viktigste argumentene for direktekommuneordningen slik den er i dag er at man kommer tettere på skolene. Ettersom regionene blir stadig større vil dette argumentet om nærhet kunne tillegges enda større betydning.

4.4.4 Trusler

Etter Oxford Researchs vurdering vil den viktigste trusselen mot direktekommuneordningen være eventuelle nye kommuners geografiske lokasjon, størrelse og **manglende tilgang på fagmiljøer med høy kompetanse både i kommuneadministrasjonen så vel som i kunsttilbudet** som finnes. Direktekommunene er store i norsk sammenheng, og de fleste har god tilgang på produksjoner/aktiviteter av høy kvalitet. Skulle direktekommuneordningen åpnes for alle kommuner vil denne svakheten kunne bli adskillig mer fremtredende enn den er i dag.

«En del av storkommunene [i ordningen] har absolutt livets rett. De er storbyer. Det virker som om de har et helt annet apparat (...) men de har en viss størrelse, befolkningstetthet, tilgang på institusjoner. Det er ikke de store bykommunene som jeg er redd for, spørsmålet er om de små har den nærheten til institusjonene som de bør ha.»

- Intervju med informant i fylkeskommune

Videre er en mulig trussel at kommunene, kanskje særlig på lengre sikt, ikke setter **av tilstrekkelig ressurser i kommunebudsjettet**. Uten tilstrekkelig ressurser lokalt er det vanskelig, om ikke umulig, å realisere en god skolesekk av høy kvalitet. Det er alltid en risiko i politisk vedtatte tiltak og innsatser at virkeligheten er en annen om ti års tid, og at argumentene ser annerledes ut når kommunen skal prioritere ressurser.

⁴⁰ Reformen ble vedtatt av Kongen i statsråd den 5. april 2016, og Regjeringen legger opp til å erstatte dagens 19 fylker med omkring 10 regioner. Fylkene ble gitt en frist til 14. desember 2016 i å avklare sammenslåinger, med virkning fra 1. januar 2020.

«De må ha tilstrekkelig med ressurser fra egen kommune. Ellers får de for lite igjen for det. Det er klart at en stilling på 30 prosent ikke kan dekke alle de seks fagområdene. Det er grenser for hvor mye kompetanse én person kan sitte på.»

- Intervju med informant i fylkeskommune

En siste mulig trussel mot direktekommuneordningen er endringene som følge av den pågående **kommune- og regionreformen**. Endringene behøver ikke være negative i seg selv, men i og med at det er usikkert hvordan styrkeforholdet og oppgavefordelingen blir seende ut er det for tidlig å si om direktekommuneordningen vil og bør bestå slik den ser ut i dag.

4.5 Evalueringsteamets vurdering

I dette kapittelet har målet vært å utvide kunnskapsgrunnlaget om mangfoldet som eksisterer blant direktekommunene. I det videre oppsummerer vi funnene og supplerer med evalueringsteamets egne vurderinger.

Kjennetegn ved direktekommunene – forskjeller og likheter

Felles for alle direktekommunene er at de er store kommuner i folketall sammenlignet med den norske gjennomsnittskommunen. Ni av de 12 direktekommunene kan karakteriseres også som sentrale kommuner. Kombinert med det faktum at mange av dem har et stort elevtall gir dette indikasjoner på god tilgang på ulike kunstarter og – institusjoner. Evalueringsteamets vurdering er at størrelsen og sentraliteten gjør at forutsetningene for å realisere skolesekk-tilbud er bedre i kommunene som er direktekommuner enn i kommune-Norge ellers om ordningen skulle omfatte alle kommuner. Flere av direktekommunene har tilgang til et bredt tilbud innenfor alle de seks aktuelle kunstartene. Det er derfor utfordrende om ikke umulig å isolere konsekvenser av det å være direktekommune, ettersom forutsetningene er svært annerledes for kommunene vi sammenligner med.

Når det er sagt, vil de fleste norske kommuner trolig være likere den mer desentrale direktekommunen Alta både i størrelse og tilgang. Erfaringene fra arbeidet med Den kulturelle skolesekken i Alta kommune er derfor særlig interessante i denne sammenheng. Alta kommune disponerte i 2016 1000 kroner per elev i sitt skolesekk-arbeid. Dette er vesentlig mer enn alle de andre direktekommunene. Lokaliseringen fordyrer innhenting av eksterne kunstnerne betydelig, kombinert med høye transportutgifter innad i kommunen. Datamaterialet peker altså i retning av at «skolesekk»-kronene rekker kortere i mindre folkerike og mer desentraliserte kommuner.

Endringer etter innføring av direktekommuneordningen

En annen måte å identifisere konsekvenser av direktekommuneordningen på er å se på endringer som har skjedd fra før/etter de ble direktekommune. Man må imidlertid behandle denne informasjonen med noe forsiktighet, ettersom kilden til informasjonen er kommunene selv og ikke en ekstern part.⁴¹

Kommunene begrunner ønsket om å bli direktekommune med ønsker om økt grad av autonomi, medvirkning og innflytelse fra skolens egne aktører.

Datamaterialet som er presentert i dette kapittelet indikerer i all hovedsak at Den kulturelle skolesekken i den enkelte kommune har blitt bedre etter overgangen til direktekommuneordningen. Særlig organiseringen av den lokale Skolesekken synes å ha forbedret seg i. Som en følge er også samarbeidet kommunekontakten har med skolene, både rektorer og kulturkontakter, vesentlig bedre. Det er Oxford Researchs vurdering at direktekommunene er tettere på skolene i arbeidet og kan tilby en annen nærhet enn andre kommuner.

Felles for kommunene er også at de oppgir å ha fått mer å rutte med etter overgangen til direktekommuneordningen. I hovedsak skyldes denne økningen i budsjett en kombinasjon av økte tildelinger fra fylket og økt egeninnsats. Som tidligere vist er det ikke alle kommunene som finansierer Skolesekken med egne midler i like stor grad. I gjennomsnitt bevilger direktekommune 153 kroner per elev i egeninnsats. Direktekommunene bevilger altså langt mer enn de andre kommuner per elev, til tross for høye elevtall i direktekommunene.

Lokal utarbeiding av program

Det er evalueringsteamets vurdering at den viktigste konsekvensen av å være direktekommune knyttet til programmering er et sterkt fokus på lokal forankring. Med det mener vi at direktekommunene synes å ha et økt fokus på visning av lokal kunst og kultur og det å ta i bruk den kompetansen som man finner blant aktørene i det lokale kulturlivet. Det er evalueringsteamets vurdering at det ikke må være et ideal at Den kulturelle skolesekken skal være ensartet, og at egenarten må anerkjennes. Den lokale forankringen er etter evalueringsteamets vurdering noe av det som er viktig for at direktekommuner skal lykkes med Den kulturelle skolesekken.

⁴¹ Utvalget er tidligere identifisert som svært entusiastiske (Rykkja og Homme i Breivik og Christophersen 2013), noe som dermed også vil påvirke resultatene.

5. Kvalitetsbegrepet

Dette kapitlet bidrar til å gi svar på problemstilling 2: Hvilke kvalitetsbegrep og -dimensjoner vektlegges i forvaltningen av Den kulturelle skolesekken i kommuner og fylker, og hvordan sørger direktekommunene for kvalitetssikring av Den kulturelle skolesekken-tilbudet sammenlignet med tilsvarende kvalitetssikring hos de respektive fylkeskommuner? Alle aktører må forholde seg til de samme prinsippene for ordningen som beskrevet i styringsdokumentet for Den kulturelle skolesekken uavhengig av om det er fylkeskommunene eller direktekommunene som er ansvarlige for oppdraget. Kvalitet dreier seg her både om utføringmessig kvalitet og om egenskaper som forventes å være tilstede i ulike ledd i tilbudet. Dermed er kvalitet knyttet til flere dimensjoner. I St.meld. nr. 8 (2007-2008), Kulturell skulesekk for framtida⁴², skisseres god kvalitet opp gjennom de ti prinsippene for organisering og realisering av tilbudene i Skolesekken. Prinsippene ble presentert i punkt 1.1.1. Disse ti prinsippene blir fulgt opp i tildelingsbrevene til fylkeskommunene og direktekommunene.

Hvordan disse ti prinsippene er forstått og vektet av direktekommunene i realiseringen av Skolesekken blir presentert i kapittel 5.1. Direktekommunenes rutiner for kvalitetssikring er presentert i kapittel 5.2. Kapittel 5.3, Evalueringsteamets vurderinger, diskuterer betydningen av at ulike forståelser av prinsippene gir ulike praksiser og kvaliteter i elevenes møte med utøvere, aktiviteter og opplevelser i Den kulturelle skolesekken.

5.1 Kvalitetsbegrepet og kvalitetsdimensjoner

Gjennom de ti prinsippene for utforming og vurdering av Skolesekken, er begrepet kvalitet knyttet til flere sider ved ordningen. Kvalitetsbegrepet omfatter alt fra administrering av Skolesekken, programmeringen og programmeringsrutiner, utøvernes profesjonalitet, praksiser for elevmedvirkning og så videre. Kvalitetsbegrepet er med andre stort og ofte vanskelig å håndtere. I de kommende avsnittene diskuteres det hvordan direktekommunene forstår og vekter viktigheten av de ulike prinsippene. For oppdragshaverne i Skolesekken kan det være vanskelig å innfri på alle de ti prinsippene. Den brede innfallsvinkelen til hvordan Skolesekken skal utformes og vurderes åpner for mange forståelser blant direktekommuner om hva som er god kvalitet. Skal prinsippene for eksempel vektet likt, eller er noen prinsipper mer viktig enn andre? Hvordan skal man sørge for mangfold samtidig som man ivaretar lokal forankring? Hvilke av de seks kunstområdene skal det satses mest på for kommende programmeringer? Hvor nært skal Skolesekken tilpasses læreplanen? Hvordan vurderer man høy kvalitet blant utøverne? Hvem skal vurdere utøvernes kvalifikasjoner og programsøknader? Ulike forståelser og praksiser for håndtering av de ti prinsippene kom tydelig frem i de kvalitative intervjuene med direktekommunene. Samtlige av informantene gav forskjellige svar på spørsmål om direktekommunens prioriterte kvalitetsmål og rutiner for kvalitetssikring. I den videre diskusjonen er de ti prinsippene kategorisert i fire temaer;

- Varig ordning og for alle elever
- Kvalitet, mangfold, bredde og variasjon
- Mål knyttet til læreplanen

⁴² St.meld. 8 (2007-2008). Kulturell skulesekk for framtida. Kultur- og kyrkjedepartementet.

- Lokal forankring og eierskap

5.1.1 En varig ordning for alle elever

Alle de 12 direktekommunene innfrir kravene om at Den kulturelle skolesekken skal være en varig ordning og for alle elevene. I kartleggingen og intervjuene med direktekommunene kom det frem at alle kommunene jobber for at ordningen skal være varig og omfatte alle elever i grunnskolen, uavhengig av hvilken skole elevene går på og hvilken bakgrunn de har. Asker ble direktekommune i 2016 og jobber med å få opp et tilbud for elever med spesielle behov. Når Asker har fått på plass dette tilbudet har alle direktekommunene et tilbud som tar hensyn til barn og unge med spesielle behov i sin programmering. Det betyr at alle elevene i de 12 direktekommunene i prinsippet vil ha tilgang til tilbud innenfor Den kulturelle skolesekken i løpet av sine ti år i grunnskolen. Prinsippene om at Skolesekken skal være en varig ordning og for alle elever veier tungt i direktekommunenes forståelse av viktighet av de ulike prinsippene for hvordan direktekommunene utformer sin skolesekk. Koordinatoren for Karmøy kommune forteller at;

«Formannskapet sitt vedtak om at Kulturskrinet skal gå inn som del av undervisninga, og være obligatorisk for alle elever, har vært en viktig faktor. I vedtaket står det at utviklingen av Kulturskrinet skal være forankret i gjeldende læreplan, det vil si at hver elev får et tilbud fra Kulturskrinet som er i tråd med læringsmålene. Det at kommunen er skoleeier er en styrke for direktekommuner, med direkte kommunikasjonslinjer, og godt samarbeid på tvers av feltene skole og kultur.»

- Intervju med informant i direktekommune

Selv om kravet om at Skolesekken skal være en varig ordning for alle elever innfris kan der likevel være situasjoner der grunnskoleelever ikke får tilbud fra Den kulturelle skolesekken hvert skoleår. I noen direktekommuner er deler av programmet obligatorisk for alle skolene og gjennomføres på alle skolene enten programmet er orientert mot spesifikke klasser eller for hele skolen. Om alle elevene faktisk møter Den kulturelle skolesekken i sitt tiårige grunnskoleløp, kan være knyttet til om hele eller deler av direktekommunens program er obligatorisk for skolene, eller om skolene selv velger å motta tilbud og om de eventuelt selv er ansvarlige for å kjøpe inn tilbud fra direktekommunens programliste. Tabell 6 viser en oversikt over hvilke av direktekommunene har et obligatorisk, delvis obligatorisk eller valgfritt program i Skolesekken.

Tabell 6: Obligatorisk, delvis obligatorisk eller valgfritt program på skolene

Hele programmet obligatorisk for alle skolene	Deler av programmet er obligatorisk for alle skolene	Hele programmet er valgfritt for skolene
Karmøy, Ås, Bodø, Eidsvoll, Asker, Alta, Lørenskog	Bergen, Trondheim, Tromsø, Bærum	Stavanger

Kilde: Oxford Research AS – intervjuer med direktekommunene

Tabell 6 viser at for de fleste direktekommunene er det mest vanlig å tilby et program der hele eller deler av programmet er obligatorisk for alle skolene i kommunen. Om hele eller deler av programmet er obligatorisk er knyttet til direktekommunenes egne rutiner for realisering av produksjonene i Den kulturelle skolesekken. I evalueringen kommer det frem at der ikke er en systematikk knyttet til hvorfor kommuner velger som de gjør når det kommer til utforming av obligatorisk eller valgfritt program. Årsakene til kommunenes prioriteringer er knyttet til direktekommunenes forståelse av egne behov blant skolene og elevene og ressurser for utforming og vurdering av Skolesekken. Ofte er vurderingene gjort for å få mest og best mulig skolesekk for pengene.

I hvilke klassetrinn elevene møter Den kulturelle skolesekken kan være forskjellig fra kommune til kommune. Noen direktekommuner har rutiner for å programmere tilbud for utvalgte klassetrinn, mens andre igjen har tilbud for alle klassetrinnene. I Karmøy skal Kulturskrinet være et obligatorisk tilbud for første til tiende trinn forankret i gjeldende læreplan, med basis i lokal og regional kultur, men med innslag av nasjonale og internasjonale element. Her møter elevene på alle trinn Skolesekken hvert år. Andre kommuner, som for eksempel Bergen og Ås, satser mest på heltrinnsstilbud der tilbudene er programmert for utvalgte klassetrinn. Spesielt de av direktekommunene som er verkstedsorientert har gjerne over lengre tid har utformet et tilbud som er tilpasset spesifikke klassetrinn. Tromsø har i sitt program over flere år satset på filmverksted for alle elever i niende trinn:

«Modellen for filmverksted er at på niende trinn kan elevene være i filmverkstedet i to dager – da er det fokus på film – i tillegg til at vi også har andre aktiviteter og tilbud. Årsaken til dette er at vi satser på elevaktive tilbud der elevene skal aktiveres. I realiseringen av Skolesekken skal medvirkning og aktivitet gå inn i hverandre. Det finnes en forbindelse mellom verkstedene og den profesjonelle kunsten. Elevene får se profesjonell kunst og de får jobbe sammen med profesjonelle kunstnere innenfor for eksempel film.»

- Intervju med informant i direktekommune

I Bergen møter alle elevene Skolesekken på fjerde, sjette og tiende trinn gjennom heltrinnskonsept som er utviklet og har vedvart over flere år. Heltrinnskonseptene er obligatoriske og skolene blir her forhåndspåmeldt;

«Per i dag er det heltrinnsstilbud for fjerde trinn på kulturarv Bergen by, sjette trinn på klassisk musikk med Bergen Filharmoniske orkester og tiende trinn med en klassiker på store scene på Den Norske Scene. Alle elever som går ut av grunnskolen i Bergen skal ha vært innom de viktigste institusjonene som vi har her i vår by.»

- Intervju med informant i direktekommune

Tilgang til de øvrige tilbudene skaffer skolene i Bergen seg selv. Fordelen med modellen er at skolene selv kan bestille produksjoner som passer til skolens spesifikke behov knyttet til elevmassen og læreplanen. Informasjon om neste års program skaffer skolene seg gjennom å delta på Den kulturelle markedsplassen som arrangeres hvert år i august. Den foregår over en hel dag med faglige innslag, gruppediskusjoner og stands der utøvere for neste års skolesekkprogram presenterer seg og mange av

museene viser frem sine prosjekter. I gruppediskusjonene er det fokus på at kunstnere og skolefolk skal diskutere hverandres utfordringer på forskjellige områder. På markedsplassen inviteres også andre utøvere i Bergen som har et profesjonelt tilbud til skolene. Ifølge informantene fra Skolesekken i Bergen er markedsplassen et svært populært tilbud. Skolene har den innflytelsen i programmet at de kan kjøpe inn de tjenestene og tilbudene som de ønsker for sine elever. På markedsplassen gjør skolene sine valg om innkjøp av produksjoner. Som regel er det lærerne og rektorene som besøker markedsplassen og som er ansvarlige for innkjøpene. Skolesekkadministrasjonens prinsipp er å ha armlengdes avstand til produksjon. Denne skal ikke dirigeres av kommunen eller av lærere.

Trondheim kommune sørger for at alle elever minimum er sikret én opplevelse per år innenfor områdene visuelle uttrykk, musikk, litteratur, scenekunst, kulturarv og film.

Det er viktig å understreke at om programmet er obligatorisk eller ikke, avgjør ikke om elevene i direktekommunene treffer Den kulturelle skolesekken. I kommunene der skolene selv eller delvis er ansvarlige for å bestille forestillinger, visninger og verksteder fra Skolesekken jobber koordinator for å få skolene til å være aktive velgere og brukere av tilbudene innenfor Den kulturelle skolesekken. Når skoler har problemer med å velge eller bestille tilbud, hjelper koordinatoren skolen for å få arrangert *riktig* tilbud ved den aktuelle skolen. Koordinatoren fra Stavanger trakk i intervjuene frem viktigheten av å samarbeide med skolene for å få de til å bli interesserte og kompetente bestillere av tilbud fra Skolesekken. Å være kompetente bestillere av tilbud er å kunne gjøre de riktige valgene for hvilke verker, forestillinger, verksteder med mer som passer for sin skole, sine elever og læreplanen. Koordinatoren fra Stavanger fortalte at;

«I løpet av ti år skal alle elevene ha vært igjennom alle sjangre. Programmet vi tilbyr er valgfritt for skolene, ikke obligatorisk. Men programmet er målrettet mot ulike trinn – det har vi gjort veldig bevisst. Skolene kan ikke velge OM de vil søke, men de kan velge hva de søker på.»

- Intervju med informant i direktekommune

5.1.2 Kvalitet, mangfold, bredde og variasjon

Kvalitet

Samtlige av direktekommunene hevder at de legger vekt på at Skolesekken skal være av høy kvalitet satt sammen av prosjekter utformet og gjennomført av profesjonelle kunstnere. Hvordan begrepene *kvalitet* og *profesjonelle kunstnere* defineres er derimot et åpent spørsmål blant de 12 direktekommunene. Kvalitet er en grunnleggende verdi i forvaltningen av Den kulturelle skolesekken gjennom prinsippet om at ordningen skal ha **høy kvalitet** som sikrer at elevene skal møte et profesjonelt kunst- og kulturtilbud med høy kunstnerisk kvalitet. En stor del av arbeidet som koordinator for Den kulturelle skolesekken og medlemmer av et fagråd gjør er å vurdere kvalitet i kunstnerisk produksjon og det kunstneriske potensialet i prosjekter som søker å realisere kunst- og kulturprosjekter for skoleelever i grunnskolen. Kvalitetsbegrepet er ikke mulig å fastsette eller måle. «Kvalitet er snarere noe man blir utfordret til å resonnerer seg frem til, gjerne sanselig og intellektuelt, gjennom en kontinuerlig tilegnelse og anvendelse av erfaring og

kunnskap», skriver tidligere scenekunstkonsulent i Kulturrådet Melanie Fieldseth⁴³. En del av vurderingsarbeidet er å identifisere prosjekters kunstneriske premisser og målsetting for å finne ut hva ved det aktuelle tilbudet en skal ta stilling til, hvordan det skal forstås og om prosjektet passer for målgruppen. Det krever at ulike aspekter ved prosjektets idé og utforming må vektes i den kunstneriske vurderingen.

Hvordan skal begrepet *kvalitet* forstås? Det finnes ikke et enkelt svar på dette spørsmålet. Perspektiver på kvalitet trekkes likevel frem fordi det er sentralt i det offentlige ordskiftet om kunst og kultur. Begrepet er mye brukt i kulturforvaltningen, i departementets tildelingsbrev til fylkeskommunene og direktekommunene, i Kulturtankens egne ambisjoner og fra politisk hold. Denne evalueringen har ikke som mål å diskutere hva som er god og hva som er mindre god kunst og kultur blant prosjekter som blir realisert i Den kulturelle skolesekken. Målet har heller vært å utarbeide kunnskap om hvordan ordningen organiseres og vurderes i direktekommunene, samt betydningen av de mange og ulike praksisene og normene som de ulike skolesekkene har for skoleelevene som er mottakerne av tilbudet.

Litteraturviter Knut Ove Eliassen skriver i innledningssessayet i publikasjonen *Kvalitetsforståelser. Kvalitetsbegrepet i samtidens kunst og kultur*, at han håper forskningsprogrammet Kunst, kultur og kvalitet vil bidra til å dempe det han omtaler som «spontaniteten i den allmenne oppslutningen av kvalitet» og heller stille spørsmålene: «Hva slags kvalitet?» og «I hvilken forstand?» og «Til hvilken pris»⁴⁴. Alle kommunene hevder at de tar kvalitet på alvor. Direktekommunene stilte seg bak informanten fra Bodø som mente at Skolesekken skal være kjennetegnet med «[...] *kvalitet heller enn kvantitet*».

Kvalitetsbegrepet er sammensatt, understreker Eliassen. Ikke minst må kvalitet forstås i lys av den konkrete vurderingssammenhengen – hva er bra, hvor og når? Eliassen og Prytz⁴⁵ argumenterer videre for at kvalitet er – og må være – gjenstand for kontinuerlige forhandlinger. Det vil si at kvalitet må vurderes ut fra kontekst, formål og interesser. Denne evalueringen viser at de 12 direktekommunene har alle ulike vurderinger av begrepet kvalitet og at dette påvirker elevenes møte med kunst og kultur gjennom Den kulturelle skolesekken. I intervjuene med direktekommunene gikk de to begrepene kvalitet og profesjonelle utøvere ofte hånd i hånd. Typiske svar på spørsmål om kvalitet og profesjonalitet i realiseringen av Skolesekken var som følger;

«Det er definert at tilbudene skal være kunst og kultur som vises gjennom en produksjon og utøves av profesjonelle utøvere. For å være profesjonell må artistene og kunstnere kunne leve av dette. De må kunne leve av kunsten sin.» Koordinator - Trondheim

«For Alta handler kvalitet om innholdet i selve produksjonen, og om møtet mellom utøver og elev. Det handler om formidlerrollen, hvor flink utøveren er på det sosiale samspillet, hvordan utøveren møter eleven, hvor interessert er den i eleven. Vi har sett eksempler på begge deler, det er

⁴³ Fieldseth, Melanie (2015). På leting etter potensial. Kunst, Kultur og Kvalitet, Essay nummer 2, 1. juni 2015. Kulturrådet.

⁴⁴ Eliassen (2016). Innledning. I Eliassen og Prytz (red) (2016). *Kvalitetsforståelser. Kvalitetsbegrepet i samtidens kunst og kultur*. Kulturrådet.

⁴⁵ Eliassen og Prytz (red) (2016). *Kvalitetsforståelser. Kvalitetsbegrepet i samtidens kunst og kultur*. Kulturrådet.

tydelig at selv om hvor flink du er på det faglige, hvis du ikke har kommunikasjonssiden i orden, blir ikke produksjonen god uansett.» Koordinator - Alta

«Vi bruker ønskekvisit-modellen – kvalitet blant utvalget av utøvere ikke bare når det gjelder profesjonell bakgrunn, men også kvalitet i formidlingen. Det skal være et budskap i formidlingen. Utøvere som ønsker å formidle noe mer enn å delta, noe ut over det umiddelbare temaet, et budskap som er relevant for eleven.»

Koordinator - Karmøy

Mangfold

I Pisa 2018 Global Competence⁴⁶ argumenteres det for at skoler bør øke innsatsen for å forberede unge mennesker til et liv i en global verden der de vil, side om side, sameksistere og jobbe sammen med folk fra ulike bakgrunner og kulturer. I dette arbeidet må mangfold i skolen tas på alvor. Den kulturelle skolesekken kan være et verktøy for mangfold. Det er mange måter å forstå og iverksette mangfold. I St.meld. nr. 8 (2007-2008), Kulturell skulesekk for framtida s. 41⁴⁷, fremheves det at Den kulturelle skolesekken må romme et like stort mangfold som det fylkeskommuner, kommuner og direktekommuner og at mangfold skal være en fast dimensjon for utformingen av Skolesekken. Kulturelt mangfold innebærer at man har et variert innslag av personer fra ulike kulturelle bakgrunner og etnisiteter. Videre går mangfold ofte hånd i hånd med integrering, hvor mennesker med innvandringsbakgrunn involveres i det generelle samfunnet. Denne evalueringen viser at alle de 12 direktekommunene har sin egen forståelse av hva mangfold innebærer. Tabell 7 viser en oversikt over direktekommuners egenrapportering om deres satsning på mangfold.

Tabell 7: Mangfold i direktekommunene 2017

Direktekommuner som rapporterer at de sikrer kulturelt mangfold	Direktekommuner som har samisk kunst og kultur på programmet
Bergen, Alta, Asker, Bodø, Eidsvoll, Karmøy, Lørenskog, Tromsø, Trondheim, Ås	Alta, Bodø, Eidsvoll, Tromsø, Trondheim, Ås

Kilde: Oxford Research AS – Rapportering til Kulturtanken - Planer for 2017

I egenrapportering til Kulturtanken rapporterte ti av de 12 direktekommunene at de sikrer mangfold i egen skolesekk (Tabell 7). Informanten her fortalte at kommunen har planer om å utvide fokuset på mangfold. Eidsvoll fortalte i intervjuet at kommunen for skoleåret 2016/2017 ikke hadde et spesielt fokus på mangfold, men at kommunen har planer om større fokus på mangfold til neste år. Denne kommunen har imidlertid tilbud inkludert samisk kunst og kultur i eget program.

⁴⁶ OECD (2016). Pisa 2018 Global Competence. OECD: France.

⁴⁷ St.meld. 8 (2007-2008). Kulturell skulesekk for framtida. Kultur- og kyrkjedepartementet.

Prinsippet om kulturelt mangfold skal vektlegges i utformingen og vurderingen av Skolesekken. Det innebærer at Skolesekken skal omfatte kunst- og kulturuttrykk fra et mangfold av kulturer og fra ulike tidsperioder. 10 av 12 direktekommuner svarer i egenrapportering til Kulturtanken at de sikrer mangfold i oppdraget (Tabell 7). Mangfoldsbegrepet blir av informantene ofte relatert til at programmet skal være av en slik art at det inkluderer store og små minoritetsgrupper. Informanten fra Trondheim forteller at;

«Tiltak for å fremme kulturelt mangfold sikres gjennom innhold av produksjonene og gjennom representasjon av deltakere med ulike kulturbakgrunn. Skolesekken fortsetter samarbeidet med kulturskolens prosjekt «Fargespill» som er spesielt rettet mot elever i mottaksklasse for fremmedspråklige. Norske og fremmedspråklige elever arbeider sammen i en multikulturell forestilling basert på sanger og danser fra elevenes hjemland. Skolesekken støtter prosjektets profesjonelle musikere til skolekonsertene. Den kulturelle skolesekken samarbeider også med verdensmusikkfestivalen Transform i Trondheim.»

– Intervju med informant i direktekommune

Informanten fra Alta kommune forteller at;

«Per i dag ser vi at elever med minoritetsbakgrunn deltar på de fleste av de ordinære Den kulturelle skolesekken-produksjonene, men vi har ikke hatt spesifikke produksjoner for denne gruppa. Hvert år har vi en eller flere produksjoner som har samisk kunst og kultur som utgangspunkt. Dette har vært innenfor scenekunst og kulturarv.»

-Intervju med informant i direktekommune

Mangfold kan også være relatert til at elevene gjennom tiårs løpet skal ha vært igjennom alle de seks uttrykkene. Informanten fra Bodø forteller at;

«Den kulturelle skolesekken i Bodø kommune er obligatorisk, skolene kan ikke velge det bort. Med dette sikrer vi at alle elevene i Bodøskolene får det samme tilbudet. Vi har valgt å legge fast et kunstuttrykk på hvert trinn, eks 1. trinn billedkunst, 5. trinn dans, 10. trinn film. Ved å gjøre dette, sikrer vi at alle elever har fått en innføring i alle kunstuttrykk når de går ut av 10 årig grunnskole.»

-Intervju med informant i direktekommune

Mangfold blir av flere direktekommuner gjenspeilet i programmet. Seks av 12 direktekommuner svarer for eksempel at samisk blir ivaretatt i Den kulturelle skolesekken. Flere av kommunene er også opptatte av at minoriteter skal kjenne seg igjen i programmet gjennom visning av multikulturell kunst og kultur. Informanten fra Bergen forteller at;

«Bergen har mange profesjonelle kunstnere der den globale verden er viktig for kunstproduksjonen. Fargespill står i en særstilling i det multikulturelle Norge med sin profesjonelle stab og utøvere fra ca. 35 forskjellige land ved hver forestilling. De har foruten forestillinger utviklet et helhetlig pedagogisk opplegg rundt innvandrere og flykninger som en ressurs. Rafto stiftelsen setter søkelys på menneskerettigheter og krigserfaringer fra hele verden ved hjelp av tegneserie og øyenvitneskildringer. Det kulturelle mangfoldet er en tydelig del av Skolesekken i Bergen.»

- Intervju med informant i direktekommune

Seks av direktekommunene hadde samisk kunst og kultur på programmet. For Tromsø kommune var samisk et spesielt verdsatt kunstmråde som har et eget punkt i handlingsplanen for kommunens kulturelle skolesekk. Informanten fra Tromsø fortalte at;

«Tromsø har et eget punkt i handlingsplanen om å ta spesielt vare på samisk og kvensk kunst og kultur i programmeringen. Vi har et eget språksenter i kommunen (Gåisi språksenter) som tilhører samme avdeling som Skolesekken. Språksentret produserer ikke direkte for Skolesekken, men er en viktig sparringspartner. For øvrig er vi i Den kulturelle skolesekken svært oppmerksom på de aktuelle samiske produksjonene og har kontakt med kunstfeltet rundt dette. Vi har en ordning med kriblemidler der skoler kan realisere egne prosjekter i samarbeid med kunstnere dersom de ønsker det. Vi har egne samiske klasser, vi har vært flink til å gi midler til disse. De kjenner jo miljøet og kunsten her bedre. Dette handler om skoler som har spesielle behov. I den nye kulturplanen for Tromsø, blir samisk kultur plukket frem i forbindelse med samarbeid med sametinget. Her har vi et eget punkt om samisk kultur i tillegg til kvenene.»

- Intervju med informant i direktekommune

Det er med andre ord bare halvparten av direktekommunene som har samisk kunst og kultur på programmet for 2017/2018. Mens en kommune som Stavanger hevder at deres kommune er i en del av landet hvor det ikke er naturlig at samisk må være på programmet, var det andre kommuner som ønsket flere samiske produksjoner. En av årsakene til at disse ikke har samisk på programmet kan være at det er vanskelig å få tak i utøvere som tilbyr dette. Lørenskog kommune har for eksempel støtt på denne utfordringen;

«Vi opplever at det er vanskelig å få gode søknader innen samisk kultur, men fylkeskommunen er heller ikke noe særlig der. Så vi håper kanskje at Kulturtanken kan være til hjelp.»

- Intervju med informant i direktekommune

Bredde og variasjon

I de ti prinsippene for ordningen understrekes det at bredde og variasjon skal sikres med hensyn til både sjangre og formidlingsmåter. Både musikk, scenekunst, visuell kunst, film, litteratur og kulturarv

skal være representert i Den kulturelle skolesekken. Bredde og variasjon er igjen knyttet til formidlingsmåter, kunstuttrykk og innhold. Intervjuene med direktekommunene viser at noen av direktekommunene bytter ut hele eller deler av programmet hvert år, mens andre kommuner setter opp samme program over flere år. Disse kommunene inngår gjerne faste avtaler med for eksempel de lokale institusjonene (kulturhus, museum, teater og så videre). I intervjuene av koordinatorene for Skolesekken i direktekommunene ble informantene oppmuntret til å beskrive to av de viktigste produksjonene for skoleåret 2016/2017 og som er karakteristiske produksjoner for kommunens satsninger i Den kulturelle skolesekken (Tabell 8).

Tabell 8: Eksempler fra produksjonene i programmet 2016/2017

Kommune	Alternativer for kategorisering: Verksteds-/workshoporientert, Institusjonsbesøk, og Skoleoppsetning/opplevelsesorientert
Alta	VERKSTED: «Isklade gleder» «Isklade gleder» er et iskunstverksted i regi av billedkunstner Laila Kolostyak, og arrangeres på Alta kulturskole. I løpet av verkstedet får elevene en introduksjon i iskunst, for deretter å lage sin egen is skulptur. Alle skulpturene skal settes sammen til en stor skulptur, som vil belyses gjennom Borealis vinterfestival og Finnmarksløpet.⁴⁸ INSTITUSJON: «Steinalderuka» Elevene på 4. trinn drar til Alta museum for å få innblikk i hvordan livet var i steinalderen. I løpet av dagen får elevene blant annet se helleristninger, og de får prøve seg på ulike arbeidsgrupper hvor de prøver alt fra å lage smykker av fjær og skjell til å jakte med pil og bue.⁴⁹
Tromsø	VERKSTED: «Goebbels Lesson» Teaterforestillingen «Goebbels Lesson» ble tilbudt som en del av «Vårscenefest», en scenekunsthetsfestival. Forestillingen tar opp aktuelle temaer knyttet til blant annet fremmedfrykt og det å tenke selv og ta ansvar. «Goebbels Lesson» forteller historien om Dr. Joseph Goebbels, som kringkaster Det tredje rikets filosofi via sitt eget radioprogram. Rhea Leman står for manus og regi, og forestillingen vises på engelsk.⁵⁰ OPPLEVELSE: «Æ har rett» Trine Lise Olsen forteller en historie om oppvekst, familie og det å finne seg selv i forestillingen «Æ har rett.»⁵¹
Bodø	VERKSTED: «Ersvika Samiske Siida» Elevene på 6. trinn får blant annet ta del i matlaging, håndarbeid og skogsarbeid, som skal gi dem et innblikk i hvordan livet er i en Siida. Elevene får også lære mer om samisk kultur og tradisjon, gjennom fortellingene til reindriftssame Arnfinn Pavell.⁵² VERKSTED: «Filmfest Salten» 10. trinnselever i Bodø kommune får delta i «Filmfest Salten», et prosjekt for å få ungdom involvert i filmskaping.⁵³ Elevene får lære om film fra en filmskaper, og de skal også lage sine egne filmer. Hver skole skal sende inn sine beste filmer til DKS Bodø, hvor noen videre vil nomineres til Filmfesten.⁵⁴

⁴⁸ <http://www.dksalta.no/iskalde-gleder-iskunstverksted-vlaila-kolostyak.4642434-145491.html>

⁴⁹ <http://www.dksalta.no/steinalderdager-paa-museet.4647161-145485.html>

⁵⁰ <http://vaarscenefest.no/arrangementer/event/goebbels-lesson-dk/>

⁵¹ <http://www.trineliseolsen.no/turneplan/>

⁵² <http://xn--bod-2na.ksys.no/produksjon/8163>

⁵³ <http://filmfestsalten.no/historikk>

⁵⁴ <http://bodo.ksys.no/produksjon/1074589>

Trondheim	VERKSTED: «Tråante 2017» «Tråante 2017» er spesielt av året, da dette er en feiring av 100-årsjubileet av samenes første landsmøte. Markeringen vil foregå hele året med ulike arrangementer, hvor målet er å formidle samisk historie og kultur. ⁵⁵ Elevene på 1.-7. trinn får mulighet til å oppleve en konsert med unge samiske artister og musikere som spiller både moderne og tradisjonell samisk musikk. Elevene på 6. trinn besøker Sverresborg for å lære om samenes landsmøte og historien rundt. ⁵⁶ INSTITUSJON: «Hedda Gabler» 10. trinn får bli med på forestillingen «Hedda Gabler» på Trøndelag teater. ⁵⁷ Henrik Ibsens fortelling om Hedda er satt opp av regissør Kjersti Haugen. ⁵⁸
Karmøy	VERKSTED: «På Scenen!» I samarbeid med DKS-Rogaland, Haugesund, Tysvær og Vindafjord, samles elever på 5-10. trinn til konferansen «På Scenen!» på Torvestad skole og kultursenter. I løpet av dagen får elevene lære om hvordan det er å arrangere et kulturarrangement, og de får delta på ulike stasjoner basert på egne interesser. ⁵⁹ INSTITUSJON: «Bok og Film» Gjennom «Bok og Film» skal elevene ved Karmøyskolene introduseres til den lokale kinoen og det lokale folkebiblioteket, samt få muligheten til å tilegne seg kunnskap om film og litteratur. Arrangementet i 2017 ga elevene mulighet til å få omvisning på ulike stasjoner der de blant annet fikk lære om filmeffekter fra Erlend Bjelland og Ole Erik Fylkesnes, og fikk være med på fortellerstund med Torunn Tusj, «ekspert» på Roald Dahl. ⁶⁰
Bergen	OPPLEVELSE: «Fargespill» Kompaniet «Fargespill» debuterte i 2004, og har siden gjort stor suksess, med forestillinger bestående av sang og dans fra alle verdenshjørner. «Fargespill» består av barn og ungdom fra rundt 35 ulike land, hvorav mange av disse har kommet til landet som flyktninger og asylsøkere. ⁶¹ OPPLEVELSE: «Eg ringer mine brø» Etter bombingene i Stockholm i 2010 skrev dramatiker og forfatter Jonas Hassen Khemiri en kronikk som ble trykket i «Dagens nyheter.» Denne kronikken er opphavet til teaterstykket «Eg ringer mine brø.» Teaterstykket tar utgangspunkt i hovedpersonen Amors tanker, og både integrering og det å være utenfor er aktuelle temaer i forestillingen. ⁶²

⁵⁵ <http://www.xn--trante2017-25a.no/om-traante-2017/>

⁵⁶ [file:///C:/Users/Elise/Downloads/Brosjyre%20tabell%202016-2017,%20vers%20%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Elise/Downloads/Brosjyre%20tabell%202016-2017,%20vers%20%20(3).pdf)

⁵⁷ [file:///C:/Users/Elise/Downloads/Brosjyre%20tabell%202016-2017,%20vers%20%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Elise/Downloads/Brosjyre%20tabell%202016-2017,%20vers%20%20(2).pdf)

⁵⁸ <http://www.trondelag-teater.no/forestillinger/hedda-gabler/>

⁵⁹ <http://xn--karmy-yua.ksys.no/produksjon/1094465>

⁶⁰ <http://xn--karmy-yua.ksys.no/produksjon/84460>

⁶¹ <http://fargespill.no/article/hele-verden-pa-en-scene/>

⁶² <http://hordalandteater.no/egringerminebror.html>

Stavanger	VERKSTED: «Mini-opera» 4-7. trinn blir med på en workshop hvor de skal lære mer om opera, samt fremføre en mini versjon av «Tryllefløyten» selv. Elvene deles opp i grupper hvor man jobber med ulike deler av oppsetningen, som sang, skuespill eller kulisser. ⁶³ OPPLEVELSE: «Vannstand» Inspirert av tidevannet har komponist Maja. S. K. Ratje skapt lydinstallasjonen «Vannstand.» Maja har over flere døgn studert lokale vannmålinger, og komposisjonen baserer seg på tidevannets rytme, som tolket av unge musikere fra Rogaland. Elever fra 2.-9. trinn er invitert for å bli bedre kjent med samtidsmusikk og for å lære noe om hvordan musikk noteres. ⁶⁴
Eidsvoll	VERKSTED: «Street Art med Peacetu» Street art kunstneren Rodrigo Vitorio Lisboa, som går under kunstnernavnet Peacetu, gir i denne workshopen elevene mulighet til å utforske sitt kunstneriske uttrykk. Dette gjør de blant annet gjennom å lære sprayteknikk og ved å prøve seg på sjablong grafitti. Elevene skal, sammen med Peacetu, bruke det de har lært til å skape kunst, for eksempel på en vegg på skolen. ⁶⁵ VERKSTED: «Fabeldyret» 4. klasse får besøk av Linda og Maria Jansson Lothe, som holder workshop i visuell kunst. De har begge undervist barn i hvert sitt fagfelt, Linda i kunst, og Maria i dans. De samarbeider nå om en workshop kalt «Fabeldyret.» I løpet av workshopen skal elevene lage sin egen skulptur av et fabeldyr i leire. Elevene får også i oppgave å fortelle om sitt fabeldyr skriftlig. ⁶⁶
Asker	VERKSTED: «Kunst +» Målgruppen er 5 trinn og tema er tverfaglig, nemlig kunst og matematikk. Kunstner Anne-Liis Kogan arrangerer en workshop hvor matte blir satt i en kunstnerisk kontekst. Prosjektet ønsker blant annet å vise elevene at kunst også kan være en del av andre fag, og kan gi en nytt perspektiv og ny forståelse av disse. ⁶⁷ OPPLEVELSE: «We come from far, far away» I Asker Kulturskoles lokaler satte gruppen «New National Encounters» opp forestillingen «We come from far, far away.» ⁶⁸ som fremstiller flyktningers erfaringer. ⁶⁹ Forestillingen vant Heddaprisen for beste forestilling for ungdom i 2017. ⁷⁰

⁶³ <http://www.minskolesekk.no/web/dks.nsf/ntr/NT00010B36>

⁶⁴ <http://www.minskolesekk.no/web/dks.nsf/ntr/NT000120AA>

⁶⁵ <https://www.eidsvoll.kommune.no/contentassets/7582dd6fd5484ecea34900026b8a86b6/dks-katalog-2016-2017-ny.pdf>

⁶⁶ https://www.eidsvoll.kommune.no/siteassets/20-pdf-dokumenter/kultur/dks_katalog-2017-2018.pdf

⁶⁷ <http://asker.ksys.no/produksjon/1043262>

⁶⁸ <https://www.asker.kommune.no/contentassets/73414baa66434b9f882a1d5b8884858f/temaplan-asker-kulturskole-2017-2020.pdf>

⁶⁹ <https://nie-theatre.com/shows/we-come-from-far-far-away/>

⁷⁰ <https://www.heddaprisen.no/vinnere/2017>

Bærum	VERKSTED: «Bad Boy» Boka «Bad Boy: Steroid» av Annette Münch har blitt en multimedieproduksjon bestående av flere elementer, blant annet, musikk, filmklipp, intervjuer og høytlesning av Annette Münch selv. Rap-duoen Erik og Kriss har bidratt med fire filmatiserte låter til produksjonen. Forfatteren søker etter å svare på hvorfor ungdom begynner med anabole steroider.⁷¹ «Søstrene på Værket» «Søstrene på Værket» består av Anne Storrusten og Ragnhild Gjerstad. Gjennom en forestilling byr de på humoristisk lokalhistorie fra Asker og Bærum for elevene på 1. trinn. Det er også tilknyttet en blogg til konseptet, hvor «søstrene» skriver om hvordan Asker og Bærum var på 1800-tallet. Anne og Ragnhild har vært tilknyttet DKS i over 10 år, og har gjennom «Søstrene på Værket» formidlet lokalhistorie i 20 år.⁷²
Ås	VERKSTED: «Forfattermøte og skrivekurs med Lars Mæhle» trinn ved fire ulike skoler fikk muligheten til å delta på forfattermøte og skrivekurs med forfatteren Lars Mæhle.⁷³ I 2002 debuterte han med boka «Keeperen til Tunisia» i 2002, men fikk sitt gjennombrudd med «Landet under isen» i 2009.⁷⁴ OPPLEVELSE: «Vennskap og uvennskap» Etter en uke med 36 timer av dette DKS-prosjektet, presenterte 9. trinn ved Ås ungdomskole det de hadde jobbet med, gjennom en forestilling og en utstilling i Ås kulturhus. I løpet av prosjektet var elevene inndelt i ulike grupper. Gro Malones hadde ansvar for dans, Lars Rasmussen og Håvard Berstad for film, musikkgruppa var ledet av Svein Erik Martinsen Ånestad og Mona Grønstad og Linda Lothes gruppe sto for det visuelle.⁷⁵
Lørenskog	VERKSTED: «Kunst som politisk virkemiddel» I forbindelse med mønstringen «The Big Draw» fikk 10. trinn komme til Akershus Kunstsenter for både å se på utstilling og å tegne selv. Elevene fikk omvisning av Josephine Lindstrøm, og fikk delta på tegneverksted med Shawn Dler Qaradaki.⁷⁶ OPPLEVELSE: «Barnas klimakonferanse» «Barnas klimakonferanse» er en musikal, opprinnelig skrevet av Kjersti Østnes Eggum i 2011. Med noen tilpasninger skal den fremføres av elver på 6. trinn. Musikalen settes opp som et samarbeid mellom DKS, Rasta skole og Lørenskog musikk og kulturskole. På en humoristisk og ironiske måte tar musikalen opp klima og miljø som tema.⁷⁷

Kilde: Oxford Research AS – direktekommunene

⁷¹ <http://barum.ksys.no/produksjon/1010821>

⁷² <http://baerum.ksys.no/produksjon/1012069>

⁷³ Alexander Krohg Plur, Ås DKS, mail

⁷⁴ <http://larsmahle.no/>

⁷⁵ Alexander Krohg Plur, Ås DKS, mail

⁷⁶ Siri Adorsen, Lørenskog DKS, mail

⁷⁷ <http://www.lorenskog-kultur.no/arr?id=24995>

Oversikten i Tabell 8 viser at direktekommunene trekker frem produksjoner som dekker over et bredt spekter av kunstuttrykk, formidlingsmåter og fagområder. Alle de seks uttrykkene scenekunst, visuell kunst, musikk, film, litteratur og kulturarv er nevnt av minst en av de 12 direktekommunene enten som et eget fokus i en produksjon eller som et tverrfaglig prosjekt i kommunenes program. Tabellen viser også at formidlingsmåtene kan være mange og varierte innenfor en og samme produksjon. De tre kategoriene som sorterer programmet er med andre ord ikke absolutte. Flere av produksjonene kan godt inneholde elementer av flere formidlingsmåter som for eksempel verksted som skal ende opp i en visning, institusjonsbesøk som også inneholder workshop og liknende.

I intervjuene kom det signaler på at flere av direktekommunene satser mer på verksted og workshop-orienterte aktiviteter nå enn tidligere. En slik satsning har gjerne utspring fra i et ønske om å bygge en enda tettere relasjon til utøverne, aktivere elevene mer i Skolesekken og for å gå mer i dybden av de ulike sjangrene på en slik måte at Skolesekken også kan knyttes tettere til læreplanen. Informanten fra Alta forklarer at;

«I programmeringen velges heller produksjoner for litt færre elever med tanke på nærhet til utøver. Dette er valgt bevisst grunnet det utbyttet som eleven får, og fordi det gir mulighet for målgruppespissing. I Alta benyttes mer og mer verksteder og elevaktivitet. Det hender sjeldnere at elevene er passive, men de deltar og medvirker.»

- Intervju med informant i direktekommune

5.1.3 Mål knyttet til læreplanen

Skolesekken er på mange måter også et utdanningspolitisk tiltak⁷⁸. Arbeidet skal foregå i nær tilknytning til skolens daglige virksomhet, som støtte til arbeidet med å oppnå læreplanens mål, og som et tillegg til og ikke erstatning for kunstfaglig undervisning⁷⁹.

Ifølge Christophersen og Breivik⁸⁰ er det stor uenighet om hva som er i mellomrommet mellom begrepene som kvalitet og danning. Det er også stor uenighet mellom kultur- og skolesektoren om innhold, kvalitet og utforming av Skolesekken. Dette refereres ofte til ordningens «akilleshæl». I tillegg er der dragkamper om hvordan Skolesekken skal formidles til elevene. Skal den være dominert av opplevelser som presenteres som en monolog for eleven, eller skal elevene selv inviteres til å delta i realiseringen av Skolesekken? Og hva betyr egentlig aktiv deltakelse? I hvor stor grad har en elev innflytelse til å påvirke innholdet i verket som tilbys? Noe av diskusjonen her relateres til prinsippene om at Den kulturelle skolesekken skal bidra til å realisere målene i læreplanverket. Læreplanverket består av en overordnet del som inneholder prinsipper for opplæringen, samt læreplaner for fag og fag og timefordelingen⁸¹. Dette er forskrifter til opplæringsloven og skal styre innholdet i opplæringen. Gjennom

⁷⁸ Christophersen og Breivik (2013). Den kulturelle skolesekken. Kulturrådet

⁷⁹ (St. meld. Nr. 8 (2007 – 2008)).

⁸⁰ Christophersen og Breivik (2013). Den kulturelle skolesekken. Kulturrådet

⁸¹ <https://www.regjeringen.no/contentassets/37f2f7e1850046a0a3f676fd45851384/overordnet-del---verdier-og-prinsipper-for-grunnoppleringen.pdf>

Skolesekken skal innholdet i kunst- og kulturtilbudene medvirke til å realisere skolens mål slik de kommer til uttrykk i den overordnede delen i læreplanverket og i de ulike lærerplanene. Tabell 9 viser en kort oppsummering om hvordan direktekommunene løser utfordringen med å koble Skolesekken og læreplanen.

Tabell 9: Den kulturelle skolesekken i læreplanen

Kommune	Den kulturelle skolesekken i læreplanen
Bergen	Skolen skal styrkes som kulturarena med kunst og kulturaktiviteter som en del av opplæringstilbudet.
Alta	DKS er ikke en erstatte for det faglige i skolen, men skal brukes som et supplement og være nær til læreplanen slik at det oppleves som matnyttig.
Karmøy	Kulturaktivitetene skal være integrerte i undervisningen både i fag og tverrfaglig og medvirke til å utvikle en helhetlig innlemming av kunstnerlivet og kulturelle uttrykk av skolens læringsmål.
Asker	Læreplanen er et viktig redskap for programmering og innhold.
Bodø	Skal ikke erstatte de estetiske fagene i skolen, men komme i tillegg til disse.
Bærum	Læreplanen brukes som et viktig redskap for programmering og innhold.
Eidsvoll	Basis i læreplanen
Lørenskog	Lørenskog har valgt en ordning med trinnvise produksjoner hvor flere av produksjonene gjentas over flere år. Dette gjør at skolene er forberedt og lettere kan bruke tilbudet i sammenheng med læreplanen.
Stavanger	Konkret relatere noen DKS-produksjoner til læringsmålene i Kunnskapsløftet
Tromsø	Skolesekken er en formidlingskanal mellom kunstverden og læreverket. Lærerne kan være med å diskutere hva som bør vises på skolen slik at tilbudet bidrar til å realisere læringsmål.
Trondheim	Arbeidet fokuserer på at kunstneriske og kulturelle uttrykk skal integreres i realiseringen av læreplanen. Kulturinstitusjoner skal være alternative læringsarenaer for livsland læring.
Ås	Realisere mål i læreplanverket. Innholdet i kunst- og kulturtilbudene i DKS skal medvirke til å realisere skolens mål i den overordnede delen i læreplanverket og i de ulike læreplanene.
Kilde: Rapportering til Kulturtanken 2016 - Oxford Research AS intervju med direktekommunene	

Som Tabell 9 viser har direktekommunene ulike måter å integrere Skolesekken i læreplanen. En stor del av diskusjonen her går på om hvor mye læreplanen skal prege utformingen av Skolesekkens programtilbud. Skal for eksempel Skolesekken være et supplement til eller en integrert del av læreplanens generelle innhold? Informantene i Ås, Trondheim, Eidsvoll, Bærum, Karmøy og Asker hevder at Skolesekken skal være integrert i læreplanen og bidra til å realisere planens mål. I kommunene Tromsø, Stavanger, Lørenskog, Bodø, Bergen og Alta hevder informantene at Skolesekken er realisert mer som en formidlingskanal eller et supplement til læreplanen slik den er iverksatt i skolen. Ut fra intervjuene med direktekommunene kommer det frem at Karmøy er en av de kommunene som har størst fokus på å koble Skolesekken med læreplanen. Informanten fra Karmøy forteller at;

«[Skolesekken er] tilpasset hvert trinn i forhold til læreplanen. Relevans for trinn og læreplan undersøkes i samarbeid med Pedagogiskveileder. Er produksjonene noe som kan fungere i skolen. Skolesekkinnholdet brukes aktivt i undervisningen og i læreplanen. Utøverne blir involvert i undervisning som sørger for at læreplaner realiseres ut over selve framvisningen av verket.»

- Intervju med informant i direktekommune

Å koble Skolesekken til læreplanen kan være utfordrende for flere av kommunene. Lørenskog er en av direktekommunene som har registrert at skolens oppgave med å bruke Skolesekken for å nå læringsmålene er vanskelig. Informanten forteller her at kommunen som oppdragsansvarlig forsøker å møte denne utfordringen ved å legge til aktuelle punkter fra kunnskapsløftet/ læreplaner på nettsiden samt å holde nettsiden for Skolesekken oppdatert. «For å hjelpe skolene til å ha en tett kobling mellom skolesekkproduksjonene og læreplanen er informasjon en nøkkel», hevder informanten fra Lørenskog. Informasjonen om de ulike produksjonene i programmet ut til skolene skjer gjennom direkte kontakt mellom administrasjonen og skolenes kulturkontakter, samt informasjon og dialog på skoleledermøte. En måte å hjelpe skolene til å kunne ta skolesekkproduksjoner inn i læreplanen er å sikre kontinuitet og forutsigbarhet i tilbudenes tema for de ulike klassetrinnene. En av kulturkontaktene ved en skole der Skolesekken er integrert i læreplanen gav et eksempel på hvordan det fungerer i praksis;

«Temaet for selve innholdet i verkstedene diskuteres med skolen. Det har noe med at det er prosjektjobbing. Man jobber sammen mot et resultat. Dersom man tenker litt på disse ulike verkstedene vi hadde besøk av gjennom fylket, så hadde man ikke så mye man skulle ha sagt. Man tok imot en pakke og gjorde det beste ut av det. Men nå er elevene med på å utforme innholdet. La oss si at fjerde trinn vil ha fokus på vikingetiden. Da kan man bruke de 6 ukene til å lage vikingekunst. Det kan bidra til å styrke undervisningen til lærerne gjennom at de får profesjonell hjelp til undervisningen. Men så kan det være abstraktkunst. Vindmølle har vært et prosjekt. Det kan være at flere skoler har samme prosjekt. Men jeg føler at vi står fritt til å være med å bestemme hva vi ønsker. Når det gjelder drama være elevene skal lage eventyr, da skriver de sitt eget eventyr og øver inn det. Det kan være mobbing som er tema et år. Når det gjelder musikk går det gjerne på komposisjon. Temaene kommer gjerne med idemyldring mellom elevene. Det er i denne fasen at elevenes innflytelse kommer frem. De har en indirekte innflytelse. Men det er først når de er på banen at de får komme med sine ideer og ønsker.»

-Intervju med informant i direktekommune

5.1.4 Lokal forankring og eierskap

Prinsippet om at Skolesekken skal være fundamentert gjennom lokal forankring og eierskap er et av de prinsippene som er mest hensyntatt i direktekommunenes strategier for utforming og realisering av Skolesekken. Lokal forankring skal sikre at lokal entusiasme gir rom for mange lokale varianter slik at alle skal kunne kjenne eierskap til Den kulturelle skolesekken. I intervjuene med direktekommunene og deres søknadsbrev om å bli direktekommune, er det tydelig at lokal forankring veier tungt når kommunene har ønske om å ha kontroll over kommunens skolesekk. Direktekommunene er opptatt

av det å kunne bestemme organiseringen og innholdet av Den kulturelle skolesekken selv. Informanten fra Karmøy mener at;

«Fordelen med å være direktekommune er at kommunen får større handlefrihet til å tilpasse det kulturelle opplegget etter eget behov og ønsker, samtidig som at vi får mer igjen for midlene ved å bruke profesjonelt kulturliv lokalt. I dag ser vi at Karmøy som direktekommune gjennom å ha fått stå fritt i utvikling innenfor rammene, har fått til et godt forankret tilbud, og at Kulturskrinet er et kvalitetsstempel i skolen. Forankring har blitt til gjennom nettverksbygging og dialog med skolen, kulturkontakter og elevverter. Formannskapetets vedtak om at Kulturskrinet skal gå inn som del av undervisningen, og være obligatorisk for alle elever, har vært en viktig faktor. Det at kommunen er skoleeier er en styrke for direktekommuner, med direkte kommunikasjonslinjer, og godt samarbeid på tvers av områdene skole og kultur. I Karmøy er skole, kultur og barnehage organisert i en etat.»

- Intervju med informant i direktekommune

Karmøys koordinator oppsummerer med andre ord mange momenter knyttet til prinsippet om lokal forankring. Intervjuene med de 12 direktekommunenes viser at forståelse og fokus på lokal forankring tydeliggjøres spesielt gjennom to punkter;

- At kommunene har mål om å programmere lokal kulturarv
- At kommunene prioriterer å programmere lokale utøvere

Lokal kulturarv

Tabell 8 i punkt 5.1.2 viste at direktekommunene har et stort mangfold i programmet når de trekker frem to av sine viktigste produksjoner for skoleåret 2016/2017. Tabellen viser imidlertid også at flere av produksjonene som koordinatorene trekker frem som viktige er institusjonsbesøk i egen region, møter med profesjonelle kunst og kulturutøvere fra egen region, og produksjoner med innhold fra egen kultur og lokalhistorie. Lokal forankring forsterkes med andre ord gjennom programmeringen og aktivitetene som elevene møter i Den kulturelle skolesekken. I intervjuene med koordinatorene uttrykte samtlige av koordinatorene at direktekommunen har tilgang til lokal kunst og kultur som elevene i kommunen skal bli kjent med i løpet av sin tiårige grunnskolegang. Informanten fra Karmøy forteller at;

«Gjennom å invitere kunstnere inn i skolen og oppsøke kulturarenaer med elevene vil Kulturskrinet bidra til å utvikle elevene sin skaperglede, læringslyst og utforskertrang. Vi har et rikt og mangfoldig kulturliv på Haugalandet, og Karmøy ligger midt i et område med særlig mange kulturminner. Formidling av kulturminner er en viktig satsning i kommunen, og er utspring for flere internasjonale prosjekter. Våre lokale satsninger og samarbeidspartnere har gjennom årene fungert som doråpner for møte med internasjonale kunstnere, og skolen har blitt introdusert for nye samarbeidspartnere.»

- Intervju med informant i direktekommune

Informanten fra Karmøy fikk støtte av koordinatoren fra Asker som forteller at;

«Den kulturelle skolesekken i Asker skal ha lokal forankring med vekt på formidling av lokal kultur og kulturarv. Den kulturelle skolesekken skal gi elevene i Asker møte med lokal kulturb historie, lokale kunstnere og lokale kunst- og kulturinstitusjoner.»

- Intervju med informant i direktekommune

I Bergen kommune er prinsippet om å styrke lokal kulturarv gjerne knyttet til ambisjoner om at alle elevene igjennom et tiårig grunnskoleløp skal ha vært innom de viktigste museene og kunst- og kulturinstitusjonene i kommunen. Disse arenaene skal være en del av det utvidede klasserommet. Informanten fra Bergen beskriver tilnærmingen til et utvidet klasserommet med;

«Barna skal bli tatt på alvor, bli fremtidige kulturkonsulenter og et godt kjennskap til egen kultur. Det skal være med å forme deres identitet. Lokal kultur og lokale arenaer åpner for internasjonalisering. Bergens kunstliv er internasjonalt, her arbeides det lokalt med et internasjonalt bakteppe, og kunstnere fra hele verden bor i og besøker byen. Samarbeid med byens festivaler og institusjoner gir en særlig mulighet til å møte kunst fra vårt langstrakte land, hele Norden og verden for øvrig. Vestlandske teatersenter har i mange år bidratt med en internasjonal teaterfestival for barn og unge, BIT teatergaragen viser internasjonal samtidsdans på sin årlige festival, Bergen Kunsthall og Stiftelsen 3,14 bringer med sine samtidskunstutstillinger inn ulike globale aspekter og mange internasjonale kunstnere til elever i Bergen.»

- Intervju med informant i direktekommune

Prioriterer lokale utøvere først

En trend i svarene fra informantene i direktekommunene er at særlig kommuner med sterkt fokus på lokal kulturarv og viktigheten av å få lov til å utforme egen skolesekk gjerne prioriterer lokale utøvere og lokale produksjoner i programmeringen. I intervjuene med direktekommunene ble informantene utfordret på å beskrive deres skolesekks satsning på lokale utøvere og produksjoner kontra tilreisende utøvere og produksjoner som vises i flere abonnementskommuner. Tabell 10 viser en oversikt over direktekommuner som oppgir at de utelukkende eller har en strategi om at de programmerer lokale utøvere og lokalt utviklede produksjoner.

Tabell 10: Kommuner som særlig prioriterer lokale utøvere eller produksjoner i programmet

Kommuner som særlig prioriterer lokale utøvere eller produksjoner i programmet	Årsaker til at lokale utøvere prioriteres
Bergen, Tromsø, Alta, Asker, Bærum, Ås, Lørenskog,	Ønske om å vise frem lokal kunst- og kulturliv Et godt etablert samarbeid Støtte lokalt kultur- og næringsliv Ønske om å spare inn på reiseutgifter Lokalpolitikere er opptatte av å bruke lokale utøvere Samarbeid med kulturskolen Tilfanget av søknader fra lokale utøvere
Kilde: Oxford Research – intervjuer med direktekommuner	

Fellesnevneren for flere av kommunene som satser sterkt på et program med lokalt utviklede produksjoner er at de har en strategi der elever skal bli kjent med lokal kunst- og kulturliv lokalisert i egen kommune eller region. Mye tyder på at barn og unge i direktekommuner har mindre tilgang til nasjonal og internasjonal kunst og kultur gjennom Skolesekken. På den måten vil strategi om å prioritere lokale innholdsleverandører være en ulempe for elevene i direktekommunen. På den andre siden vil en slik strategi gagne det lokale kunst og kulturlivet gjennom styrking av deres markedstilgang. Denne strategien blir gjerne ytterligere forsterket med samarbeidsavtaler med stedets viktigste kulturinstitusjoner;

«Den kulturelle skolesekken i Trondheim har lagt vekt på et nært samarbeid med byens kulturinstitusjoner. Målet er at alle elever i løpet av skoletiden kjenner til og har besøkt de store museene, teateret, symfoniorkesteret, biblioteket og Nidarosdomen. I tillegg har vi samarbeid med frittstående kunstnere.»

- Intervju med informant i direktekommune

Enkelte av direktekommunene hevder i intervjuene at produksjoner som blir utviklet av og for fylkeskommuners skolesekkprogram ofte har lengre levetid gjennom at utøverne har tilgang til flere skoler. De samme direktekommunene hevder i intervjuene at det da kan bli for mange produksjoner på enkelte utøvere, og at utøver da kan gå lei. Påstanden om at i fylkeskommuner går produksjoner over flere år, blir også snudd i intervjuene med fylkeskommuner. Også fylkeskommuner kritiserer direktekommuner for at de programmerer de samme produksjonene år etter år.

Flere av de nyeste etablerte direktekommunene hevder at overgangen fra å være en abonnementskommune til å bli en direktekommune har ført til at elevene i større grad enn tidligere møter lokale utøvere og lokalt utviklede produksjoner i Skolesekken. Informanten fra Asker hevder at det å kunne gjøre større bruk av lokale utøvere og lokalt utviklede produksjoner var en av grunnene til at kommunen søkte om å få bli en del av direktekommuneordningen. Informanten understreker dette med at;

«Tilbudet til den enkelte elev vil bli mer lokalt forankret, og vil kunne ha bedre sammenheng med læreplan i skolen. Det vil gi mulighet for tettere dialog mellom administrasjonen av Skolesekken og den enkelte skole når det gjelder innhold, timeplan og logistikk. Tilbudet kan i større grad skje gjennom samarbeid med lokale kunst- og kulturinstitusjoner.»

- Intervju med informant i direktekommune

Informanten fra Asker får støtte fra informanten fra Alta som også understreket kommunens samiske kulturarv som en grunn til å prioritere lokale utøvere og lokale produksjoner som er utviklet i Finnmark;

«Alta holder til i et samisk område med flere samiske institusjoner som det også har vært svært viktig å benytte. Eksempler på dette er Det Samiske Nasjonalteateret Beainváš og Alta samiske språksenter. Vi har et ansvar både for å ivareta og gjøre elevgruppa oppmerksom på disse lokale kulturtilbudene, og at det finnes flinke folk lokalt.»

- Intervju med informant i direktekommune

Som Tabell 10 viser er det mange årsaker til at kommunene velger å prioritere lokale utøvere og lokalt utviklede produksjoner i Skolesekken. For en kommune som Ås, som bruker lærerne på kulturskolen inn i utviklingen og realiseringen av programmet i Skolesekken, sier det seg selv at man allerede i organiseringen har valgt å prioritere lokale utøvere før man henter inn innholdsleverandører eksternt. En viktig årsak til å prioritere lokalt fremfor nasjonalt er økonomi. En programmering med lokal profil gjør at man støtter den lokale kulturnæringen, samtidig som at oppdragshaverne slipper å betale for utøveres reiseutgifter. Kostnader kan også reduseres med et godt etablert samarbeid med lokale utøvere og lokale kunst- og kulturinstitusjoner. Samtidig var det flere av direktekommunene som også fortalte at lokalpolitikere som engasjerer seg i Den kulturelle skolesekken gjerne er opptatt av at lokal kunst og kultur skal vises frem og være en identitetsskapende faktor i kommunen. For de av direktekommunene som har en anbudsrunde blant utøvere som leverer søknader for å bli vurdert og plassert inn i programmet for Skolesekken vil også tilfanget av søknader prege om hvorvidt det satses mest på lokale utøvere eller ei. Informanten fra Tromsø oppsummerer kommunens satsning på å prioritere lokale utøvere med følgende;

«[...] vi har en modell som tar utgangspunkt i at vi benytter lokale kunstnere dersom de har tilstrekkelig kvalitet. Det er økonomisk fordi vi har tilfang av kunstnere lokalt. Vi ønsker ikke å bruke så mye ressurser på overnatting og reise. Dersom vi har tilgang til turnerende virksomhet fra fylkeskommunen så kan vi benytte det. Det har vært et politisk ønske å bruke lokalt kunst- og kulturliv. Vi ser at vi har mange kunstnere som er flinke i møte med elevene. At vi har oppdrag til dem her er veldig viktig. Det er kulturpolitikk å bruke lokale kunstnere. Det at man også kan ha kunstnere boende her er en viktig del av bybildet. På øya her har vi fullverdige kunstutdanningsløp fra elevene går inn i skolen til de starter på universitetet, og vi har profesjonelle institusjoner, nasjonale og regionale, som vi er opptatte av å bruke. Vi kan også plukke fra fylkeskommunen og hente inn nasjonale artister, som vi ikke ville ha fått tak i ellers. Vi har kunstnere vi betaler reise- og opphold for, men det er et økonomisk spørsmål. Vi får

Carte Blanche til høsten, men disse kommer til Tromsø likevel og uavhengig om vi booker de til Skolesekken.»

- Intervju med informant i direktekommune

Ifølge de av direktekommunene som har valgt å fylle hele eller store deler av programmet med lokale utøvere og lokalt utviklede produksjoner, får de mye kunst og kultur av høy kvalitet for et budsjett som i utgangspunktet ikke er stort. På den andre siden kan dette være en svakhet ved utformingen av Skolesekken som også påvirker abonnementskommunene. I intervjuene med koordinatorene fra fylkeskommunene hevdet det at når direktekommunene går ut av en abonnementsordning blir det færre kommuner å dele utøvernes reiseutgifter på. Turneene til omreisende utøvere blir dermed dyrere. Fylkeskommunene er også kritiske til om strategier med å programmere utelukkende eller hovedsakelig lokalt utviklede produksjoner er for snevert med tanke på de overordnede nasjonale målene for Den kulturelle skolesekken som omhandler elevenes møter med et profesjonelt kunst- og kulturtilbud, elevers tilgang til og muligheter til å gjøre seg kjent med og utvikle forståelse for kunst og kulturuttrykk av alle slag. Kulturtankens videre veivalg i utvikling av direktekommuneordningen vil med andre ord ha stor betydning også for abonnementskommuner. Å åpne for flere kommuner i direktekommuneordningen kan medføre ringvirkninger som bidrar til å forringe tilbudet i fylkeskommunenes og abonnementskommunenes skolesekktilbud.

Foto: Lars Opstad

Tekstboks: Bergen kommune – en skolesekk med sterk lokal forankring

Bergen kommune har utviklet en storbymodell som bygger på at byen og byens kulturelle ressurser skal benyttes i skolens undervisning. Modellen er valgt med sikte på å gjøre elevene til deltakere i byens kunst- og kulturliv og bli kjent med byens kulturarenaer. Et tett samarbeid med byens kunstmiljø gir disse ny kompetanse om hva god kunst for barn kan være. Det gir mulighet for å utvikle deltakende formidlingsformer, der elevene både møter kunstnere ute i klassen og den profesjonelle kunsten i institusjonen og på kulturarenaen. Modellen skiller seg fra en turnémodell, der forestillinger bringes rundt til skolene for kortere besøk. Kulturdirektøren i Bergen forteller:

«Læring skjer i byen og ute i byen som barna er født inn i. Det er her læringsmuligheten ligger. Dette er hva institusjonene tilbyr elevene. Alle barna skal ha vært innom Grieghallen, på museum, på teatret – det er våre ambisjoner på vegne av barna. Barna skal bli tatt på alvor, bli fremtidige kulturkonsulenter og et godt kjennskap til kultur. Det skal være med å forme deres identitet.»

Kulturbyen Bergen har gode forutsetninger for å være læringsarena og storbymodellen skal sikre at kunst og kulturressurser kommer alle barn til gode. Det er en forutsetning at Den kulturelle skolesekken utvikles med vekt på lokal forankring og at kommunen som lokal skoleeier får det vesentligste ansvaret for utvikling av denne strategien. Det er kommunen som har den direkte kontakten med skolene og er tett på både skoleledelse og lærere. Kommunen kjenner andre satsingsområder i skolene og kan enkelt knytte skolesekken til disse. Nærheten og kjennskapet til skolene er udelt positiv også for utviklingen av Den kulturelle skolesekken i Bergen. Ved å benytte byens egne ressurser er skolesekken med på å utvikle et levende miljø for kunst og kultur for barn og unge i Bergen.

5.2 Kvalitetssikringsrutiner

Dette delkapitlet vil diskutere kommunenes kvalitetssikringsrutiner og dermed bidra til å besvare andre del av problemstilling 2: hvordan sørger direktekommunene for kvalitetssikring av tilbudet sammenlignet med tilsvarende kvalitetssikring hos de respektive fylkeskommuner? Følgelig spør vi hvem det er som har ansvaret for kvalitetssikring av programmet og hvem bestemmer hva som er god kvalitet i utformingen av neste års program (kapittel 5.2.1). Videre diskuteres skolenes og elevenes innflytelse i kvalitetssikringen (kapittel 5.2.2). Forståelsen av direktekommunenes kvalitetssikringsrutiner starter med deres programmeringsrutiner. Kapittel 4.3 beskriver hvordan direktekommunene utformer neste års program for Den kulturelle skolesekken etter en anbudsrunde. Alle de 12 direktekommunene har etablert rutiner for kvalitetssikring både når det gjelder utformingen av neste års program basert på innkomne søknader fra utøvere, samt evalueringer av forrige skoleårs program.

5.2.1 Hvem bestemmer hva som er god kvalitet?

På lik linje med fylkeskommunene sender direktekommunene inn sine handlingsplaner til Kulturtanken for godkjenning, samt at de rapporterer om egen organisering og resultatene fra egen satsning i Den kulturelle skolesekken til oppdragsgiver Kulturtanken. Dette er likt for fylkeskommunene så vel som for direktekommunene. Ut over dette finnes det ikke faste felles rutiner for kvalitetssikring for internt bruk blant direktekommunene. Kommunene har over tid utviklet egne rutiner og praksiser for kvalitetssikring. En fare med denne trenden er at kvalitetssikring blir ivaretatt og gjennomført av skolesekkadministrasjonen selv. Det blir opp til byråkratene selv å bestemme hvilke produksjoner som er gode og passer for Skolesekken, og hvilke produksjoner som ikke får en plass i programmet. Tidligere forskning har vist at organiseringen av Den kulturelle skolesekken lokalt i kommunene har betydning for hvem som jobber med Den kulturelle skolesekken, og at byråkratene er en nokså broket forsamling med ulike bakgrunn og kompetanse⁸².

Felles for direktekommunene er at mye av arbeidet med kvalitetssikring skjer allerede i arbeidet med programmeringen av kommende års skolesekkprogrammer som gjerne er fundamentert i en anbudsutlysning. Videre er det en fellesnevner i mandatet for utformingen av neste års skolesekkprogram at det i hovedsak er byråkrater som har fått i oppgave å gjennomføre anbudsrunder, gå igjennom søknadene, skrive innstillinger og skaffe supplerende produksjoner på fagområder der det mangler søknader. Skolesekkadministrasjonen kan gjerne støtte seg på et programråd eller fagråd (Tabell 11). Medlemmene av fagrådene er personer som har tilknytning til de seks kunstområdene som Skolesekken skal dekke.

Tabell 11: Ansvarlig for programmering og ansvar

Program vedtas i samarbeid med fagprogramråd og/eller skolene	Program vedtas av administrasjonen, men støtter vedtaket på rådgiveres innspill
Alta, Stavanger, Bærum, Bodø, Trondheim, Lørenskog, Eidsvoll, Ås, Tromsø, Asker, Karmøy	Bergen
Kilde: Oxford Research AS – intervjuer med direktekommuner	

I 11 av direktekommunene vedtas kommende program i fellesskap mellom administrasjonen for Skolesekken og et fagråd (også kalt programråd). Enkelte av direktekommunene inkluderer også skolesjef, skoler og andre når vedtaket for neste års skolesekkprogram vedtas. I Bergen kommune vedtas programmet for Den kulturelle skolesekken av administrasjonen selv, men støtter vedtaket på rådgiveres innspill. Det er kulturdirektøren som innstiller programmet. Rådgivere behandler søknader fra utøverne og får hjelp av rådgivere i kommunen som dekker alle kunstfaglige felter.

Programmene som vedtas i de enkelte kommunene kan bestå av mange produksjoner avhengig av kommunens størrelse. Selv om programmet i for eksempel Bergen i skoleåret 2017/2018 vil bestå av

⁸² Lise H. Rykkja og Anne Homme (2013). Heftig og begeistret: Den kulturelle skolesekkens heiagjeng. I Christophersen og Breivik (2013). Den kulturelle skolesekken. Kulturrådet

så mange som 127 ikke obligatoriske produksjoner valgt ut av rundt 150 søknader, betyr det selvsagt ikke at alle skolene bestiller og iscenesetter de samme produksjonene. Karmøy er kanskje den kommunen som har demokratisert kvalitetssikring i programmeringsarbeidet i størst grad. Her foregår kvalitetssikring gjennom flere prosesser og blant flere aktører. En første sjekk av innkommende søknader skjer av administrasjonen selv. Dette arbeidet består av intern utvelgelse av program, sjekk av referanser til utøverne, samarbeid med lokale, regionale og nasjonale kulturaktører som SILK litteraturfestival, Haugaland museene, Haugesund teater, Musikkelskapet Nordvegen, Nasjonalmuseet og Rikskonsertene. Kvalitetssikring skjer også gjennom styringsgruppen for Kulturskrinet som går igjennom kvaliteten på innkomne søknader fra utøvere. En stor del av kvalitetssikringen foregår i elevreferansegruppen. Dette er utvalgte elever fra barne- og ungdomsskolen som har gjennomgått programmet og som er med på arrangørkurs for elever, og som er elever ved sin skole. Gruppen møtes en gang i året og velger ut en tredjedel av programmet til Kulturskrinet. Elevreferansegruppa evaluerer også siste års program.

Tabell 12: Evalueringsrutiner til bruk internt i kommunen

Høy grad av observasjon	Høy grad av evaluering som inkluderer skoler/ lærere	Høy grad av evaluering som inkluderer elevene
Alle direktekommunene observerer når produksjoner realiseres for elevene	Karmøy, Tromsø, Bærum, Ås, Eidsvoll, Stavanger, Alta, Lørenskog, Asker, Bodø, Trondheim	Karmøy, Tromsø, Alta, Lørenskog, Bodø, Trondheim
Kilde: Oxford Research AS – intervju med direktekommuner		

En annen fellesnevner i kvalitetssikringsrutinene er at alle oppdragshaverne blant direktekommunene observerer produksjonene som programmeres. Informanten fra Tromsø forteller at;

«I kvalitetssikringen forsøker skolesekkadministrasjonen å trekke inn det skolefaglige i vurderingene. Det skjer gjennom å være aktivt med i møtet mellom kunstner og elev. Det gjennomføres også evalueringsmøter med hvert av tilbudene. Vi ser det at når skolene er fornøyd skriver de ikke så mye i skjemaet. Dersom de ikke er fornøyd skriver de. Da er det opp til oss om vi tar dette videre eller om vi velger å ikke bruke disse videre.»

- Intervju med informant i direktekommune

Koordinatorer fra Tromsø understreker også at skolesekkadministrasjonen ofte deltar som passive observatører når produksjonen overleveres til elevene. Også Lørenskog kommune understreker viktigheten av å observere utøvere i Skolesekken.

Programmering og kvalitetssikring i direktekommunene omfatter også i mange tilfeller dialog med tilbyderne om hvordan tilbudet tilpasses målgruppa. Særlig vanlig er det at kommunen ved koordinator går i dialog med institusjonene man samarbeider med. Kommunen og/eller leverandører sender ofte signaler om enkelte fokusområder man ønsker i året som kommer. Ofte er man enige om at elevene på et bestemt trinn skal besøke institusjonen, men så står institusjonen fritt til å endre og oppdatere dette innholdet. Flere kommuner har møter med leverandører som ønsker å komme inn i Den kultu-

relle skolesekken, samt de som allerede er innenfor. Dersom direktekommunene bruker «ferdige» produksjoner er dette som regel tilbud som er utarbeidet av andre de har tillit til, som for eksempel fylkeskommuner eller andre kommuner.

5.2.2 Skolers og elevers innflytelse i programmet

Slik det er nevnt ovenfor, foregår mye av kvalitetssikringsarbeidet i Den kulturelle skolesekken i programmeringsprosessen. For å forstå hvordan direktekommunene arbeider med kvalitet er det derfor sentralt og trekke frem skolenes og elevenes innflytelse i programmeringsarbeidet. Det er store variasjoner i hvilke prosesser som er valgt for at skoler og elever skal kunne utøve innflytelse på programmet. Videre er det også stor variasjon i hvilken grad skoler og elever gis mulighet for medvirkning.

Tabell 13 viser en oversikt over direktekommuner og hvilke muligheter skoler og elever har for å utøve innflytelse i utforming av programmet til Skolesekken. Merk at tabellen ikke består av gjensidig utelukkende kategorier, slik at enkelte kommuner går igjen flere ganger. I fem av direktekommunene bidrar skolene i arbeidet med programmering, men hvordan dette løses varierer. Bergen kommune finnes ikke i tabellen. Bergen skiller seg vesentlig fra andre direktekommuner, ved at skolene ikke er involvert i programmeringsarbeidet. I Bergen er det et prinsipp om å ha en armlengdes avstand til det kunstneriske, hvor en argumenterer for at kommunens Skolesekk-administrasjon og skolene ikke skal «dirigere» produksjonene. Her har man heller valgt en løsning hvor skolene selv, ut fra et program satt av Fagavdeling for kunst og kulturutvikling, velger hvilke produksjoner de ønsker for sin skole. I Bergen argumenterer man for at skolene utøver innflytelse ved at de selv velger hva de kjøper inn av kunstnerisk tilbud.

Tabell 13: Skolene og elevenes innflytelse i utformingen av programmet i Skolesekken

Skolene bidrar i arbeidet med programmering	Elevene har direkte innflytelse i programmeringen	Elever deltar som elevarrangører/ elevverter
Ås, Bærum, Alta, Lørenskog, Eidsvoll, Stavanger	Karmøy, Bodø, Tromsø, Lørenskog, Eidsvoll	Ås, Karmøy, Asker, Bærum, Bodø, Trondheim, Lørenskog, Eidsvoll, Asker

Kilde: Oxford Research AS

Felles for mange av direktekommunene er at elever involveres gjennom roller som elevarrangører eller elevverter. Det innebærer gjerne at elevene deltar på kurs og opplæring i regi av kulturkontakten på skolen slik at de lærer hvordan de skal ta imot kunstnerne, vise rundt og ellers ta del i praktiske oppgaver knyttet til besøk av kunstnere. I tillegg fungerer elevverter i flere kommuner som en viktig kilde for tilbakemelding og innspill. I Lørenskog kommune blir kulturvertene oppfordret til å komme med tilbakemeldinger. Det gis mulighet til å ta opp positive og negative sider ved de aktiviteter som har inngått i Skolesekken og disse tilbakemeldingene oppleves, av en informant som er kulturkontakt, som en god kilde for tilbakemelding. Kulturkontakten opplever at skole- og elevinvolvering i kommunene er en svært demokratisk prosess. Produksjonene må treffe elevene og være forståelig, og det er elevene som best kan gi tilbakemelding på det. I Lørenskog har det videre vært et poeng i å skape et eierforhold

til Skolesekken på skolene, ved at innspill fra lærere og elever får være med i å utforme programtilbudet.

Noen kommuner, men langt fra alle har elevutvalg, eller bruker elever inn i fagråd, referanse- og styringsgrupper. Da har elevene en mer direkte innflytelse i utforming av programmet. Et eksempel er Bodø hvor alle skolene har elevarrangører som inviteres til et oppstartsmøte i forkant av hvert skoleår. Elevarrangørene er videre med i et programutvalg som er med på å bestemme hvilke produksjoner som velges for neste års skolesekk. Et av de mest framtrepende eksemplene på medvirkning er Karmøy, da Rogaland fylkeskommune har vært en forkjemper for medbestemmelse for elevene inn i styrer og råd. Hvordan Karmøy arbeider med skole- og elevmedvirkning fremgår i tekstboksen nedenfor. Også i Trondheim gis mulighet for elevmedvirkning ved at elevene er representert gjennom elevrepresentant fra Ungdommens Bystyre, som sitter i Programrådet til Den kulturelle skolesekken.

I Alta har en hatt en strategi om at elevene skal bli mer delaktige i gjennomføring av kulturarrangementer på skolen. Med den begrunnelsen at det er med på å styrke eierforholdet til Den kulturelle skolesekken. For å nå dette målet oppfatter Alta kommune det som vesentlig å gjennomføre kontinuerlig kursing av elever som arrangører. For å ivareta ønsket kvalitet gjør Alta prøveprosjekter hvor nye forslag til produksjoner i Skolesekken testes på en referansegruppe med elever og lærere, før det rulles ut. Deretter evalueres produksjonene, man gir tilbakemeldinger og gjør endringer. Deretter gjennomfører man en prøverunde nummer to før man vedtar om produksjonen skal inngå i programmet eller ikke.

En av institusjonene som ble intervjuet i denne evalueringen forteller at for deres institusjon har det at kommunen er en direktekommune bidratt til en bedre kvalitetssikring. Institusjonen leverer innhold til Skolesekken både til abonnementskommuner og til en direktekommune. Informanten fra denne institusjonen mener at deres produksjon fungerer bedre i direktekommunen på grunn av nærheten som de har til skolene ved at de slipper å gå veien om administrasjonen i en fylkeskommune. Informanten forklarer at institusjonen opplever at de er en bedre leverandør for direktekommunen med at;

«Kontakten direkte med skolene, kulturkontaktene og lærerne gjør at institusjonen bedre kan tilpasse vår produksjon til elevene. Det er en nærmere relasjon i direktekommunen, vi har færre mellomledd. Vi vektlegger å ha en relevans til læreplanen. Det er viktig med dialog og kommunikasjon og at man er samstemt om hva man ønsker om målsetninger for aktiviteter og gjennomføring. Vi har også dialog med fylkeskommunen som tilrettelegger for regionale kommunekontaktnettverk, og vi har egne lokale nettverk med nabokommuner.»

- Intervju med informant i direktekommune

Informanten fra institusjonen fikk støtte av informanten fra en annen institusjon som også leverer innhold til en direktekommune. Ut fra intervjuene med direktekommunene og med innholdsleverandørene, kan det peke på at rapportering og evaluering av produksjoner og skolesekkprogrammet er mer effektivt når informasjonsutvekslingen ikke går gjennom et mellomledd.

Karmøy kommune – demokratiseringen av skolesekken

Karmøy er kanskje den kommunen som har demokratisert kvalitetssikring i programmeringsarbeidet i størst grad. Her foregår kvalitetssikring gjennom flere prosesser og blant flere aktører. En første sjekk av innkommende søknader skjer av administrasjonen selv. Dette arbeidet består av intern utvelgelse av program, sjekk av referanser til utøverne, samarbeid med lokale, regionale og nasjonale kulturaktører som SILK litteraturfestival, Haugaland museene, Haugesund teater, Musikkselskapet Nordvegen, Nasjonalmuseet og Rikskonsertene. Kvalitetssikring skjer også gjennom styringsgruppen for Kulturskrinet som går igjennom kvaliteten på innkomne søknader fra utøvere. En stor del av kvalitetssikringen foregår i elevreferansegruppen. Dette er utvalgte elever fra barne- og ungdomsskolen som har gjennomgått programmet og som er med på arrangørkurs, og som er elever ved sin skole. Gruppen møtes en gang i året og velger ut 1/3 av programmet til Kulturskrinet. Elevreferansegruppa evaluerer også siste års program. Tidligere evalueringer av Karmøys kulturskrin har vist at kommunens skolesekk-satsning har vært god og av høy kvalitet (REF). Det har ikke gått ubemerket hen blant folk som jobber med Den kulturelle skolesekken. Det trekkes frem at Karmøy har høy involvering av skoler og elever i utformingen og vurderingen av skolesekken. En informant fra en fylkeskommune hevder at:

«Det er lettere for Karmøy å trekke elever med i programmeringsarbeidet. De er tettere på. Vi kan gjøre det også, men Karmøy, *de har et bra system.*»

5.3 Evalueringsteamets vurdering

Direktekommunene innfrir de ti prinsippene til ulik grad og på ulike måter

Svaret på problemstilling 2: «Hvilke kvalitetsbegrep og -dimensjoner vektlegges i forvaltningen av Den kulturelle skolesekken i kommuner og fylker, og hvordan sørger direktekommunene for kvalitetssikring av tilbudet i Den kulturelle skolesekken sammenlignet med tilsvarende kvalitetssikring hos de respektive fylkeskommuner?» er at direktekommunene har noen felles trekk, men innfrir de ti prinsippene på ulike måter og til ulik grad. Kvalitetsbegrepet og direktekommunenes tilnærming til de ti prinsippene som ble diskutert i kapittel 5.1 viser hvor stor variasjon det er for hvordan Den kulturelle skolesekken kan utformes og vurderes. Felles for alle direktekommunene er at de legger spesielt vekt på at Skolesekken skal inkludere alle elevene i kommunen og at det skal være en varig ordning. Å ha obligatoriske produksjoner i skolesekkprogrammet gjør at skoler ikke faller fra i ordningen. De fleste direktekommunene legger også vekt på at tilbudet i Skolesekken skal tilpasses skolens læreplan og

dermed være et bidrag til undervisningen som omhandler både estetiske og andre fag. I evalueringen kan det også se ut som at formidlingsstrategien i Skolesekken går mot å bli mer verksteds- eller workshoporientert. Dette blir forklart ut fra et ønske om å aktivere elevene mer og gi dem en enda tettere tilknytning til utøverne i skolesekkprogrammet. På denne måten bidrar direktekommunene til demokratiseringsprosjektet av kunst og kultur for barn og unge uavhengig av bakgrunn og bosted. Samtidig er det viktig å påpeke at de ti prinsippene favner bredt i målbeskrivelsen for hvordan Skolesekken skal utformes og vurderes. Analysene fra intervjuene med koordinatorene i Skolesekken, utøvere og kulturkontaktene viser at direktekommunene på mange måter innfrir det å levere et tilbud som er fundamentert på de ti prinsippene for utforming og vurdering av Den kulturelle skolesekken. Hvordan de enkelte prinsippene vektlegges varierer imidlertid mellom de ulike kommunene.

Direktekommunene utnytter mulighetsrommet som prinsippet om lokal forankring åpner for. Direktekommunene er opptatte av selvråderetten for Skolesekkens innhold og formidlingsmåter. Dersom direktekommunen legger stor vekt på prinsippet om lokal forankring åpner det opp for stor satsning på lokal kulturarv og programmering av produksjoner som er lokalt utviklet – gjerne av utøvere med tilknytning til kommunen. En bakside med lokal forankring kan være at enkelte store produksjoner ikke blir byttet ut eller videreutviklet. En annen uheldig effekt med en tilnærming som legger for mye vekt på lokal forankring kan være at elevene får mer begrenset tilgang til produksjoner som er utviklet av innholdsleverandører utenfor kommunegrensene. Når en slik tilnærming i visse tilfeller blir forklart med begrenset økonomi og ønske om å få mest mulig ut av budsjettet, vil dette også i visse tilfeller prege skolesekktilbudet til flere abonnementskommuner. Det blir færre å dele kostnadene på når profesjonelle utøvere skal hentes langveisfra for å delta i direktekommuners og/eller fylkeskommuners skolesekk. Dette ser vi tydelig i Alta (funn kapittel 4). I videreutviklingen av direktekommuneordningen bør Kulturtanken tydeliggjøre sine forventninger til Skolesekkens vektning av produksjoner og innhold som er lokalt kontra eksternt utviklet.

Direktekommuner og fylkeskommuner har et likt ansvar for å lage handlingsplaner og rapportere til Kulturtanken om egen skolesekk. Hvordan direktekommunene inkluderer skolene og elevene i utformingen og vurdering av egen skolesekk er forskjellig. Mens enkelte direktekommuner understreker viktigheten av å ha en armlengdes avstand til skolene og elevene, er det andre kommuner som åpner opp for stor elevinnflytelse i programmeringen av neste års program. Her hersker det stor uenighet om hvor mye skoler og elever skal få mulighet til å influere rammene, profilen og programmeringen av Skolesekken. For Den kulturelle skolesekken som helhet og for Kulturtanken vil en viktig debatt fremover være hvordan videreutvikle demokratiseringen av kunst og kultur for unge gjennom økt skole og elevinvolvering. Skal videre strategi være økt skole og elevinnflytelse fulgt av utvikling av en skolesekk som er tettere på læreplanen må skolesektorens stemme i den videre utviklingen av Den kulturelle skolesekken få en større plass i de politiske diskusjonene og strategivalgene. Det betyr at kulturfeltet i større grad må være villig til å tilpasse seg skolefeltet i videreutviklingen av Skolesekken.

Byråkrater med stor innflytelse i elevenes kunst- og kulturmøter

Analysene av hvordan direktekommunene tilnærmer seg kvalitetsbegrepet viser at det generelt sett er få personer som har hovedansvaret for utformingen og vurderingen av produksjoner og program til Den kulturelle skolesekken. Det er byråkrater med administrasjonen for Skolesekken i sentrum som

har fått ansvaret for å utforme årlige utlysninger for forslag til program og produksjoner og som etterspør prosjekter innenfor fagområder som eventuelt mangler når søknader om prosjekter er kommet inn. I mange av direktekommunene er dette byråkrater med små stillingsbrøker i kommunen som har avgjørende innflytelse på hva elevene møter av kunst og kultur i Den kulturelle skolesekken. Byråkraterne i alle direktekommunene har fag-/ programråd til å hjelpe seg med å gjøre vurderingene om hvilke produksjoner som har høy nok kvalitet, hvilke produksjoner som passer for målgruppen og hvilke utøvere og institusjoner som egner seg for målgruppen. Videre har byråkrater stor innflytelse når det gjelder formidlingsmåtene elevene møter i Den kulturelle skolesekken. Skal kommunen være verkstedsorientert, satse mest på besøk av utøvere på skolen eller skal elevene helst møte Skolesekken gjennom de lokale kulturinstitusjonene, skal besøkene være fulgt av en workshop og så videre. Formidlingsmåtene påvirker elevenes opplevelse av nærhet til utøverne, samt hvor lang tid som brukes på hver produksjon. Det er mange måter å løse disse spørsmålene på. Spørsmålet som Kulturtanken må ta stilling til for videreutviklingen av Den kulturelle skolesekken er om det er et problem at det er få byråkrater som har stor innflytelse i hvordan elever møter kunst og kultur gjennom Skolesekken, eller om det heller ønskelig å demokratisere utformingen av Skolesekken ytterligere. Dette er et politisk veivalg som også vil påvirke hvordan de ti prinsippene blir realisert i direktekommunene i fremtiden.

Per i dag er det lite forskning og kunnskap om hva elevenes møte med Den kulturelle skolesekken betyr for deres kulturelle bagasje uttrykt i for eksempel holdninger, verdier, atferd, kompetanse, visuelle språk og så videre. Det er i tillegg gjort lite forskning på elever i møte med kunst og kultur i Skolesekken og hvordan elever opplever og nyttiggjør seg av erfaringene fra Skolesekken. Vi vet derfor lite om betydningen av at det er et fåtall personer som gjennom Den kulturelle skolesekken har stor innflytelse i barn og unges møter med kunst og kultur. Evalueringsteamet ser at her er det et kunnskapsgap som med fordel kunne ha blitt utvidet med nye studier.

Den sårbare og tause kompetansen

I denne evalueringen uttrykker kulturkontakter og produksjonsleverandører til Den kulturelle skolesekken stor tillit til at koordinatorene har den kompetansen som trengs for å utforme et godt program for elevene. I tråd med tidligere forskning har også evalueringsteamet avdekket at det ikke eksisterer en lik forståelse og en lik måte å realisere de ti prinsippene for å sikre høy kvalitet på tilbudene som gis i Den kulturelle skolesekken, samt at ulike rutiner for kvalitet gjør at mye av kompetansen som administrasjonen for Skolesekken besitter er taus kompetanse. Taus kompetanse kan defineres som kunnskap som er lokal og ofte personlig og som ikke lar seg flytte, eller kode i for eksempel en skriftlig tekst. I Skolesekken er taus kompetanse erfaringsbasert kunnskap. De som jobber med Skolesekken har over lengre tid opparbeidet seg erfaring og kompetanse om hva som fungerer på de ulike skolene og for de ulike elevene. De har oversikt over skolenes kompetanse og gjennomføringsevne knyttet til produksjoner i egen skole. De kjenner utøverne i det lokale kulturlivet som benyttes i Skolesekken. De vet hvem som passer til å være med i fagråd. De har kunnskap om hvordan man på mest mulig effektiv måte kan flytte elever fra skolen og til visningsarenaen og så videre. Dette er kunnskap ut over formalkompetansen som koordinatorene besitter. Mange av personene som jobber med Den kulturelle skolesekken i direktekommunen har kanskje hatt denne jobben over mange år. I tillegg er stillingsbrøkene som er dedikert til skolesekkadministrasjon ofte små i direktekommunene. Kunnskapen som disse har opparbeidet på programmering og gjennomføring er med andre ord sårbar i forhold til endringer og utskiftninger av ledelsen i Skolesekken i direktekommunene. Med utskifting av personale

står prinsippet om at ordningen skal være varig i fare. Særlig i kommuner som har dedikert små stillingsbrøker til organisering og gjennomføring av Skolesekken vil sårbar og taus kompetanse kunne medføre at målsetninger om regelmessig tilgang til kunst og kultur ikke blir oppfylt i perioder.

Ett likt system for kvalitetssikring?

Som presentasjonen av data i kapittel 5.2 viser er også kvalitetssikringsrutinene ut over planer og egenrapportering sendt til Kulturtanken forskjellig fra direktekommune til direktekommune. Direktekommunene har ikke en lik systematikk for håndtering av kvalitetssikringsrutiner eller for evalueringer av gjennomførte aktiviteter i Skolesekken. Det bidrar til at vi ikke kan på en mer instrumentell måte kan vurdere direktekommunenes prestasjoner og suksess i utforming, gjennomføring og vurdering av Skolesekken. Et felles kvalitetssikringssystem ville kunne ha bidratt til en større og objektiv erfaringsdatabase om suksessfulle (eller mislykkede) produksjoner. Dette ville også kunne ha vært et verktøy for Kulturtanken for å bedre kunne vurdere om eksisterende kommuner i ordningen fortsatt bør være direktekommuner. Et felles kvalitetssikringssystem kunne også ha bidratt til å styrke kunnskapsgrunnlaget om ulike problemstillinger knyttet til elevene i møtet med profesjonell kunst og kultur i Den kulturelle skolesekken.

Et felles kvalitetssikringssystem kunne selvsagt ikke ha erstattet kommunenes utvikling av kvalitet som de fremmer gjennom observasjon av produksjoner, den direkte kontakten med skolene og dialogen som er med elevene.

6. Suksesskriterier

Dette kapitlet tar for seg oppdragets tredje problemstilling: Hva er erfarte suksessfaktorer og nødvendige betingelser for at direktekommuner skal oppfylle departementets forutsetninger og direktekommunenes egne forventninger til Den kulturelle skolesekken? Sentralt her er å sammenfatte kommunenes egne erfaringer med hva som fungerer godt og samtidig diskutere perspektiver på hvilke betingelser som oppleves som nødvendig og hvorvidt kommunene oppfyller slike kriterier.

Kapitlet tar for seg hovedelementer som med bakgrunn i datamaterielat utkrystalliseres som viktige betingelser og suksessfaktorer for at kommunene skal lykkes. Disse er *nærhet til skolene*, *tilgang* til kunst, kunstnere og visningssteder, *kompetanse* blant sentrale aktører i gjennomføring av Skolesekken og kommunenes *ressursbruk og økonomi*. Disse suksesskriteriene henger tett sammen. Til slutt i kapitlet presenteres evalueringsteamets vurderinger.

6.1 Nærhet til skolene

Det fremgår av intervjuene med kommunene at nærhet til skolene oppleves som en avgjørende suksessfaktor i gjennomføring av Den kulturelle skolesekken. Nær samtlige kommuner trekker dette frem som en viktig årsak for at de er i stand til å levere det de oppfatter som et godt skolesekk-tilbud. Når kommunene er inne på begreper slik som nærhet og dialog, vises det gjerne bredt til alle aktørene som inngår når tilbudene i Skolesekken utvikles og gjennomføres. Kommunene viser til at det er mindre avstand mellom koordinatorene, lærere og elever innenfor en kommune, enn hva tilfellet er fra en fylkeskommune og nedover til de samme aktørene.

Samlet gir dette en større mulighet til å tilrettelegge og informere skolene om aktivitetene som de skal delta på. Det oppfattes som svært viktig å forankre, skape velvilje og positivitet blant lærerne, som videre oppfattes som en viktig betingelse for at elevene skal få mest mulig ut av kulturopplevelsen. Skolesekken skal passe inn i en travel skolehverdag og mange av produksjonene krever tid til forberedelser, gjennomføring og refleksjon.

I Skolesekken forutsettes det at man lykkes med samarbeid for å få et vellykket opplegg. Nærhet mellom aktørene gir anledning til at kommune og skole trekker i samme retning. Flere av informantene påpeker nettopp det at de kjenner hverandre, vet hvem som er kulturkontakter og at det er enkelt å ta en telefon hvis man lurer på noe. Andre viser til at det jevnlig gjennomføres møter og løpende interne evalueringer mellom koordinatorene og skole. En kommune trekker frem at det er viktig å være bevisst på at det ikke skal feste seg en opplevelse i skolene av at forestillingene er noe som plutselig dukker opp for så å dra igjen. Det er viktig å diskutere igjennom produksjonene for at skolene skal gjennomføre nødvendig forarbeid. Samtidig er det viktig å ha forståelse for skolehverdagen. En informant som er kontaktperson for Den kulturelle skolesekken i en direktekommune, formulerer det slik:

«Om vi har forståelse for deres hverdag, går det lettere å be dem om å gjøre forarbeid og tilrettelegging, fordi vi vet hvor grensen går, hva de kan ta på seg. Det er en takknemlige blant skolene for at vi har forståelse. Det er nøkkelen til suksess.»

- Intervju med informant i direktekommune

Samlet sett er det bred støtte i datamaterialet for at nærhet til skolene gjennom tett dialog gir positive effekter som kommer til uttrykk som tillit og forankring. Det er viktige betingelser for å lykkes.

6.2 Tilgang til kunst og kultur

Gitt at de fleste kommunene har et stort fokus på å vise frem lokal kunst og kultur, vil en viktig suksessfaktor være nærhet til produksjoner og aktiviteter, definert som *tilgang*. Denne faktoren skiller seg fra kriteriet nærhet til skolene gjennom faktisk tilstedeværelse av utøvere, kunst- og kulturarenaer, produksjoner og aktiviteter i kommunen.

I delkapittel 4.2 ble det beskrevet hvordan forståelsen av muligheter for visning av lokal kunst og kultur har motivert flere til å velge å være direktekommune. En av fylkeskommunene påpeker at for å kunne være en direktekommune bør det være en viss tetthet mellom kommune, kunstmiljøer og kunst- og kulturarenaer. Tilgangen til produksjoner må være tilstede, fortrinnsvis med korte avstander. Kommunene som i dag er en del av direktekommuneordningen virker å ha en slik infrastruktur på plass, men tilgang til kunst og kultur varierer. Enkelte kommuner erkjenner selv at de ikke har mulighet til å levere like godt på alle de seks fagområdene hvert år dersom de kun skal nytte seg av lokale produksjoner. Ofte er det derfor nødvendig å gjøre innkjøp eksternt. I intervjuet med Rogaland fylkeskommune, som har to direktekommuner i fylket, trekkes frem at det er viktig for direktekommunene med et fortsatt tett samarbeid med fylkeskommunen, samt tett samarbeid med andre kommuner, slik som for eksempel Karmøy samarbeider tett med Tysvær og Haugesund.

Det krever en viss størrelse på kommunen for at forutsetninger finnes, for å skape en god infrastruktur mellom kommunen selv og innholdsleverandører. Flere av informantene er opptatt av at dette er noe som i deres kommune er bygget opp over tid, og at nettverk til innholdsleverandører ikke kommer av seg selv. I noen av kommunene satses det fra politisk hold på lokalt kulturliv som gjør at Den kulturelle skolesekken kan dra nytte av en bred kultursatsing i flere deler av det lokale kulturlivet. Et eksempel er Bergen kommune hvor Fagavdeling for kunst og kulturutvikling, i tillegg til å arbeide med Skolesekken, også forvalter dels betydelige prosjektmidler som kunstnere kan søke støtte fra for å utvikle produksjoner. Det bidrar til en helhetlig kulturutvikling og en merverdi ved at en produksjon som har fått tilskudd fra kommunen senere kan programmeres til Den Kulturelle skolesekken.

6.3 Kompetanse

Med kompetanse menes både formell kunst- og kulturutdanning, kunnskap om kunst og kulturforvaltning og praktisk projekterfaring knyttet til organisering og gjennomføring av produksjoner. Informanter fra både fylkeskommune og kommuner peker på kompetanse som en grunnleggende be-

tingelse for at en skal være i stand til å nå ut med et godt tilbud. En utfordring i Den kulturelle skolesekken er at kompetanse som koordinatorene, skoler og kunstmiljøene besitter er sårbar og ofte taust. Det krever at kommunene har gode systemer for å ta vare på kompetanse som ofte er personavhengig og vanskelig å overføre.

I de store kommunene Bergen, Trondheim og Stavanger er det bygget opp en stor stab knyttet til kommunenes kultursatsninger, og som har betydelig fagkunnskap på ulike fagområder. Videre er også Bærum og Asker store kommuner, som befinner seg nært hovedstaden og det tilbudet som finnes der. Det er naturlig å forvente at man i større kommuner finner flere ansatte med god faglig kompetanse i kulturforvaltningen. Flere av de mindre kommunene som inngår direktekommuneordningen har forsøkt å kompensere for størrelse gjennom å knytte fagråd tettere til koordinatoren i Den kulturelle skolesekken. Selv om størrelsen på de 12 direktekommunene varierer, er de likevel vesentlig større enn gjennomsnittskommunen. Dermed har disse kommunene samlet sett ofte en større ressursinnsats til Den kulturelle skolesekken.

Den andre siden av kompetansebegrepet dreier seg om erfaringer og kunnskap i de lokale kunst- og kunstmiljøene. Også her er det store forskjeller mellom kommunene. Særlig har de store kommunene tilgang til og tett samarbeid med viktige nasjonale kunst- og kulturinstitusjoner. Samlet sett peker informantene på at kompetansen man finner blant lokale kunst- og kulturinstitusjoner er svært god. Det at man finner kunst- og kulturarenaer og profesjonelle kunstnere lokalt er ofte utslagsgivende for å velge å være direktekommune. I noen av de mindre direktekommunene er man dessuten opptatt av å formidle at enkeltpersoner eller «ildsjeler» har betydning for en vellykket skolesekk. En av fylkeskommunene påpeker at det er fare for at enkelte direktekommuner blir for små for å ivareta fagkompetanse og kvalitet på alle de seks fagområdene som gjør at de ikke i stand til å levere godt nok.

6.4 Økonomi

Tilstrekkelig økonomi er en viktig forutsetning for Den kulturelle skolesekken. Blant kommunene som inngår i direktekommuneordningen er det stor variasjon i deres budsjetter for Den kulturelle skolesekken. Det gir utslag i kommunenes stillingsprosenter og økonomisk egeninnsats i Skolesekken. Enkelte direktekommuner følger ikke opp nasjonale overføringer fra ordningen med finansiering over kommunebudsjettet. En av de viktigste innvendingene til ordningen fra fylkeskommunene er at kommunene ikke dedikerer tilstrekkelig midler og/eller stillingsprosent. I suksesskriteriet om økonomi ligger også behovet for god økonomistyring og forvaltning av Den kulturelle skolesekken. I begrunnelsen for hvorfor noen kommuner ikke ønsker å være en del av ordningen er nettopp at de vurderer sin egen kommuneøkonomi som for dårlig;

«Kommunene selv vurderer det slik at det er for mye å gape over. De har ikke stillingsstørrelser til det. De har ikke folk og fagkompetanse som er så bred at den dekker sjangrene. Så har man ikke økonomi til å gi et så stort tilbud. Det går på kapasitet og kunnskap, og økonomi.»

- Intervju med fylkeskommune uten direktekommuner

Tilstrekkelig økonomi gir også bedre muligheter til å sikre høy kapasitet og kunnskap;

«De [direktekommunene] må ha avsatt folk og dedikerte folk og nok kapasitet. De må ikke bare sette av en 20 prosent her og der. Det må være en dedikert posisjon og ha fagkunnskap både knyttet til kunstfeltet og målgruppen. Man må ha stillingsstørrelse og kapasitet for å gjøre det bra. Det gjelder for alle at man må ha store nok stillinger, fagkompetanse og økonomi.»

- Intervju med fylkeskommune

6.5 Evalueringsteamets vurdering

Nærhet og tilgang

Det er et utpreget fokus blant direktekommunene at visning av lokal kunst og kultur i grunnskolen er viktig i Skolesekken, og er en av hovedgrunnene til at kommuner velger selv å forvalte Den kulturelle skolesekken. Evalueringsteamet er derfor av den oppfatning at nærhet til skoler og elever, samt tilgang til kunst- og kulturarenaer og profesjonelle utøvere er en viktig suksessfaktor for at direktekommunene skal kunne lykkes med egen satsing.

Kompetanse

Nærhet til skoler og elever, samt tilgang til kunst og kultur må ses i sammenheng med tilstedeværelse av lokalt forankret fag- og prosjektkompetanse om kunst og kulturforvaltning. Det er etter evalueringsteamets vurdering enklere og mindre økonomisk ressurskrevende og samarbeide med lokale innholdsleverandører. Blant kommunene som i dag er direktekommuner har de fleste god kompetanse for utforming og vurdering av Den kulturelle skolesekken. Koordinatorer for Skolesekken har tilgang til å kjøpe inn kompetanse på områder som er svakt utviklet.

Økonomi

Neste suksessfaktor er god økonomi i Skolesekken. Her er det relevant å trekke frem to elementer; samlet ressursbruk og økonomisk egeninnsats. Økonomi må vurderes også i forhold til nærhet, tilgang og kompetanse. Det er evalueringsteamets vurdering at det er større sjanse for å lykkes med skolesekkssatsningen dersom direktekommunen er av en viss størrelse. Direktekommunestatus bør med andre ord ikke være for alle kommuner, med mindre det gjøres endringer i dagens ordning. Små kommuner kan for eksempel inngå i interkommunalt samarbeid om realisering av egen skolesekk.

7. Konklusjoner og anbefalinger

I dette kapittelet presenteres evalueringsteamets konklusjoner. Disse er basert på rapportens funn, og er utgangspunktet for våre anbefalinger.

7.1 Konklusjon

Dette delkapittelet har som mål å svare på problemstilling 1, 2 og 3. Overordnet sett er det evalueringsteamets vurdering at direktekommuneordningen fungerer etter hensikten. Konklusjonene fra evalueringen kan i hovedsak knyttes til tre hovedområder; nærhet, autonomi og demokratisering. De kommende avsnittene diskuterer hver av de tre problemstillingene.

Konsekvenser av direktekommuneordningen

Problemstilling 1: Hvilke konsekvenser har direktekommuneordningen for Den kulturelle skolesekken til grunnskolene i direktekommunene, og for tilbudet i Den kulturelle skolesekken til grunnskolene i fylket som helhet?

For de av kommunene som har erfart en overgang til direktekommuneordningen har særlig organiseringen av den lokale Skolesekken forbedret seg. Som en følge er også samarbeidet kommunekontakten har med skolene, både rektorer og kulturkontakter, blitt vesentlig bedre. Det er evalueringsteamets vurdering at direktekommunene er tettere på skolene i arbeidet og kan tilby en annen nærhet enn andre kommuner. Denne nærheten er også en viktig forutsetning for at direktekommuneordningen skal fungere. Flere kommuner oppgir også at de har fått en større nærhet til utøvere og institusjoner. Resultatet ser vi i at flere direktekommuner satser mer på verksted enn tidligere. Verkstedene inneholder ofte flere formidlingsmetoder samtidig.

Direktekommune opplever også å ha fått mer å rutte med økonomisk etter overgangen til direktekommuneordningen. I hovedsak skyldes denne økningen i budsjett en kombinasjon av økte tildelinger fra fylket og økt egeninnsats. Direktekommunenes økonomiske egeninnsats varierer betydelig, men er etter evalueringsteamets vurdering samlet sett på et høyt nivå.

Dagens direktekommuner lykkes i stor grad med å formidle kultur til elevene i sine skoler. Det betyr at de i stor grad når de nasjonale målsettingene som er utformet for Den kulturelle skolesekken. Imidlertid er det stor variasjon i program og formidling, og det er ikke alle kommunene hvor man har lykkes like godt.

En uheldig konsekvens av direktekommuneordningen er at abonnementskommunene, altså andre kommuner i samme fylke som direktekommunen, vil kunne oppleve et tilbud av lavere kvalitet. Dette skyldes at midler som tidligere har gått til å opprettholde et sterkt kompetansemiljø i fylkeskommunen, nå spres utover flere aktører (direktekommuner). Direktekommuneordningen er også dyrere i de sentrale kommuner, som i sum vil gi mindre skolesekk for pengene. En ytterligere oppsplitting av budsjettet (flere små direktekommuner) kan altså også bidra til et avkortet tilbud for abonnementskommuner.

Kvalitet og prinsipper

Problemstilling 2: Hvilke kvalitetsbegrep og -dimensjoner vektlegges i forvaltningen av Den kulturelle skolesekken i kommuner og fylker, og hvordan sørger direktekommunene for kvalitetssikring av tilbudet i Den kulturelle skolesekken sammenlignet med tilsvarende kvalitetssikring hos de respektive fylkeskommuner?

Alle som er ansvarlig for Den kulturelle skolesekken skal arbeide etter nasjonale føringer for kvalitet og gjennomføring. Skolesekken har som fremste mål å utruste barn og unge med kulturell kapital og kompetanse som gjør de bedre i stand til å møte utfordringene i samfunnet. Målet og prinsippene er ambisiøse og romslig utformet. Denne romsligheten åpner opp for mange forståelser for hva som skal vektlegges i de mange skolesekkene, både i direktekommuner og i fylkeskommuner. Imidlertid gjør de romslig definerte prinsippene for Skolesekken at det er vanskelig å vurdere hvorvidt skolesekker leverer i henhold til de nasjonale forventningene.

Enkelte direktekommuner erkjenner at de ikke har mulighet til å levere like godt på alle de seks fagområdene hvert år dersom de kun skal programmere lokale produksjoner. Flere direktekommuner løser dette gjennominnkjøp fra fylkeskommunen eller henter inn nasjonalt. Felles for direktekommunene er også at de har fått mer lokal kunst og kultur på programmet gjennom bruk av lokale kunstnere, arenaer og institusjoner.

Som tidligere nevnt er det riktigere å snakke om mange forskjellige ordninger heller enn én. Dette gjør også at det er utfordrende å diskutere kvaliteten i de ulike skolesekkene på tvers. Denne rapporten viser at skolesekkene har svært ulike kvalitetssikringssystemer -og -rutiner, som gjør det enda mer utfordrende å sammenligne kvalitet. Det er evalueringsteamets vurdering at det bør være rom for autonomi og selvbestemmelse.

Kultur er sentralt for identitetsutvikling, og skolen og det utvidede klasserommet er arenaer for kulturen som utspilles, og arenaen for identitet og kunnskap som genereres. Hva som er kvalitet og hvem som har definisjonsmakten er avgjørende for realisering av Den kulturelle skolesekken. En forutsetning for at direktekommuneordningen og Den kulturelle skolesekken som sådan skal fungere, er at også skolene og elevene får være med å bestemme hva kvalitet er.

Kriterier for å lykkes som direktekommune

Problemstilling 3: Hva er erfarte suksessfaktorer og nødvendige betingelser for at direktekommuner skal oppfylle departementets forutsetninger og direktekommunenes egne forventninger til Den kulturelle skolesekken?

Evalueringsteamet konkluderer med at de kommunene som har utstrakt samarbeid (nærhet) med skolene på plass, både når det gjelder elevinvolvering, organisering og programmering, er de som leverer best i henhold til målsettingene. Dette er kommuner som i stor grad har satset på unges tilgang kunst og kultur gjennom finansiering av Den kulturelle skolesekken over egne kommunebudsjetter og tilhørende stillingsprosent.

Et fellestrekk ved kommuner som lykkes godt i direktekommuneordningen disse er at det er kommuner som har demokratisert innflytelsen i Skolesekk i form av utvidet medbestemmelse og råderett, lykkes godt i realiseringen av egen skolesekk. Medbestemmelse når i disse kommunene videre enn bare skole, og inkluderer også elevene i fagråd, styrer, realisering og programmering. Når skolen og eleven involveres tidlig i prosessen med realiseringen av neste års skolesekk har kommunen bedre forutsetninger for å integrere læreplan og skolesekk. Med en plattform utformet i et samarbeid mellom flere aktører har man et bedre grunnlag for å lage et program som treffer den enkelte elev og passer inn i det arbeidet skolen skal arbeide med i læreplanen. Man kan komme skolens og elevens behov i møte.

Det er evalueringsteamets vurdering er at det ikke nødvendigvis er et ideal at Den kulturelle skolesekken skal være ensartet. Egenart i kommunene kan dyrkes, og nettopp være den lokale forankringen som er viktig for at skolene i en kommune skal lykkes med sitt tilbud og iverksetting.

Det er evalueringsteamets konklusjon at størrelsen på kommunen (i form av innbyggertall og sentralitet) gjør at forutsetningene for å utarbeide et godt skolesekk-tilbud er bedre i kommunene som er direktekommuner enn i abonnementskommuner. Datamaterialet peker også i retning av at mindre og mer desentraliserte direktekommuner får mindre «skolesekk» for pengene. Årsaken er at lokaliseringen for desentrale kommuner fordyrer innhenting av eksterne kunstnerne betydelig, kombinert med høye transportutgifter innad i kommunen. Det er evalueringsteamets vurdering at det krever at kommunen er av en viss befolkningsstørrelse for å ha forutsetning til å skape en god infrastruktur mellom kommunen selv, skolene og innholdsleverandører. Alternativt kan interkommunalt samarbeid være en løsning, slik som for eksempel i Karmøy.

7.2 Anbefalinger

For å inkludere et læringsperspektiv i evalueringen har Oxford Research også inkludert en formativ problemstilling. Målet med dette kapitlet er å svare på **problemstilling 4**: Hvilke anbefalinger for videreutvikling av Den kulturelle skolesekken fremkommer av analysene om erfaringer fra Den kulturelle skolesekken i direktekommuner?

Evalueringsteamets konklusjoner viser at det det overordnet sett er mange positive trekk ved direktekommuneordningen. Imidlertid er det etter vår vurdering flere forhold som kan justeres eller forbedres for å sikre bedre måloppnåelse for eksisterende og eventuelle nye direktekommuner, og på den måten sikre et bedre tilbud til elevene. Anbefalingene er ment som innspill til videreutvikling av ordningen.

I den kommende diskusjonen er anbefalingene strukturert etter aktørnivå for å synliggjøre ansvarsforhold.

Kulturtanken

- Kulturtanken bør utarbeide tydelige kriterier for hvem som får bli direktekommune. Store og sentrale kommuner har bedre forutsetninger for å være direktekommune - de har flere elever,

mer tilgang på fagkompetanse, bredere tilgang til innholdsleverandører og lavere reisekostnader. Kriteriene bør gjenspeile dette. Dersom det er et strategisk mål fra Kulturtankens side å utvide direktekommuneordningen med flere kommuner, kan mindre og desentrale kommuner eventuelt oppfordres til å inngå i interkommunale samarbeid. Evalueringsteamet har i utgangspunktet ingen innsigelser mot flere direktekommuner, men utviklingen bør skje gradvis for sikre kvalitet i innholdet i både direktekommuner og i abonnementskommuner.

- Målsettingen og kvalitetsbegrepet i Den kulturelle skolesekken bør tydeliggjøres. Hva skal vektlegges, og hva er viktig? Kvalitetsbegrepet og -dimensjonene inneholder ti prinsipper som er romslig utformet. Det er evalueringsteamets vurdering at fleksibiliteten dette gir er positiv, men en uheldig implikasjon er at prinsippene også fremstår som utydelige og utfordrende å overføre til praksis.
- Videre bør Kulturtanken vurdere å etablere felles kvalitetssikringsrutiner for direktekommunene. Disse bør adressere hvordan kvalitetssikringen skal gjennomføres og hvem som skal involveres. Felles kvalitetssikringsrutiner vil gjøre det mulig å sammenlikne direktekommunenes aktiviteter.
- Hvem skal bestemme? Kulturtanken bør være tydeligere på hvordan skolesektoren skal involveres i utviklingen av Skolesekken, og hvem som skal involveres i de ulike delene av prosessen. Skolene og elevene bør ha en tydeligere stemme. Kulturtanken bør utarbeide retningslinjer for samarbeidet i fellesskap med Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet.
- Direktekommunene etterlyser tettere kontakt med Kulturtanken. De opplever også å bli holdt utenfor i nasjonale fora, som fylkeskulturkollegiet og i møte med nasjonale aktører som for eksempel Scenekunstverket. Dette gjør at direktekommunene ikke har den samme tilgangen til innholdsleverandører og fagkompetanse som fylkeskommuner har. Kulturtanken bør sørge for tettere kontakt og oppfølging, og etablere felles arenaer for direktekommuner regionalt og nasjonalt (utveksling av informasjon og erfaringer). Videre bør Kulturtanken arbeide for å heve kjennskapen til ordningen og direktekommunenes anseelse, slik at direktekommunene behandles på lik linje med fylkeskommuner i møte med kulturaktørene.
- Evalueringsteamet anbefaler at Kulturtanken tar initiativ til kunnskapsutvikling om elevers møte med Den kulturelle skolesekken. Her er det behov for mer kunnskap om hvordan dette vil prege elevers identitetsutvikling, visuelle og estetiske språk og på sikt styrke deres evne til å delta i utviklingen av kunnskapssamfunnet.

Direktekommuneadministrasjonen

- Kommuner som lykkes godt i direktekommuneordningen har demokratisert innflytelsen i Skolesekken i form at flere har medbestemmelse og råderett. Når skolen og eleven involveres tidlig i prosessen har kommunen bedre forutsetninger for å integrere læreplan og skolesekk. Andre kommuner bør i større grad lære av og la seg inspirere av dette.
- Det er også viktig at direktekommuner balanserer godt mellom fornyelse av program og videreføring av eksisterende aktiviteter. Det er mer kostnadskrevenende å fornye programmet oftere, og særlig dersom kommunene skal være produserende selv. Her kan man også se for seg et tettere samarbeid mellom kommuner og fylkeskommuner.
- Ved en eventuell utvidelse av direktekommuneordningen vil mange mindre desentrale kommuner som vurderer direktekommunestatus møte på utfordringer knyttet til stillingsprosent,

økonomisk finansiering og å levere kvalitet på alle de seks kunstuttrykkene.⁸³ Vår anbefaling er at kommuner samarbeider på tvers av kommunegrenser for å realisere Skolesekken på en god måte.

- Koordinator-rollen er svært personavhengig, og det er mange ildsjeler i dagens skolesekk. Kommunene bør derfor etablere et system for å sikre faglig og organisatorisk kompetanse knyttet til Den kulturelle skolesekken. Å sørge for kontinuitet er særlig viktig her.

Skolene

- Skolene i direktekommuner bør aktivt ta ansvar for at elevene deltar i Den kulturelle skolesekken. Skolene bør oppmuntre til deltagelse på elevvertkurs og i programråd.
- Skolene bør skape gode rammer for kulturkontaktene på skolene. I dette ligger det blant annet å sette av nok tid i lærernes hverdag til å arbeide med oppgaver knyttet til Skolesekken.
- I utviklingen av arrangementets innhold og program vil det over tid utvikles normer og praksiser for planlegging og gjennomføring av arrangementet. Skolene bør sørge for kontinuitet og ta vare på kompetansen til kulturkontakten.

⁸³ Kommuner som står i påvente av sammenslåing gjennom kommunereformen bør naturligvis avvente direktekommunes-tatus til dette er avklart.

Vedlegg 1: Intervjuguide – 12 kommuner basert på intervju og dokumentstudiet		dato: x.x.2017
Kommune	Informant, med kontaktdata	
Direktekommune kommune siden (årstall):	Informantens posisjon i kommunen	
DKS budsjett (fra dokumentstudiet)	Informantens oppgaver knyttet til DKS	
DKS budsjett per elev	DKS investering fra kommune	
Dokumenter og rapporter fra dokumentstudiet		
<i>Sett inn referansene her</i>		
Organiseringen av DKS i kommunen – hvordan er DKS organisert i kommunen?		
<i>Fra dokumentstudiet</i>		
Proessen frem mot direktekommune		
<i>Fra dokumentstudiet</i>		
Beskrivelse av kommunens DKS satsning	Kvalitetsmål og kvalitetssikring	
<i>Fra dokumentstudiet</i>	- <i>Fra dokumentstudiet</i>	
Programmeringen		
Planer for videre satsning	Egen evaluering av DKS kvaliteten	
<i>Fra dokumentstudiet</i>	<i>Fra dokumentstudiet</i>	
- Suksess		
Bruk av DKS i kommunens kultur og skolepolitikk	Bruk av DKS i kommuneplaner	
Viktigste endringer og effekter som følge av direktekommuneorganisering		
Involvering av skolene	Vurdering av effekter av direktekommuneorganisering for skolene	
Involvering av elevene	Effekt av direktekommune organisering for elevene	
Involvering av Innholdsleverandørene	Effekt av DKS for innholdsleverandørene	
Hvilke fordeler har kommunen ved egen DKS satsning?		
Hvilke ulemper har kommunen ved egen DKS satsning?		
Hvilke styrker ser kommunen at deres DKS satsning har		
Hvilke svakheter ser kommunen at deres DKS satsning har?		

Vedlegg 2: Spørreguide til fylkene som har direktekommuner.

Innledning:

På oppdrag fra Kulturtanken gjennomfører nå Oxford Research en evaluering av direktekommuneordningen. Det er tre temaer som ønskes utforsket i evalueringen:

- *Konsekvenser av direktekommuneordningen for DKS-tilbudet til grunnskolene i kommunen, og for DKS-tilbudet til grunnskolene i fylket som helhet. En SWOT analyse av ordningens betydning for DKS-tilbudet til grunnskoler, på kommune- og på fylkesplan.*
- *Hvilke kvalitetsbegrep og -dimensjoner som vektlegges i kommune og fylke, og hvordan kvalitetssikring av tilbudet finner sted i dag (2017) hos direktekommuner sammenlignet med kvalitetssikring av tilbudet hos respektive fylkeskommuner.*
- *Erfarte suksessfaktorer/ nødvendige betingelser for at en direktekommune skal kunne oppfylle departementets forutsetninger og kommunenes egne forventninger til ordningen.*

I denne forbindelse intervjuer vi nå personer med ansvar for DKS i seks utvalgte fylkeskommuner.

1. Om informanten

- Hvor lenge har du hatt ansvar/ medansvar for DKS i fylket?
- Hvor kjent er du med direktekommuneordningen? Beskriv!

2. Om ordningen direktekommuner

- I ditt fylke er det en direktekommune, hvordan forholder fylket seg til denne direktekommunen?

Eksempel

- *Kontakt og dialog*
- *Samarbeid*
- *Innkjøp*

- Hvordan er direktekommunen sammenliknet med de øvrige kommunene i DKS sammenheng?

Eksempel:

- *Hva er likhetene?*
- *Hva er viktigste forskjeller?*

- Hvordan merker fylket at det er en direktekommune i fylket?

Ekst:

- *Direktekommunen er en motor i utviklingen av DKS tilbud i fylket*
- *Direktekommunen bidrar til å bedre og utvikle DKS kvaliteten i fylket*
- *Vi får bedre avtaler med leverandører til DKS*
- *Kulturbilletten*
- *Etc*

- Jobber fylket og direktekommunen etter de samme kvalitetsprinsippene for organisering og gjennomføring av DKS?
- Hvilke kvalitetsbegrep og -dimensjoner vektlegges i fylket? og hvordan kvalitetssikrer man tilbudet som finner sted i dag (2017)? Forskjeller i kvalitetssikring mellom K og FK?
- Hvordan opplever fylket at direktekommunen(e) er i stand til å ivareta DKS på en hensiktsmessig måte
 - *Har fylket og direktekommunen noenlunde lik kvalitetssikring av DKS tilbudet?*
 - *Programmering*
 - *Involvering av skoler og elever*
 - *Bidrag til utvikling av nye produksjoner*
- Til nå har det vært frivillig å bli direktekommune. De fleste kommunene i ditt fylke er ikke direktekommune. Hvorfor velger de fleste kommunene i ditt fylke å stå utenfor ordningen og fortsatt tilhøre fylket?
- Hva er de viktigste suksessfaktorene for at direktekommuner skal lykkes med egen DKS satsning?

3. Om samarbeid MED DIREKTEKOMMUNEN(e) i fylket

- Har fylket kontakt med direktekommunen, eller forholder fylket seg kun til de kommunene der de har ansvar for DKS.
- Har fylket samarbeid om DKS med direktekommunen(e)?
- Hva er fylkes motivasjon for å samarbeide med direktekommunen?
- Hva er direktekommunenes motivasjon for å samarbeide med fylket?
- Hvor ofte møtes fylket og direktekommunen?
- Hva samarbeider fylket og direktekommunen om?

Eksempel:

- *Informasjon og erfaringsutveksling*
- *Programmering*
- *Involvering av skoler og elever i DKS*
- *Kontakt og ivaretaking av innbolsleverandører til DKS*
- *Deltar på direktekommunens arrangementer (eks den kulturelle markedsplassen - Bergen)*
- Hvor viktig er dette samarbeidet for fylket?
- Hva bidrar samarbeidet med direktekommunen til for fylket og de øvrige kommunene?

Eksempel:

- *Kompetanse*
- *Programmering*
- *Innkjøp av direktekommunenes produksjoner*
- *Mer salg av produksjoner som er utviklet/ medfinansiert av fylket*
- *I tilrettelegging og utbygging av infrastruktur for DKS (eks kulturbilletten)*

4. Innspill til SWOT-analyse

- Hva vurderer du er direktekommuneordningens styrker?
- Hva vurderer du er direktekommuneordningens svakheter?
- Hva vurderer du er direktekommuneordningens muligheter?
- Hva vurderer du er direktekommuneordningens trusler?

Vedlegg 3: Spørreguide til fylkene som ikke har direktekommuner.

Innledning:

På oppdrag fra Kulturtanken gjennomfører nå Oxford Research en evaluering av direktekommuneordningen. Det er tre temaer som ønskes utforsket i evalueringen:

- Konsekvenser av direktekommuneordningen for DKS-tilbudet til grunnskolene i kommunen, og for DKS-tilbudet til grunnskolene i fylket som helhet. En SWOT analyse av ordningens betydning for DKS-tilbudet til grunnskoler, på kommune- og på fylkesplan.*
- Hvilke kvalitetsbegrep og -dimensjoner som vektlegges i kommune og fylke, og hvordan kvalitetssikring av tilbudet finner sted i dag (2017) hos direktekommuner sammenlignet med kvalitetssikring av tilbudet hos respektive fylkeskommuner.*
- Erfarte suksessfaktorer/ nødvendige betingelser for at en direktekommune skal kunne oppfylle departementets forutsetninger og kommunenes egne forventninger til ordningen.*

I denne forbindelse intervjuer vi nå personer med ansvar for DKS i seks utvalgte fylkeskommuner.

1. Om informanten

- Hvor lenge har du hatt ansvar/ medansvar for DKS i fylket?
- Hvor kjent er du med direktekommuneordningen? Beskriv!

2. Om ordningen direktekommuner

- Hvorfor har kommunene i ditt fylke til nå valgt å stå utenfor ordningen?
- Vet du om noen kommuner i fylket som har vurdert å bli direktekommune?
 - Hvem, når, hvorfor?
 - Er disse klare for å bli direktekommune?
 - Ev: hvorfor valgte de å ikke søke tror du?
- Har dere kommuner i fylket som er klare for å bli direktekommuner?
- Hva må til for at det skal bli noen direktekommuner i ditt fylke?
- Hvordan vil direktekommuner bidra til å bedre DKS tilbudet i fylket?
- Hvilke kvalitetsbegrep og -dimensjoner vektlegges i fylket? og hvordan kvalitetssikrer man tilbudet som finner sted i dag (2017)? Hvordan ville en eller flere direktekommuner påvirke fylkets kvalitetsbegrep?
- Hvordan opplever fylket at direktekommunen(e) er i stand til å ivareta DKS på en hensiktsmessig måte?
- Hva er de viktigste suksessfaktorene for at direktekommuner skal lykkes med egen DKS satsning?

3. Innspill til SWOT-analyse

- Hva vurderer du er direktekommuneordningens styrker?
- Hva vurderer du er direktekommuneordningens svakheter?
- Hva vurderer du er direktekommuneordningens muligheter?
- Hva vurderer du er direktekommuneordningens trusler?

Vedlegg 4: Spørreguide til innholdsleverandør

Innledning:

På oppdrag fra Kulturtanken gjennomfører nå Oxford Research en evaluering av direktekommuneordningen. Det er tre temaer som ønskes utforsket i evalueringen:

- Konsekvenser av direktekommuneordningen for DKS-tilbudet til grunnskolene i kommunen, og for DKS-tilbudet til grunnskolene i fylket som helhet. En SWOT analyse av ordningens betydning for DKS-tilbudet til grunnskoler, på kommune- og på fylkesplan.*
- Hvilke kvalitetsbegrep og -dimensjoner som vektlegges i kommune og fylke, og hvordan kvalitetssikring av tilbudet finner sted i dag (2017) hos direktekommuner sammenlignet med kvalitetssikring av tilbudet hos respektive fylkeskommuner.*
- Erfarte suksessfaktorer/ nødvendige betingelser for at en direktekommune skal kunne oppfylle departementets forutsetninger og kommunenes egne forventninger til ordningen.*

I denne forbindelse intervjuer vi nå noen DKS-leverandører/ utøvere.

1. Om informanten og DKS-leverandøren

- Hvor lenge har du hatt ansvar/ medansvar for DKS ved din arbeidsplass?
- Hva er dine arbeidsoppgaver knyttet til DKS
- Vet du når din institusjon ble en leverandør til DKS?
- Hvor viktig er DKS for din institusjon/ kompani?
- Hva består din institusjons/ ditt kompanis DKS-tilbud av?
- Hvor mange skolebesøk har dere hatt i løpet av skoleåret 2016 – 2017?
- Hvor kjent er du med direktekommuneordningen? Beskriv!

2. Om leverandørforholdet til DIREKTEKOMMUNEN(e)

- Hvordan ble din institusjon en DKS-leverandør?
- Hvordan ble DKS-tilbudet som dere leverte utformet og klargjort til et produkt som leveres DKS?
- Hvordan opplever din institusjon at direktekommunen(e) er i stand til å ivareta DKS på en hensiktsmessig måte
 - *Programmering*
 - *Involvering av skoler og elever*
 - *Bidrag til utvikling av nye produksjoner*

3. Om ordningen direktekommuner kontra fylkeskommunal styrt DKS-ordning

- I ditt fylke er det en/ flere direktekommune(r). Hvordan er direktekommunen(e) sammenliknet med fylket som mottaker av din institusjons/ditt kompanis DKS-tilbud?

Eksempel:

- *De opptrer forskjellig som innkjøper av DKS-tilbud sammenliknet med øvrige kommuner*
 - *Vi må være mer aktive for å få direktekommunene til å kjøpe vårt DKS-tilbud*
 - *Direktekommuner ønsker hyppigere utskifting av DKS-leverandører*
 - *Hva de ulike forventninger til DKS-leveransen*
 - *Hva er likhetene?*
 - *Hva er viktigste forskjeller?*
 - *Innkjøpsrutiner*
-
- Er det forskjeller på dialogen som dere har med direktekommuner og øvrige kommuners/fylket som mottaker av din institusjons/ ditt kompanis DKS-tilbud?
 - Er det forskjeller på direktekommuners og øvrige kommuners innflytelse i utformingen og leveransen av din institusjons DKS tilbud?
 - Er det forskjeller på direktekommuners og øvrige kommuners elevinvolvering i leveransen av din institusjons/ditt kompanis DKS tilbud?
-
- ### 4. Om kvalitetsbegrepet
- Hvilke kvalitetsbegrep og -dimensjoner vektlegges ved din insitutsjon/ ditt kompani når dere leverer innhold til DKS?
 - Hvordan kvalitetssikrer din institusjon DKS-aktivitetene som dere tilbyr fylket/ kommunene/ skolene?
 - Etter din vurdering, jobber fylket og direktekommunen etter de samme kvalitetsprinsippene for organisering og gjennomføring av DKS?
 - Som DKS-innholdsleverandør, kan du merke forskjeller i kvalitetssikring mellom direktekommuner og fylker?
 - Hva kan gjøres annerledes fra DKS-mottakers side for å bedre kvaliteten i DKS?
 - Sett fra en DKS-leverandørs perspektiv, hva er de viktigste suksessfaktorene for at direktekommuner skal lykkes med egen DKS satsning?

DANMARK

Oxford Research A/S
Falkoner Allé 20
2000 Frederiksberg
Danmark
Tel: (+45) 3369 1369
office@oxfordresearch.dk

NORGE

Oxford Research AS
Østre Strandgate 1
4610 Kristiansand
Norge
Tel: (+47) 4000 5793
post@oxford.no

SVERIGE

Oxford Research AB
Norrandsgatan 11
103 93 Stockholm
Sverige
Tel: (+46) 08 240 700
office@oxfordresearch.se

FINLAND

Oxford Research Oy
Fredrikinkatu 61a
00100 Helsinki
Finland
www.oxfordresearch.fi
office@oxfordresearch.fi

BRUXELLES

Oxford Research
C/o ENSR
5. Rue Archimède
Box 4, 1000 Brussels
www.oxfordresearch.eu
office@oxfordresearch.eu

LATVIJA

Oxford Research SIA
Vilandes iela 6-1
LV-1010, Rīga, Latvija
Tel: (+371) 67142503
<http://oxfordresearch.lv>
info@oxfordresearch.lv